

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

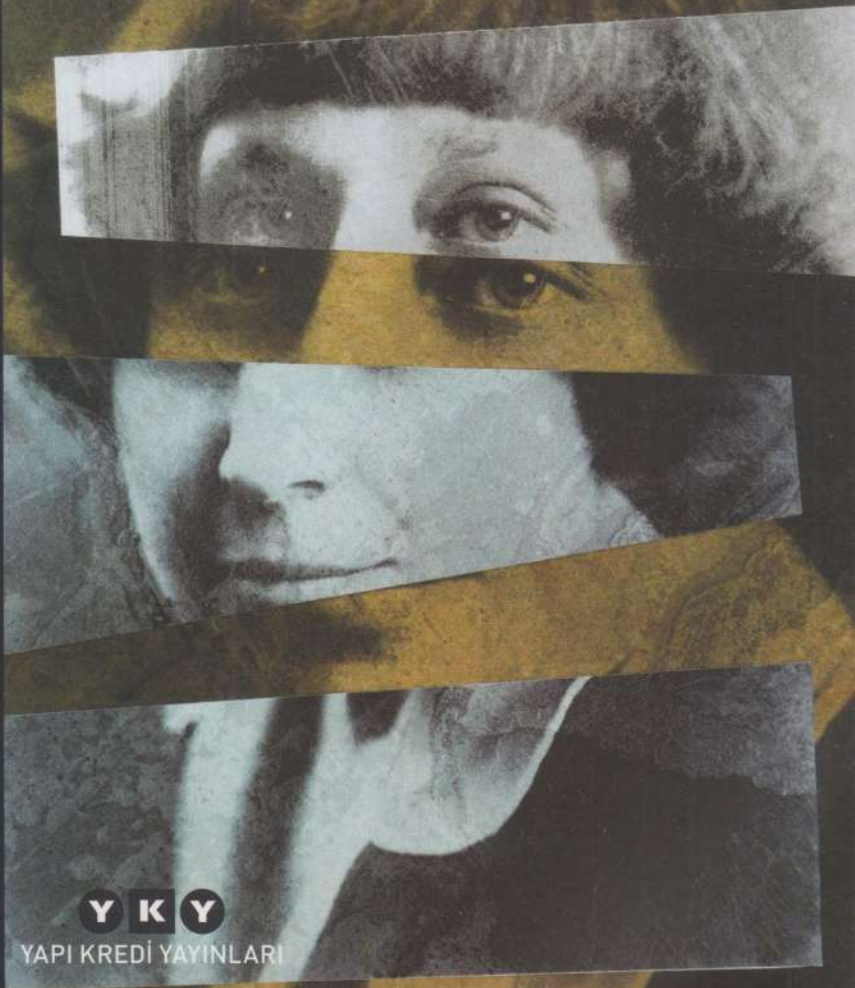
- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Vénus Khoury-Ghata

Marina Tsvetayeva ya da Alabuga'da Ölmek

ROMAN

Çeviren: Ayşenaz Cengiz

YKY

YAPI KREDİ YAYINLARI

MARİNA TSVETAYEVA YA DA ALABUGA'DA ÖLMEK

Vénus Khoury-Ghata (1937, Bişerri, Lübnan) Lübnan asıllı Fransız şair ve yazar. İlk romanı *Les inadaptés* 1971 yılında yayımlandı. 1972 yılında Lübnan İç Savaşı sonrası Paris'e yerleşti. Şiir çalışmalarından ötürü 2009 yılında Fransız Akademisi Şiir Ödülü'ne, 2011 yılında ise Goncourt Şiir Ödülü'ne layık görüldü. 40'a yakın şiir ve anlatı kitabı kaleme aldı.

Ayşenaz Cengiz Notre Dame de Sion Fransız Kız Lisesi'ni ve Boğaziçi Üniversitesi Çeviribilim Bölümü'nü bitirdi. Aynı bölümde yüksek lisansını tamamladı. 2016 yılında İspanya'da (Tarragona) Rovira i Virgili Üniversitesi'nde çeviribilim ve kültürlerarası incelemeler alanında doktora tezini savundu. Boğaziçi Üniversitesi Çeviribilim Bölümü'nde öğretim görevlisi olarak çalışıyor. İngilizce ve Fransızcadan çevirileri var. Türkiye'de Sartre varoluşçuluğunun alımlanması konusundaki çalışması yurtdışında İngilizce yayımlandı (*Migration of Theories. The Journey of Sartrean Existentialism into Turkey Through Translation*, 2010).

V nus Khoury-Ghata'nın
YKYdeki kitapları

Mandelştam'ın Son Günleri (2020)
Marina Tsvetayeva ya da Alabuga'da  lmek (2022)

VÉNUS KHOURY-GHATA

Marina Tsvetayeva
ya da Alabuga'da Ölmek

Roman

Çeviren
Ayşenaz Cengiz

YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - 5995
Edebiyat - 1724

Marina Tsvetayeva ya da Alabuga'da Ölmek / Vénus Khoury-Ghata
Özgün adı: **Marina Tsvétaïéva, mourir à Elabouga**
Çeviren: **Ayşenaz Cengiz**

Kitap editörü: **Korkut Erdur**
Düzeltili: **Filiz Özkan**

Kapak tasarımı: **Nahide Dikel**
Kapak kolajı: **Elif Erdoğan**
Sayfa tasarımı: **Mehmet Ulusel**
Grafik uygulama: **Merve Çakıroğlu**

Baskı: Sena Ofset Ambalaj, Matbaacılık Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
Maltepe Mah. Litros Yolu Sk. 2. Matbaacılar Sitesi B Blok
Kat: 6 No: 4NB 7-9-11 Topkapı - Zeytinburnu / İstanbul
Telefon: (0 212) 613 38 46
Sertifika No: 45030

Çeviriye temel alınan baskı: **Mercure de France, Paris, 2019**
1. baskı: İstanbul, Mayıs 2022
ISBN 978-975-08-5370-8

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2019
Sertifika No: 44719
© Mercure de France, 2019

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
[facebook.com/yapikrediyayinlari](https://www.facebook.com/yapikrediyayinlari)
twitter.com/YKYHaber
[instagram.com/yapikrediyayinlari](https://www.instagram.com/yapikrediyayinlari)

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

Tzvetan Todorov'a

*Ya yoldan çıkışların, asla yakalamadığın mutluluğun
çılgınca arayışından başka bir şey değilmişse?*

Tavan arası penceresinden görüyorsun tepeyi, servi ağacını, köylülerin unuttuğu patatesleri bulmak için her alacakaranlıkta keşfe çıktığın tarlayı. Kabukları sen yiyip, içini karnı hep aç olan Mur'a ayırıyorsun.

Oğlun öylesine sıskaydı ki zayıflıktan kemikleri sayılıyordu.

Önce maviye dönen sonra akşam karanlığında gözden kaybolan bir tepe, hiçbir yere gitmeyen kıvrımlı bir yolun kenarına dikilmiş bir servi ağacı ve karların erimesiyle çamur deryasına dönüşmüş bir tarla.

Tavan arası penceresi artık mutsuzluğunu kelimelere sığdıramayışından, artık sevilmeyişinden ve yemek yapmayışından bu yana dünyayla tek bağlantın.

Tarla boş sayfanın, ekin alanları satırların, servi ağacı da kalemin yerini tutuyor.

Pencere ve tavan arası sürgünde ölen eski mülk sahibine aitti, sandalye ise senin dilini bilmeyen Tatarlara ait. İpi sen ekledin.

İp tavan kirişine tutturulmuş, düğüm hazır.

Donmuş patates ararken ellerinle eşelediğin saban izlerine bir adım ötede bulunan Alabuga Mezarlığı'ndaki cenazene katılmayacak olan Mur, "Kendini asmakla iyi etti" diyecek.

"Hırsız", "pis hırsız" diye bağırırmıştı dün sana tarla sahibi. Patatesi arkanda saklayarak ondan özür dilemiştin ama suç delilini geri vermemiştin.

Bu olayı Mur'a anlattığında, omuzlarını silkti.

Mur'a artık bu hayata dayanamadığını, kendini asacağını söylediğinde duymamazlıktan geldi.

Kendini asmayacaktın, eğer oğlun daha az acıksaydı, yazmak için bir masan olsaydı ve düşman yararına casusluk yapmakla suçlanan kocan ve kızın Alya'dan haber alsaydın. Bir yıl önce tutuklanmışlardı. Belki de idam edilmişlerdi.

Kendini asmayacaktın, eğer daha az üşüseydin, Alman ordusundan kaçan yazarları taşıyan kamyonunda Alabuga'ya kadar gitmek yerine Çistopol'da inmiş olsaydın.

Kendini asmayacaktın belki, eğer Boris Pasternak Moskova metrosunda beş dakikalık bir karşılaşma neticesinde beş yıldan uzun sürmüş bir mektuplaşmaya aniden son vermemiş olsaydı. Rilke ateşli mektuplarına cevap vermiş olsaydı, genç eleştirmen Bakh-rakh'in sabrını tüketmemiş olsaydın, Berlinli yayıncın Abraham Vichniak aşk mektuplarını sana tek kelime etmeden iade etmemiş olsaydı.

Kendini asmayacaktın, eğer daha az yoksul olsaydın, yazmaya devam edebilseydin ve kocanın en yakın arkadaşı yakışıklı Konstantin Rodzeviç ilişkinizi bitirmemiş olsaydı.

Yaşanmış ya da yazılmış olsun, tutkularının, sevdalanmalarının listesi uzayıp giderdi.

Bir mahkûmun öteki mahkûmla kendisini ayıran duvara vurması gibi yazıyordun. Yapayalnız olsan da bu dünyanın bir parçası olduğunu hissedesin diye. Yalnız ve yoksuldun, dört bir yana saçtığın kelimeler açısından ise zengin.

Bir kiriş, bir ip, bir sandalye ve acılar yüzünden taş dönmüş yüreğin. Bakışların, başının üstünde sallanan düğümden servi ağacına kadar kıvrıla kıvrıla giden siyah çamura ve aniden karanlığa gömülen tepeye gidiyor.

Karar vermek için neyi bekliyorsun?

Üstüne çıktığın sandalyeden inmen, ipi kirişe doğru geri atman için tek bir seslenme, kapını çalan tek bir el yetecekti; kendini başka bir sefer asacaktın, zira bu söz sürekli dilindeydi, ölüme kendi seçtiğin tarihi kabul ettirmeye kararlıydın hep. Ölümün önüne geçmeye.

Kararsızlık bütün enerjini alıyor. O melun sandalyeden inmiyorsun, sandalyenin çivileri ayak tabanlarına kadar ilerlemiş gibi çakılıp kalıyorsun, her ne kadar ellerini oynatmaya devam etsen de. Bu, zaten zorluklar karşısında hep yaptığın bir hareketti.

Sağ elinin tersiyle, omzunun üzerinden havaya vuruyorsun.

“Başa gelen çekilir” diyor elin.

Yaşlanmış ellerin, toprağı eşelemekten, yer bezlerini sıkmaktan, arkasını döndüğü anda yeniden biriken inatçı tozları süpürmekten aşınmış. Aynaların önünden geçerken, yüzündeki derin kırışıklıkları, belirginleşen damarlarını, yaşlı bir ağaç kabuğu gibi çatlayan cildini bir daha görmemek için gözlerini kapatıyordun.

Yumuşak, pürüzsüz bir çocuk eli beliriveriyor gözkapaklarının altından. Karınları doysun diye, en azından sana söylenmiş olan buydu, kızlarını emanet ettiğin yetimhanenin kapısında eteğine yapışıyordu bu el, sen ise ölüm tehlikesiyle karşı karşıya olan hasta kız kardeşiyle bir an önce eve dönme telaşındaydın.

Feci derecede pis bir battaniyeye sardığın ateşler içindeki hasta kızınla, zekâ geriliği nedeniyle senin adını telaffuz etmekte zorlandığı için kız kardeşinin adını haykıran küçük kızına bakmadan yetimhaneden ayrılıyordun.

Sevilmeyen İrina, okşanmayı bekleyen bir köpek yavrusu gibi etrafında dönüp duruyordu. Bitleri yok etmek için kazınmış kafasıyla, tüyleri yolunmuş bir kuş İrina.

Yetimhanenin kapısı arkandan kapanır kapanmaz, bir metronom gibi düzenli bir şekilde kafasını yere vurmaya başlamıştı İrina.

Merhamet duymanın zamanı değildi. Moskova'ya giden yolu bulmak, yoğun siste, her zamankinden daha erken inen gecede yolu kestirmek zorundaydın. Taş kesilmiş karın üstünde. Özellikle de eteğine yapışan küçük ellerden uzaklaşmak zorundaydın.

Alya'yı ölümden kurtarmak önceliğindi, yaşama nedenindi.

Üstün zekâlı bir çocuk olan Alya daha sekiz yaşındayken günlük tutardı, oysa İrina dört yaşındayken konuşamıyor ve hâlâ altına yapıyordu.

Hayırsever kimselerin kapına bıraktıklarıyla karnını doyuran, etraftan toplanan odunla ısıtılan Alya bir aylık bakımın ardından ayağa kalkmayı başardı. Sıtmayı yendiğinde, sen de “öteki”ni hatırladın ve yetimhanenin yolunu tuttun.

“İrina öldü” demişti kapıdan girer girmez bir çocuk sana. Diğer çocuklar gibi açlıktan ve bitkinlikten ölmüştü. Günlük iki öğünü iki sıcak su çorbasıydı, ilkinin içinde bir lahana yaprağı vardı, ikincisinde de lezzet versin diye sayılı mercimekler.

İki aydır üstünden çıkarmadığı kirli pembe elbisesiyle ölmüş ve gömülmüştü ama sarı saçları yoktu; kafası bir mahkûmunki gibi tıraş edilmişti.

Ölümünden bu yana yirmi yıl geçse de bu olayı düşünmekten imtina ediyorsun, sadece gerektiğinde hatırlıyorsun, nadiren adını anıyorsun.

“27 Kasım 1919’da Moskova yakınlarındaki Kurskevo köyündeki yetimhane için yola çıkış, orada çocuklar daha iyi beslenecek” diye yazıyorsun günlüğüne.

“Sıkı sıkı giydirilmiş Alya için üst baş, iki kitap ve bir defter. İrina’nın üstünde aynı elbise.”

Büyük olan çocuğunun önünde diz çökerek, ona mümkün olduğunca çok yemek yemesini öğütledin. Özellikle de annesini unutmamasını.

“Bunların hepsi bir oyun sadece” diye açıkladın ona. “Küçük yetim rolü oynayacaksın. Yetimhanede değil sarayda yaşaman gerekirken, saçların kazınacak, ayaklarına kadar gelen uzun ve kirli bir pembe elbise giyeceksin ve boynuna bir numara asılacak. Sana dediğim gibi, bu bir oyun, müthiş bir şey değil mi? Harika bir macera olacak, çocukluğunun en büyük macerası. Anlıyorsun değil mi Alya? Bir tek seni sevdiğimi sakın unutma.”

Zaten ne söylediğini anlamayacak olan İrina’ya tek kelime etmedin, kuş beyni her şeyi tersinden anlardı, yoksa kızağı az kalsın devirecek olan kar fırtınasından korkar ve yetimhanenin gri ve kasvetli binası karşısında ellerini çırpırmazdı. Ondan bir ay hiç haber almadın. Düşüncelerin, hareketlerin Alya içindi. İrina bekleyebilirdi.

Sarı saçlarını, ince boynunu, kaskatı olmuş pis elbisesini görüyorsun şimdi.

Karnının aç olması, “dudu dudu” diye şarkı söylemesini engellememişti. Açlıktan uyuyamadığı zaman şarkı söylerdi, demişti arkadaşları sana.

Onu da kız kardeşiyle birlikte eve geri getirseydin daha iyi olacaktı, yerin daracık olsa da, evyede bulaşıklar yığılsa da, on beş metrekarede ona da küçük bir yer bulsaydın, Alya’ya olan sevginden birazını da ona verseydin.

Yüreğinde iki kızına da yetecek yer yoktu. Alya’yı beslemek için İrina’nın payından kırpardın, İrina’yı Alya’nın eskileriyle giydirdin. Onu hiç öpmezdin.

Bu görüntüler hatırlındayken nasıl hayatta kalabilirsin ki, Mur’un dünkü hakaretlerini, yarın NKVD’deki soruşturmanı, kocan ve kızının “artık mahkûm listesinde isimlerinin olmadığı”nı, yani idam edildiklerini nasıl unutabilirsin, komünizmin estetik anlayı-

şına uymadığı için şiirlerinin yayımlanmadığını ve bulabileceğin tek işin Yazarlar Birliği'nin lokalinde bulaşıkçılık olduğunu nasıl unutabilirsin ki.

Daha yaşamalı mısın yoksa ölmeli mi, onu bile bilmiyorsun.

“Hırsız” diye bağırın köylünün sesi Alabuga'nın havasını delip geçiyor, yüzü bir saban izinin üstünde dalgalanıyor. Tavan arası penceresinden görünüyor, ikinci kere hırsız kelimesini tekrarlıyor sanki bir kere yetmezmiş gibi.

Ayağın, ayaklarının altındaki sandalyeyi itiyor, ipin insafına kalıyorsun. İp boynunun etrafında daraldıkça dünya da küçülüyor. Köylü, tepe, tarla, bir fırtınada kaybolup gidiyor. En son giden de kurşunkalem gibi budanmış servi ağacı, kısa hayatının simgesi.

Aylardır 750 sayfalık ağır günlüğünün üzerine eğilmiş, hayatının dağınık parçalarını birleştirmeye, sevdalarının ve hayal kırıklıklarının, özellikle de kendini yapayalnız, perişan, acı içinde, asla pişmanlık duymayan, yeniden başlamaya hazır halde bulmadan önce, (bazılarını sözleriyle, bazılarını da ellerinle sevdiğin) erkeklere, kadınlara bağlanma düşkünlüğünün nedenlerini anlamaya çalışıyorum.

Hayattaki iki dayanağın –aşka olan aşkın, yazmaya olan aşkın– Alabuga'ya ve sen tepeye, kıvrımlı yola, patates tarlasına ve servi ağacına rastlayana kadar hayata tutunmanı sağlamıştı.

Özellikle de servi ağacına rastlayana kadar, kurşunkaleme benzediğinden bir arkadaş gibi görmüştün onu, oysa ne yazabiliyordu ne de ağustos güneşinin kavurduğu köyde gölge yapıyordu. Aslında mezarlık ağacı olan, Alabuga'daki bu servi ağacı, sen gözlerini yumduğunda gördüğün en son şey olmak için belki de yolunu şaşırp bu tarlanın sınırında büyümüştü.

Sen bu hayat için yaratılmamıştın.

Emellerin, içinde bulunduğun toplumla, dünyaya ve senin yetiştirilme ölçütlerine sırtını dönmüş ülkeyle uyumlu değildi.

Değişim öylesine acımasızdı; Ekim Devrimi kendi yasasını dayatıyordu.

Ayakları yere basarak yaşamayı, görünmez olmayı, dikkat çekmemeyi, her an ihbar edilmeye, tutuklanmaya, sınır dışı edilmeye, kurşuna dizilmeye hazırlıklı olmayı öğrenmek gerekiyordu.

Emeklemen gerekiyordu, oysa sen bir asiydin ve arkadaşlarından dilensen de, eski püskü giyinsen de, evyede bulaşıkların yığılsa da, mükemmeliyeti arzulamaya devam ediyordun.

Gün ışığı kâğıdını aydınlatana kadar yazıyordun. Hararetle yazıyordun; kuş tüyü kalemin kâğıt üstündeki sesi, gün batarken daralan duvarların arasında izni olan tek sestti. Şiirler, çeviriler, mektuplar düzensizlik içinde birbiri ardına geliyordu.

Gece çöktüğünde ve gaz lambası bir sandalyeyi, bir şemsiyeyi, çiviye asılı bir giysiye hayaletlere dönüştürdüğünde yazmayı bırakı-

yordun. Alya'ya, İrina'ya, Sergey'e sesleniyordun, var olduklarından emin olmak için. Halüsinasyonlar görüyordun, elinde sıkı sıkı tuttuğun ekmek parçasının ne işe yaradığını ve on dokuz yaşında evlendiğin adamın hayalinin ürünü olup olmadığını bilmiyordun.

Annenle babanın evi ortak kullanılan bir daireye dönüştürüldüğü ve parçası olduğu burjuvazinin düşmanı olan kişilerle birlikte yaşayamayacağı için, şehrin dışına, eski bir kapıcı kulübesine, eskiden annenle babanın müzik salonu olan yerde yaşanan kavgalardan uzağa taşındın.

Kadınlar tıkanmış bir klozet yüzünden, bir kalıp sabun ve bir kova su için birbirlerini öldürüyorlardı adeta.

Her şey kavgalara, hakaretlere dönüşmüştü, köylü şiveleri havada uçuşuyordu. Yardıma çağrılan kocalar karılarına vuruyor, çocuklar bağırıyor, ağlıyordu.

Sen ise, abanoz ağacından ahşabı şömine için odun yapılmış, annenin talan edilmiş piyanosu için ağlıyordun, bir hödüğün el koyduğu Moskova Güzel Sanatlar Müzesi'nin kurucusu, sanat tarihçisi babanın masası için ağlıyordun.

Bir zamanlar annenin parmaklarından dökülen notalar yılları aşılıyor, kelimeleri ürkütmemek için gözlerin kapalı yazdığın şiirin içine nüfuz ediyor. Kelimelerin ve kuvvetin tükenene kadar yazıyorsun.

İlk şiir kitabın yayımlanır yayımlanmaz, şair ve edebiyat eleştirmeni Max Voloşin, genç bir şairin doğuşunu basında övgüyle karşıladı.

Daha on yedi yaşında ünlendiğinde, gazeteler sana sayfalarını açtı.

Başkalarının düşünmeye cesaret edemediği şeyleri sen yüksek sesle söylüyorsun.

“Max Voloşin beyazları kırmızılardan ve kırmızıyı beyazdan kurtarıyor”, demeye cesaret ediyordun, oysa susmak günün kuralıydı.

Ebeveynlerinin kapısını çalan tıknaz dev, Marina Tsvetayeva'yı görmek ve kadın şiirinden ve on yedi yaşında olmanın mutluluğundan derinden etkilenmiş methiyesini ona bizzat sunmak istiyordu.

Yüz on kiloslu koltuğun kolçakları arasında sıkışmış bir halde, sana saçının şeklini değiştirmeni ve gözlüğünü çıkarmanı söyledi.

“Gözlüğüm olmadan bir şey göremem.

— Görmenize gerek yok. Sizi görsünler yeter.”

Çene çalıyordun, onun Rimbaud'ya, Baudelaire'e, Francis James'a, Claudel'e, Mallarmé'ye olan hayranlığına katılmıyordun.

Onlar yerine sen Rostand'ı ve Alman edebiyatını tercih ederdin. Başucu kitabın: Yavru Kartal'ın hayatıydı, Bonaparte'in oğlunun, Rus halkının baş düşmanının.

Voloşin senin herkes gibi düşünmekten, herhangi bir akımı benimsemekten uzak bir yabani olduğunu anladı hemen.

Onun dikkatini çekmek isterken onu eğlendiriyordun.

Ölmüş annenin çocukluğunu geçirdiği Kırım'daki evde yaz tatilinizi geçirirdiniz.

Zaten Kırım'da Koktebel'de genç Sergey Efron ile tanıştın, isteklerine karşı gelemeyen babanın itirazına rağmen bir yıl sonra evlendin. Kendi istediğini benimsettiriyordun, senden önce gelen şairlerinkiyle hiç bağlantısı olmayan bir yazı biçimi benimsettiriyordun.

Büyülüydün, rahatsız ediyordun. Korkutuyordun.

Erkekler anlamakta zorlandıkları şeyleri yazan kadınla duygudaşlık kuramazlar. Onların anlayışsızlıkları seni etkilemedi.

Düşmeyeceksin, dünyada seni sevecek bir adam olduğu sürece. Önceki gece seni uykundan uyandıran kâbusta kocanı ölmüş görsen de o hayatta olduğu sürece. Sergey'in ruhu havada süzülüyor, dar-madağın olmadan önce içinden geçecekmiş gibi tavana vuruyordu. Devrimden önce evlenip sana iki çocuk vermişti, Beyaz Ordu'ya katılmadan önce, seni bir hainin, bir komünist düşmanının karısı olarak gören dönemin rejimiyle ve yoksullukla mücadelede tek başına bırakıp gitmeden önce.

“Geri gel, seni köpeğin gibi seveceğim” diye haykırmıştın belki de hiçbir zaman Sergey'e ulaşmayacak bir mektubunda.

Kocanın dönüşünü beklerken başkaları onun yerini aldı. Geleceği olmayan aşklar. Sık sık uğradığın ve bohem ruhuna hitap eden bir tiyatrodaki komedyenler.

Sergey Efron'a doğru giden zamanı geçirmek için “yoldan çıkı-yordun” ama her zaman, tilkinin kürkçü dükkânına geri dönmesi gibi yazıya dönüyordun.

*Ölürken, demeyeceğim: İdim!
Sızlanmayacağım, suçlu aramayacağım.
Tutku fırtınasından, sevgiliye ihanetten
Daha önemli şeyler var dünyada.*

*Gönlümde kanat çırpın sen
İlhamımın genç teminatı
Sana buyuruyorum: Ol!
Boyun eğmekten kaçınmayacağım.¹*

1 Fransızca çeviriden Türkçeye çevrilmiştir. Fransızca çevirisi: *La planche de vivre*, çev. René Chaer ve Tina Jolas. *Insomnie et autres poèmes*, Poésie/Gallimard. Kaynakça kitabın sonundadır.

Etrafın dost ve düşmanlarıyla çevrili olsa da Alya karşısında yapayalnızsın, İrina'nın ölümünü utancından herkesten saklıyorsun. Alya'nın karnını doyurmalısın, kaderi kardeşininkine benzemesin diye. Kendini suçlu hissetme diye. Yalnızlık: Trajik sonunun gerçek nedeni.

Bir akşam kapıda bir adamın belirmesi, geçici sevdalarına ve sıkıntılarına nokta koydu.

Sembolist hareketin şairlerinden ve büyük kuramcılarından Viaçeslav İvanov kapını çalıyordu.

“Girebilir miyim?”

Çökmüş kanepeye, ayakları çarpılmış sandalyelere, toz içindeki yere, kirli bulaşıklara şaşkın bakışlar.

Gözünden hiçbir şey kaçmayan Alya, annesinin tabakların sadece içini yıkadığını söylüyor. Sadece içini.

“Annem şair.

— Bu çıfit çarşısında nasıl yaşıyorsunuz?

— Çok dağınık olduğunda dışarıda uyuyoruz.

— Yerleri hiç süpürmüyor musunuz?

— Hamamböcekleri hallediyor.

— Ne fena! İhtiyacınız çoktur.

— Babam dışında başka ihtiyacımız yok.”

Alya'nın her şeye cevabı hazırды.

Viaçeslav senin evinde. Gözlerine inanamıyordun.

“Sizi Floransa'ya götüreceğim.”

Kalbin durmuştu adeta. Ellerini öpebilirdin.

Sözünü tutmasa da önemli değil. Adamın biri sana yardım eli uzatmıştı. O eli yakalamak, göğsünün, karnının üstüne koymak lazımdı, adamın seni sıkı sıkı kavraması, şehvetini dindirmesi lazımdı.

Geri geleceğine söz verdi. Belki de seni sevecekti.

“Sevilmeyen bir beden tabut gibidir” diye yazacaktın defterine, o gidince.

Bu kadarcık bedende ne çok tutku. Zayıflığın korkutucuydu. Alya daha fazla yesin diye kendin yemiyordun. İnsanın bir çocuğu açlıktan ölmüşse, ötekinin yeteri kadar doymadığını düşünür.

Viaçeslav kapını çalan tek kişi değildi. Ziyaretçin olmadığı günler nadirdi.

Şairler, ressamalar, komedyenler veya arkadaşlar günün herhangi bir saatinde gelirdi. Yoksulluklarını seninkiyle karşılaştırmak için, kendilerinden daha muhtaç durumda olanlar olduğunu görmek için gelirlerdi. Hatta bir madrabaz bile vardı gelenler arasında, baba evinden kaçırabilmiş olduğun eşyanın her türlüşünü yiyecek karşılığında alırdı.

Darı karşılığında tütün, babanın bronz hokkası karşılığında kırmızı mürekkep, onun kaplan gözü enfiye kutusu karşılığında bir top kâğıt, annenin mücevher kutusu karşılığında ipek bir kom-binezon, yeni bir sevgilin olduğuna göre artık gerekliydi.

Aralarında bir mübaşir bile vardı; alt katta büyük hasara neden olan su sızması, zabıtları kaleme almayı ona teklif ettiğinde takibi yapılmayan basit bir sızıntı oluvermişti.

Sevilmek için her şeyi yapmaya hazırdın, hatta senden isteseler şeytan için bile çeviri yapardın.

Daha önce onunla hiç karşılaşmamış ve emeğinin karşılığını almamış olsan da, Prens Volkonski'nin günlüğünü yeniden yazmamış mıydın? Moskova'daki iç savaştan kaçmak için aileni Kırım'daki sarayında misafir etmeyi teklif ettiği için ona teşekkür etmek istemiş ve elle yeniden yazmıştın.

Kızlarını görümcene emanet edip, kocasının ölümünden sonra korkunç bir yoksulluğa düşen kız kardeşin Asya ve bebeğini Moskova'ya götürmek için yalnız yapmıştın o yolculuğu, Koktebel'de bir mola vererek.

İnsanı çıldırtan bir yolculuktu. Bolşevik ordusu tüm yolları kapatmıştı.

Herhangi bir sebeple durduruluyordunuz. Her vatandaşa şüpheli gözüyle bakılıyordu. Yargılanmadan tutuklanıyor, kurşuna diziliyordu insanlar. Öncelikle de aydınlar. Ahmatova sorgulanmış, yakın takibe alınmış, kocası Gumilyov kurşuna dizilmiş, Yesenin kurşuna dizilmişti. Aleksandr Blok gizemli bir biçimde ölmüştü. Mayakovski kafasına kurşun sıkılmıştı, Mandelştam'ın cesedi bir toplu mezar çukuruna atılmıştı. Yazması yasaklanmış, hayatını kazanması yasaklanmıştı, Vladivostok Kampı'nda şu satırları yazmak için ölesiye delirmiş olmalıydı:

*Kremlin'in dağcısından başka kimsenin sesi duyulmuyor
O katilin ve insan yiyenin...*

Yalnızca devletin resmi şairleri iyi yaşıyordu. Rostov Sarayı'ndaki yerinde Yazarlar Birliği güçlüydü; Rejim'in dostlarına daireler, daçalar, arabalar tahsis ediyordu. Pasternak'a Peredelkino'daki güzel arazide bir yer verilmişti. İlya Ehrenburg'un Gorki caddesindeki görkemli dairesinde verdiği davetler eski burjuvazinin verdiği davetleri aratmıyordu. Kolalı başlıklarıyla hizmetçiler misafirlere şampanya ve havyarlı kanape ikram ediyordu, duvarlarda Vlainck, Cézanne, Manet tabloları asılıydı.

Sen ise aynı daireyi, gaz ocağını ve banyoyu paylaşan ayaktakımından biriydin. Bir çift bot, bir torba pirinç veya kömür peşinde sokaklarda koşturuyordun.

İçleri boş gıda dükkânlarının önünde bitmeyen kuyruklar. Yeni gelecek sevkıyatı beklemek bir veya iki gün sürebiliyordu. Orada uyuyanlar aniden fakirleşen orta sınıftan çıkan yeni dilencilerle paylaşıyordu kaldırımını.

Beyazların yanında savaşmak için sabırsızlanan Sergey, seni iki kızınla bırakarak asilerin ordusuna katılmıştı. Yalnız ve muhtaç bir halde, kimseden yardım isteyemezdin. İsyankâr gruplar ülkeyi kendi aralarında paylaştığından beri mektup da gelmiyordu ve Sergey'den haber yoktu. Onu düşünmek günlük hayatını iyileştirmiyordu. Bu şiir de kanıtı.

Gecenin karanlığında geliyorum sana doğru

Kalan son çareye gider gibi.

Ailenin özel serserisiyim,

Batan gemiyim.

[...]

İkiyüzlüler, açgözlü köpekler,

Her şeyimi aldılar

Sarayının kapısında, yüce kralım,

Dilenciden başka neyim!²

2 Fransızca çeviriden Türkçeye çevrilmiştir. Fransızca çevirisi için kaynakça: *Insomnie et autres poèmes*, Poésie/Gallimard.

Çift çarşısına dönmüş dairene baskın yapan kürk şapkalı, seçkin görünümlü Prens Volkonski, basının övdüğü şairin bu zayıf ve kötü giyimli genç kadın olduğuna inanamıyor bir türlü.

Prens adeta büyülenmiş. Sen ise hayran kalmıştın.

Çarlık döneminden çıkıp gelen bir hayalet evinin eşiğinde duruyor.

Prensin eşcinsel olması, senin de sahte bir dul olman gerçeği seni rahatlatıyor.

Ev işlerinden aşınmış elini öpmesi özgüvenini geri getiriyor.

Artık değersiz değilsin.

Majesteleri, uzun paltosunun eteklerini kaldırıp ayakta duran tek koltuğa yerleşiyor.

Devamında anlayış ve şefkat dolu uzun bir dostluk. Muğlak aşklar, müphem dostluklar her zaman hayatının bir parçası olacak.

Yıllar sonra eleştirmen Bakhrakh'a, "kadınlara düşkün olmayan Prens'i sevmiştim" diye yazacaksın. "Onu tamamen etkim altına alana kadar sevdim. Onu elde etmemi sağlayan aşkın azmiydi. Sonunda kadınları sevmeyi değil ama aşkı sevmeyi öğrendi."

Prens senin arkanda olacaktı, şiirlerin onu etkilemese de, polisin gözü senin üstünde olsa da, evin ve yazılarında yapılan acımasız aramalara rağmen, başın dik olarak katlandığın sıkıntılara ve sorgulamalara rağmen.

Bitmek bilmeyen bir kış, öylesi kısa günler, sonu gelmeyen geceler. Süpürüyorsun, fırçalıyorsun, yıkıyorsun, yine de hiçbir zaman yeteri kadar temiz olmuyor. Bir türlü ısıtmayan odunlar, kızının karnını bir türlü doyurmayan patates kabukları.

Hayatından hoşnutsuz, uykunda bile yazıyorsun ve paslı bir tırmığın sürdüğü bir tarla kadar yorgun uyanıyorsun.

Yazmak, annenin erken ölümünün intikamını almak senin için.

Annenin piyanistlik kariyeri yarıda kesilmişti, sen ise kendi kendine söz vermiştin kariyerini devam ettireceğine, her ne kadar dönem buna izin vermese de.

Kaleminden dökülen şiirler bir çekmede son buluyor. İç savaş yayımlanmalarını engellediği sürece unutulmuş. Hiç gecikmeden hafızandan geçen İrina'yla aynı çekmeceye konmuş; düşüncelerin günbegün zayıflayan Alya'ya takılmış. Onu daha iyi besleneceği bir kuruma emanet etmek söz konusu değil; İrina'nın acıklı sonu sana ders oldu.

Sararıp solması pahasına da olsa kızını yanında tutmayı tercih ediyorsun.

“Kızıma zarar veriyorum, ondan ayrılmam yine de tek çözüm.”

Viaçeslav ile ilişkin dibe vurmanı engelliyor.

Başını dayayacağın sağlam bir omuz bulamadığın için yazmaya sarıldın. Yazmak seni gündelik hayatın sefaletinden kurtarıyor. Savaşı ve Sergey'den haber gelmemesini unutmuş, bazı kelimeleri sıralıyorsun, diğerleri de öldürülüyor.

Bulunduğun fare deliğinde, şairleri, ressamaları ve düşünürleri bir asilzade zarafetiyle ağırlıyorsun.

Bütün bu adamların arasında parlıyorsun. Yalnızca kocanın akıbeti hakkındaki belirsizlik kafanı meşgul ediyor. Sevgililerin olması, öldüğünü sandığından beri hâlâ onu düşünmeni, daha çok sevmeni engellemiyor.

Gitmesinden bu yana üç yıl geçti.

Kendinden genç adamlarla ve de kadınlarla olan ilişkilerin, kısa süreli teselliler; aralarında, seni önce sevip sonra doğum yapmış bir kadını arzulayamayacağı için istemeyen kadın şair Sofiya Parnok da var.

Geçici hevesler. Çok kişi seni sevdi ama kimse senin için intihar etmedi.

“Sofiya Parnok beni ayaklar altına alıyordu ama ben her seferinde doğruluyordum” diye yazıyorsun günlüğüne.

Bir şiir gecesinde, Sofiya'nın gözlerini genç bir kadın şairden alamaması üzerine dayanamayıp bağıryorsun:

“Zevksiz olsan da seni seviyorum Sofiya ve bir köpek gibi sevmeye devam edeceğim.”

Ateşlisin, haz peşindesin, yaşamanın acısına böyle katlanıyorsun.

Tokat yemek cesaretini kırmıyor. Bir şakaya güler gibi gülüp geçiyorsun, böbürlenip yeniden başlıyorsun.

Her gelene kara talihinden bahsediyorsun, her omuza yaslanıp ağlıyorsun.

Üç yılda yazılan ne çok şiir, ne çok sevdalanma, ayrılık.

Hepsi de sonunda aynı çekmeye giriyor, İrina'yla birlikte; küçük kız düşüncelerine sızdığında omzunun üzerinden havaya vuruyordun.

Duygudaşlığa yer yok. Zaman bunu gerektiriyordu. Yapılacak daha acil işler vardı: Alya'yı karnının doyacağı bir yatılı okula göndermek ve kocanın hâlâ hayatta olup olmadığını, değilse nereye gömüldüğünü öğrenmek.

Yatılı okula gitmek için sabırsızlanan Alya seni öpmeyi unutuyor.

Sergey'siz, çocuklarsız, çanlar, hindi, pasta olmayan bir Noel, Noel sayılmaz.

Yapayalnız kalıyorsun. Etrafını saran duvarlar içindeki ani karanlık seni dışarıya atıyor. Sokak lambaları iyiliksever yoldaşlardır ve kimsenin istemediği cılız bir köknar ağacı ise bir dost. Ağacı alıp eve getiriyorsun, elindekilerle süslüyorsun. Üç adet mum ile üç adet kurdele onu biraz canlandırıyor.

Başka bir Noel ve başka zamanlarda, Alya, ağacı bir dansçıya benzetmişti.

“Sen de dansçısın” diye mırıldanıyorsun aynada yüzünü gördüğün erken yaşta çökmüş kadına. Saçlarında kırlar, çökmüş gözler, sarkık ağız köşeleri ve ipliğine kadar eskimiş bir elbise.

Dansçısın çünkü yarın ne olacağını bilmediğinden beri bir volkan üzerinde dans ediyorsun.

Bir devrim karıştının eşisin, Güzel Sanatlar Müzesi'nin kurucusu ve çarın dostu olan bir adamın kızısın, pekâlâ hapse atılabilirsin, sürgün edilebilirsin. Kurşuna dizilebilirsin.

Annenin ölümü üzerine çarın sana yazdığı taziye mektubu seni bir devrim düşmanı yapıyor. Yastığında sakladığın bu mektup seni annenin uzun süren ıstırabına geri götürüyor.

Yatağın etrafında toplanan aile nefesini tutuyordu. İkinci kez dul kalan bir baba, aynı hastalığın, veremin aldığı iki eş. Dört çocuk ve kaçınılmaz olarak can çekişen kadının buz gibi alnına konacak dört buse.

Yine bir Noel zamanıydı. Camlara vuran yağmurun gözyaşları, ardından da göz gözü görmeyecek şekilde yoğun bir kar.

Bir türlü ölmek bilmeyen kadınla dünyada baş başa kalmanın hissi. Büyük evin girişinde ısıldayan büyük köknar ağacı ile baş başa.

İrina gözlerinden uzakta ölüyordu, on yıl sonra Noel yaklaşıyor. Önce miydi, sonra mı?

Bilmeyi istemiyorsun.

Bundan sonra duvarlarının içinde ağaç olmayacak. Seninkini dışarıya taşıyorsun.

İki ayağınla birden çığıyorsun. Uzaktan bakınca, dans ediyormuş gibi görünüyorsun. Dansçısı sen, lanetli olduğun gibi.

Uğursuzluk getiren ağaçtan kurtulduktan sonra, Sergey Efron'la evlenmemiş olsaydın nasıl bir hayatın olurdu diye hayal etmek hoşuna gidiyor.

Sınıf arkadaşın Sonia'nın erkek kardeşi ve ilk aşkın Pyotr İvano-
viç ile evlenirdin, onu yazın Tarusa'da sevmiş, sonbaharda Mosko-
va'da unutmuştu. Ya da ikinci şiir kitabın *Büyülü Fener'e* övgüler
yağdıran, seni okurlarla tanıştıran, sonra da şiirlerini okuman için
yüksek çevrelere davet eden Max Voloşin'in metresi olurdun beş
yıl sonra.

On yedi yaşındaydın. Aranızdaki otuz yıl ve seksen kilo seni
ondan ayırmıştı. Sen kırk kilo geliyordun, o ise yüz yirmi. Sen bir
metre elli santimdin, o ise bir metre on santim. Ayı ile oyuncak bebek.

Hayatında Sergey Efron olmasaydı, belki şair Lvoviç veya ressam
Lann ile evlenirdin. Bir kocan, çocukların olduğu için, bir tanrıça
olmak yerine bir memeli gibi doğum yapıp emzirdiğin için seni
istemeyen Sofiya Parnok'un resmi metresi olurdun.

ÇEKA ve casuslarından korkuna, günlük hayatın iğrençliklerine
(yılanması gereken yer ve çamaşırlar, bulunması gereken odun,
nefes almaya gücün yokken inatçı közlere üflemek için gereken
güç, oysa nefesin şiirlerine ayrılmış) karşı durmanın tek devası, aşk.

Devrimin henüz dokunmadığı Kırım'daki sarayında Prens Vol-
konski'nin hayatını paylaşıysaydın, kaderin daha şaşaalı olurdu.
Onun eşcinselliği, senin de bağımsız ruhun birbirinizi anlamanız
için yaratılmıştı. Ehrenburg veya Andrey Beliy ile evlenmiş olsaydın
hayatın daha az eziyetli olurdu şüphesiz ama seni karşılıksız sevmiş
olan Mandelştam ile evlenseydin daha hazin olurdu. Petersburg'da
bir akşamüzeri onu baştan çıkarmış, sonra da seni görmeye geldiği
Moskova'da reddetmiştin.

Gerçekte veya yazışma yoluyla on ilişkiyi aynı anda yürütebili-
yordun, her birini de kendisinin tek olduğuna inandırarak.

İlya Ehrenburg'u, anlayışsızlığı, uzlaşmazlığı ve her şeyi dalgaya
alması konusunda suçlamak için ne kadar uzun saatler yazdın.

“İnsan yaralarından hoşlanmaz, onlarla sarhoş olmaz. Tedavi olmak veya ölmek ister insan. İstırabı, ıstırap olduğu için sevmek doğaya aykırıdır...”

Ne çok mektup yazıldı; Andrey Belıy, Stalin’in emri üzerine tedavi edilmediği için ölen Aleksandr Blok’un dul eşi olan karısından ayrıldıktan sonra onu teselli etmişti, o sırada İlya Ehrenburg’un seni kışkandığını anlamak için satır aralarını okumak yeterli.

Messalina olmak istiyordun, oysa ne fiziğin ne olanakların uygundu. Kaldırım gideri imparatoriçesi, sarayın ise kendin gibi sefil şairler yığını. İki odalı dairen, şiirlerinin ihtişamına rağmen, Bizans değildi.

Ehrenburg ile sen her fırsatta birbirinize saldırıyordunuz. Bryusov'un Politeknik Müzesi salonunda düzenlediği o harika Rus kadın şairler gecesi hakkındaki yorumu hem acı hem tatlı:

“Mağrur ve başı dik duruşu, kısa kesilmiş saçları, arsız velet suratıyla Marina Tsvetayeva en büyük filozoflara, asilere veya yoldan çıkmışlara has bir küstahlığı coşkulu ve tumturaklı sözlerle yüceltiyor. Harikulade dizeleri baki kalacak, tıpkı yaşama ve her şeyi mahvetme konusundaki susuzluğu gibi. Herkese karşı tek başına mücadele ve pusuda bekleyen ölümün yücelttiği aşk...”

Gecenin teması aşk, diğer şairler için uygun ama senin için değil. Beyaz Ordu'ya coşkulu bir methiye olan “Kuğular” şiirin dinleyenleri şaşkına çevirmişti. Kuralları çiğnemiş, Bryuslov'a karşı gelmiş herkesi şoke etmeyi başarmıştın. Senden bir aşk şiiri istenmişti, sen ise bir savaş şiiri verdin.

Sen kaybedenlerin yanında dururken önce kendi kariyerini düşünen Ehrenburg kazananların yanında duruyordu.

Çok gerektiğinde ona kollarını açıyordun, onu da diğerleri gibi kocandan ayrı olmanın acısını dindirmek için kullanıyordun.

Buna tanıklık eden bir şiir:

*Arduvaz tahtalara yazıyordum adını
Solgun yelpaze kanatlarına
Nehirlerin denizlerin kumuna
Buzlara ve yüzüğümlle camlara çiziyordum adını
Ve asırlık ağaçların kalın gövdelerine...
Bilir misin, doğruluğundan kimse kuşkulanasın diye
Sevildiğinin, sevildiğinin, sevildiğinin!
Gerçekliğini çiziyordum gök mavisinin.¹*

1 Rusçadan çeviren: Erdoğan Tokatlı (Sovyet Şairleri Antolojisi, Öncü Kitabevi, İstanbul, 1968, s. 134). Şiirin Fransızca çevirisi için kaynakça: *Poèmes*, çev. Elsa Triolet, Éditions Gallimard, 1968 (ç. n.).

Büyük şair, büyük âşık, büyük çenebaz.

Aynı şevkle sevip aynı şevkle nefret ediyordun, ruhun yangın yeri ydi. İçinde bir volkan kaynıyordu.

Senin ölçütlerine göre yeniden yapmak için yakmak, yıkmak gerekir; hayat, şekli değişmezse anlaşılmaz.

Teslim olmuş bir toplumun içinde kendini sıkışmış hissediyordun, rejimi yücelten şairler arasında sıkışmış, kendi memleketinde sıkışmış. Komşularınla kavga çıkarmak için bahane arıyordun, bu sevimsiz bir aradalığa katlanamıyordun, selamlarını almıyordun.

Dairen işe yaramayan eşyalarla tıka basa dolu, çöp teneken sahanlığın başköşesinde, hoşnutsuzluk yaratmak, düşman edinmek istiyordun. Göğsünde hapsolmuş çığlıkları dışarı atmak için kavga etmek.

Hırçın, üzerinde eski püskü kıyafetler, her parmağında bir gümüş yüzük, inançlarıyla uyuşmayan her şeyi ince bir alayla karşılıyordun.

Alya'nın ve öldüğünü bilmediği İrina'nın babasına kavuşmak, üç yıldır kayıp olan kocanı bulmak için memleketi terk etmenin vakti gelmişti, gerekirse tüm kıtayı altüst ederdin. Buna toprağın altı da dahildi.

İlginç bir biçimde, Ehrenburg, monarşistlerin yenilmesi ve tüm kıtaya dağılmalarından bu yana bilinmeyen bir yerde ortadan kaybolmuş Sergej Efron'u bulmak için bizzat önayak oldu.

Yakın olduğu Kremlin'le yürütülen titiz bir soruşturma, Ehrenburg'u Prag'a yönlendirdi. Eski subay, Beyaz Ordu'nun dağılmasından bu yana öğrenci kimliğiyle orada saklanıyordu.

O sıralarda Çekoslovakya, topraklarına akın eden Rus göçmenleri kabul ediyor, hayatlarını kazanmaya başlayana kadar öğrencilere burs veriyor, kalacak yer sağlıyordu.

Sergej'in yeniden ortaya çıktığı haberini sana o sıralar henüz tanışmamış olduğun Pasternak vermişti, bu güzel haber gelecekte yeni bir sevgili olasılığıyla ikiye katlanmıştı. Senin aşkını artık istemeyen Ehrenburg bu telafiyi sana borçluydu.

O zamandan itibaren Pasternak senin tüm varlığının ayrılmaz bir parçası. Ayrı kıtalarda, ayrı insanlarla evli, ayrı hayatlar sürmek, çeyrek asırdan daha uzun sürecek olan bir mektuplaşmayı besleyecek. O zamanlar mutlu olmayan evliliğinden ötürü onu bekâr olarak varsayıyordun, ancak on yıl sonra Zina Nikolaevna ile tanışmasından itibaren durum öyle değildi.

Sen ve Zina arasında tek ortak nokta yok. Senin tiksindiğin her şeyi seviyordu Zina. Evinin pencerelerinde perdeler, yerde halılar, mutfağında bir buzdolabı, Stalin sevgisi ve hayranlığıyla büyüttüğü bir oğlu vardı, senin ise sadece sözcüklerin vardı ve Alya'ya Bolşevik düşmanlığı aşıliyordun.

Her ne kadar evli olsa da Boris Pasternak sana aitti; uzakta olması onu sevmeye devam etmene engel değildi.

Boris Pasternak'a

*Uzak-lık: Yüz metrelerce, binlerce...
Bizi yurdumuzdan koparıp ayırdılar
Daha iyi tutunalım diye: Toprakta
İki ayrı uca diktiler.*

*Uzak-lık: Yüz metrelerce, mesafelerce...
Bizi yerimizden edip söktüler,
Kollarımızdan ayırıp çarmıha gerdiler,
Bilmiyorlardı ki bu birleşmemizdi.²*

2 Fransızca çeviriden Türkçeye çevrilmiştir. Fransızca çevirisi için kaynakça: Marina Tsvetayeva, *Tentative de jalousie*, La Découverte, 1986, *Le ciel brûle*, devamında da *Tentative de jalousie*'de yeniden yayımlanmıştır (Poésie/Gallimard).

Prag Üniversitesi'nde filoloji öğrencisi Sergey küt kanaat geçinecek bir burs almıştı. Ona kavuşmak sende saplantı halini almıştı. Aileyi aynı çatı altında toplamak lazımdı, Alya'nın yüzünü unutmuş olduğu bu babayla yeniden tanışması gerekiyordu.

Ancak İrina'nın ölümünü, hasta Alya'yı kurtarmak için verdiği mücadeleyi, yoksulluk karşısında bitmek bilmeyen savaşını hangi sözcüklerle anlatmalı ona?

Bir de iktidardakiler tarafından sakıncalı olarak görülürken ülkeden çıkmak için nasıl vize alacaksın?

Yetkili makamlar tarafından verilen pasaportu, Ehrenburg'a, İrina'nın acıklı ölümüne ve bir partiye üye olmamana borçluydun.

"Üç gün sonra Berlin trenine bin. Karımla seni gardan alacağız. Otelimizde senin için bir oda ayırdık. Dikkat çekmemek için yanına az eşya al" diye tavsiye etmişti Ehrenburg.

Gittiğin için memnun ama bir yığın eşya arasından seçim yapmak-tan rahatsızdın.

Neyi bırakıp neyi almalı?

Soğuk zemin üzerinde çömelip Alya ile iki yığın yaptınız.

Bakır leğen, eski semaver, çizilmiş tabaklar, iplikleri atmış halı kalıyor. Fotoğraflar kalıyor, hatta şöminede yakılmıştı bile. Müşterisi geldiğinde kepenkleri kapatırken gördüğün beyaz kolları haricinde tanımadığın hayat kadını komşuna kırmızı ipek şalını veriyorsun; annenin şalı, iki randevu kazayla üst üste gelirse kadının çıplaklığını örtecekti.

Yalnızca bir top sana sorun çıkardı. Sahibi artık hayatta olmadığına göre bu topu kime bırakmalı? Herhangi bir başka topa benzeyen lastik bir top. Gördüğün bir rüya nedeniyle batıl inanç-tan topu tutuyordun. İrina'ya topu vermek için toprağı kazıyordun. Kazdıkça kazıyordun, gerekirse cehennemin dibine kadar, bir çukurun içinde bir başka çukur ama hiçbir şey bulmuyordun. Hissettiğin suçluluk duygusu uyandığında da devam etmişti. İrina

çoktan ölmüştü, henüz sen bilmiyordun; yetimhaneden sana haber vermeyi unutmuşlardı.

İki valize sığdırılmış otuz yıllık bir ömür: Kesinlikle gerekli olanlara annenin tütsü kabını, İrina'nın topunu ve aile ikonasını da ekliyorsun.

İstavroz çıkarıyorsun.

Alya da aynısını yapıyor.

Bolşevikler ülkeden kovduklarından beri Tanrı'yı seviyorsun.

Kasvetli tren istasyonlarında verilen molalarla üç gün üç gece tren yolculuğu. Camdan geçen manzaraları görmemek için gözlerini kapatıyorsun. Evler mezar olmuş, şehirler mezarlık, vadiler dipsiz kuyu, ormanlardaki ağaçlar ise komplocu. Yazdıkların yerinde duruyor mu diye bakmak için açıyorsun gözlerini sadece.

Talihsizliklerinin ülkesine bakmak bir eziyet.

Babasını yeniden göreceği için heyecanlanan Alya'ya yolculuk uzun geliyor. Sen ise uyuyorsun. Tren demir perdeyi aştığı sırada gördüğün rüya tuhaf.

Yine aynı trendesin, ancak etrafta yoğun bir sis var. Ölmüşsün ancak henüz bilmiyorsun. Nereden çıktıkları belli olmayan adamlar sana doğru eğiliyorlar. Adamlar çıplak, sen ise giyiniksin. Seni tanıımıyormuş gibi, ismini vermeden senden bahsediyorlar. Onları seslerinden tanıyorsun. İlya Ehrenburg, Yevgeni Lann, Boris Pasternak, Andrey Beliy, Viaçeslav, hatta hiç tanışmadığın ama Pasternak sayesinde mektuplaştığın Rilke.

İlk defa aynı ortamda bir araya gelmiş olsalar da birbirleriyle iyi anlaşıyorlar, hedefleri ortakmış gibi duruyorlar.

Aralarındaki konuşmalardan, senin görünüşünü düzeltmek için giysilerini çıkartacaklarını anlıyorsun. "Görünüşünü düzeltmek" sözü bütün ağızlarda tekrarlanıyor.

Mantonu, elbiseni, iç çamaşırlarını bir çırpıda çıkardıktan sonra bedenini paylaşıyorlar kendi aralarında. "Herkes kendi sayfasına ve en fazla iki satır" diye atılıyor bu işin başındaymış gibi görünen kişi. Dolmakalemler bedeninin üzerinde hareket ediyor, kuş tüyü kalemlemler daha önce onlara yazmış olduğunu bildiğin cümleler çiziktiriyor.

"Öfkeyle yazıyorum, sevgili İlya. Bu benim hayatım, kelimeler bariz bir biçimde beni çok seviyor. Ben ise, beni reddetmekte

ısrar eden insanların lehine onlara ihanet etmekten başka bir şey yapmıyorum...”

Her şeyin kırık dökük olduğu evimde dün sizi görmüş olmam, hayata uyum sağlayamamam konusunda beni dinlemiş olmanız, hâlâ birilerinin beni sevebileceğine beni inandırmış olmanız ölüme mutlu etti beni sevgili Nikolay.”

“Şiirlerinizden çok daha büyüksünüz hayatımda sevgili Yevgeni Lann, çok daha büyük.”

“Senin bana duyduğun özlem, Boris, Âdem’in Lilit’e olan özlemine benziyor. Sen zaten umutsuz vakasın. Senin gözünde herhangi bir şeyi kaybetmek olasılığı da var. Ben sevilmiş olabilirim ama kimse bana âşık olmadı. Bu da benim kaderim.”

“Âşk şairden nefret eder, sevgili Rilke, âşk olduğundan daha güzelleştirilmeyi arzu etmez. Âşk alçakgönüllüdür.”

“Şimdi sonuç vaktinde, elimi bıraktınız Boris, beni insanlık ailesinden çıkarıp insanlığımın baş başa bırakmak için.”

Cümlelerinin mürekkebi teninde kuruduktan sonra, onlar da aynı sise yakalanıyor. Sihirli bir biçimde gözden kayboluyorlar.

Vagonun bir köşesinde kocan duruyor. Sergey bariz biçimde bu sahneye müdahale etme gereği duymadan tanıklık etti. Suratı ifadesiz, ne kızgınlık, ne kıskançlık. Ama bir merhamet duygusu. Seriojka’n sana acıyor.

Soğuk yüzünden sıçrayarak uyanıyorsun. Her ikisi de kurşuna dizilmiş Gumilyov ve Yesenin’in, kalbine bir kurşunla intihar eden Mayakovski’nin, tedavi edilmediği için ölen Aleksandr Blok’un ölüm haberlerini aldığında hissetmiş olduğun, insanın içine işleyen aynı soğuk; mektuplarına cevap vermeyen Rilke’nin sessizliği karşısında da hissetmiştin bunu. *Meyve Bahçeleri* kitabının yazarına karşı duyduğun tutkuyla adeta gözlerin kör olduğu için, onun Lou Andreas-Salomé’yi sevdiğini, ölmekte olduğunu, seni değil şiirlerini sevdiğini kabullenmek istemiyordun.

Tenine yazılmış sözcükler vagona havada uçuşuyor. Yazdıklarını tanıyorsun. Etrafına saçılan giysilerini tanıyorsun.

Giyinik olduğun halde çıplak olmaktan, hâlâ hayatta olmaktan utanıyorsun. Ona yazmış olduğun ateşli mektuplardan bir cümle bile hatırlamayan tek kişi olarak kocanın sana bakmasından utanıyorsun. En son yazdığın mektup iki yıl önceydi:

“12 Mart 1921

Seriojka'm

Eğer hayattaysanız, kurtuldum demektir. Üç yıldır ayırınız. Alya şu anda sekiz yaşında. Size yazmak beni ürkütüyor. Çok uzun zamandır sizin hayatta olduğunuzu ummaya cesaret edemedim. Sınırlı bir dehşet içinde yaşıyorum ve diğer olasılığı alnımdan, ellerimden, göğsümden uzaklaştırıyorum. Eğer Tanrı benden teslimiyet bekliyorsa, buna boyun eğirim. Eğer hayattaysanız Seriojka, tekrar görüşeceğiz, bir oğlumuz olacak... Eğer hayatta değilseniz, hiç doğmamış olmayı yeğlerdim.

Artık yazmıyorum. Zaten tamamıyla sizde yaşıyorum, öyle ki ne gözlerim ne dudaklarım ne ellerim artık bana ait, nefesim ve kalp atışım dışında.

Marina”

İlya Ehrenburg ve karısı sizi tren istasyonunda karşılıyor ve bir restorana davet ettikten sonra otele götürüyor.

İlya, karısı ve kızlarına (İrina'dan henüz haberi yoktu) bir an önce kavuşmak için sabırsızlanan Sergey'e Çekoslovakya'dan çıkış izni alabilmek için çok uğraştı.

Eski Beyaz Ordu subayının gidişinden bu yana üç yıl geçmişti, yeniden öğrenci olmuştu, seni hâlâ seviyor muydu ve dönüştüğün kadını arzulayacak mıydı? Onunla yeniden karşılaşmadan önce ne çok yüreğin daraldı.

Ayna sana otuz yaşında yaşlı bir kadının görüntüsünü sunuyor. Gözlerinin altında koyu renk halkalar. Saçlarında kırlar. Saçlarına kar yağmıştı, kalbine de.

Seni kocandan ayıran zamanı öldürmek için Rusya'dan göç edenlerin sık sık uğradığı kafelere gidiyorsun. Aslında aynı tarafta olan kişiler arasındaki tartışmalar kavgaya dönüşüyor.

Lenin'in ölümüyle uzlaşmış, zafer çığlıkları atarak evlerine geri dönmek için Stalin'in yok olmasını bekliyorlar. Meslektaşlarının akıbeti hakkında dedikodu yaptıkları, onları çekiştirdikleri veya onlar için içtenlikle endişe ettikleri için, yaklaşık üç ay önce Rusya'dan kaçmış olan sürgün Bunin'e ne olduğunu öğrenmek istiyorlar. Bazıları onun Sofya'da, diğerleri İstanbul'da, geri kalanlarıysa Paris'te olduğunu söylüyor. Nobel ödülünü alacağı nerdeyse kesin.

İçlerinden biri onu Yazarlar Birliği'nde Puşkin'in heykeli önünde, şüphe uyandıran bir biçimde görmüş olduğunu hatırlıyor.

"Bu kaidenin üstünde onun yerine bir gün ben olacağım" demişti kararlı bir ses tonuyla.

Yaşlı bir diğeri, aynı Puşkin'i Petersburg'da bir caddede karısının koluna sıkı sıkı tutunurken gördüğünü söylüyor ama ne zaman olduğunu hatırlamıyor.

"Andrey Bely'nin, karısını dönmesi için ikna edip edemediğini bilen var mı aranızda?" diye merak ediyor bir diğeri.

Bükülen dudaklar. Oradaki kimse bilmiyor gibi.

“Aleksandr Blok’un dul eşi olmak zavallı Vera’nın aklını allak bullak etti. Hayatı boyunca dul kalmak istiyor.

— Andrey ile evlenmeyecekti. Mutsuzluğunu kendi yarattı.

— Önünde sonunda kendini avutacak. Nadejda Mandelştam’ın durumundan farklı olarak. Nadejda, Vladivostok’ta bir toplu mezara gömülen kocasının cesedini alamadı. Stalin tarafından yakalanmak ve kocasıyla aynı kaderi paylaşmak korkusuyla bir şehirden diğerine gidiyor.

— O kadın bir kahraman. Yazması yasaklandığı için, Osip şiirlerini ona yazdırıyordu, o da şiirleri güvendikleri arkadaşlarında, bir yastığın, bir botun, bir duvar çatlağının içinde saklıyordu. Nadejda ona yiyecek bulmak için arkadaşlarından dileniyordu. Açlık onları karlı gecelerde sokağa atıyordu. Restoranların camlarından bakıp içerdekilerin ne yediklerini tahmin ediyorlardı:

‘Sağdaki adamın tabağında bir portakal var.’

‘... portakal kabuğu’, diye düzeltiyordu kocası.

‘Tam karşımızdaki peynir yiyor.’

‘Daha doğrusu kar, senin ayaklarının altında da var.’”

Bir dişi kedinin yanında taşıdığı yeni doğmuş yavruları gibi yanında getirdiğin defterlerine gömülmüş, onları dinliyormuş gibi yapıyorsun. Sayfaların dışında her yere kayıtsızsın. Seni karşılıksız sevmiş olan Mandelştam’ın kederine kayıtsızsın. Mandelştam’la aynı yaşıydınız, ikiniz de ünlü olmak istiyordunuz. O tanınmadan öldü, senin ünün ise sınırları aştı. Şiirlerini bilenler için sen bir efsanesin; Ahmatova kadar tanınıyorsun ama daha modernsin. Anna, eşi Gumilyov’u kurşuna dizen ve oğlunu sürgün eden rejimi kızdırmamak için kendine yazmayı yasaklıyorken sen sözünü uzatıyorsun.

İnsanlar yazdıklarına hayran oluyor, sana değil. Sefalet içinde geçen yıllar seni katılaştırdı. Bu akıllı ve kültürlü insanları allak bullak etmek, ilk kıvılcımda Rusya’dan kaçanları çok kızdırmak, sırf kışkırtmanın zevkini almak için kışkırtmak, seninle aynı sefaleti paylaşmamış olanların yüreğini yakmak istiyorsun. Çocuğu bitkinlikten ve açlıktan ölmemiş olanların yüreğini.

Hodaseviç ile Nina Berberova’nın otel odasında, Andrey Bely ve Ehrenburg da oradayken, odada olanlara aldırmadan, Rus şiirinde senin dışında kimsenin kalmayacağını söylemiştin onlara.

Kimsenin ağzını bıçak açmayınca da, onları daha da tahrik etmek için abajurun fişini çekip aniden oluşan karanlıktan yararlanarak Nina Berberova'nın üstüne atılıp dudaklarından öpüyorsun.

Rencide olmuş Nina karşı çıkıyor, ürkmüş bakire çığlıkları seni katıla katıla güldürüyor. Onları çok kızdırmış olduğun, zıvanadan çıkarmış olduğun için memnun bir şekilde odadan ayrılıyorsun. Aykırı kişiliğini sürdürüyor ve cilalıyorsun. “Burjuvalar sevmeyi bilmez” diye atılıyorsun ardından kapıyı kapatmadan önce.

Üç büyük yazara burjuva muamelesi yaparak haddini aşıyorsun.

Çingene tarzı elbiselerin, her parmağında bir gümüş yüzük ve erkeklere attığın o riyasız ve baştan çıkarıcı bakışlarıyla cehen-nem kokuyorsun. Fikirlerin rahatsızlık veriyor. Hippilerden önce gelmiş bir hippî.

Yıldırım çarpmış gibi, Berlinli editörün genç Abraham Vichniak ile karşılaşmanı bu sözcükle nitelendiriyorsun. Bürosuna gitmenden itibaren o da senin çekiciliğine kapılıyor.

Çingene tarzı elbisen, yüzüklerin, sigara içmekten kalınlaşmış ses tonun, burjuva toplumunun istemediği her şey, Helikon Yayı-nevi'nin senden on yaş genç yayın yönetmenini baştan çıkarıyor.

Teklif ettiği tüm sözleşmeleri imzalıyorsun: Heine'nin *Floransa Geceleri* novellasının ve bir uzun şiirinin çevirisi, senin *Ayrılık* başlıklı şiir kitabının yayımlanması, Aleksandr Blok'un son şiir kitabının Almancaya çevirisi. Bir de Moskova'daki karanlık yıllarında tuttuğun günlük neden olmasın.

Vichniak seni hayatla barıştıracak. Bu adam seni her zaman kolluyordu. Birbiriniz için yaratılmışsınız. Ayrılmaz oluyorsunuz.

Görüşmenizin akşamında hayal gücün sana şu mektubu yazdırıyor:

“İçimdeki dişi varlığı, en karanlık, en derinde olan varlığımı su yüzüne çıkarıyorsunuz.”

Sabahleyin Berlin'deki bürosunda sözleşmeler imzalandıktan sonra, bir aşk mektubu ile cevap veriyorsun, bunu başkaları izliyor, her gün bir tane. İstirap içinde cevap bekliyorsun, cevap vermekte geciktiği için umutsuzluğa kapılıyorsun, sonra mektupların sana iade edilince üzüntüden çöküyorsun.

Vichniak seni yatağında değil yayın kataloğunda istiyor.

Mektuplar alıcısına geri gönderilmiş, bir tokat gibi adeta. İçine kapanıyorsun, intikamını düşünürken yaralarını iyileştiriyorsun. Tsvetayeva'yı aşağılayan cezasını çeker. Vichniak'a dört yıl sonra, 13 Ocak 1926'da Paris'te Lutetia Otelinde, zengin göçmenlerin Rus Yeni Yılı'nı kutladığı bir akşam rastlayacaksın tekrar. Onu tanımazlıktan geleceksin, hatırlamama nedenini de bıyığı ve gözlüğünün olmamasına bağlayacaksın, oysa Vichniak'ın hiçbir zaman bıyığı ve gözlüğü olmamıştı.

Bu olayın açıklaması yıllar sonra bütün aşk mektuplarını derlediğin eserin önsözünde yayımlanacak ama söz konusu kişinin ismi hiçbir zaman anılmayacak.

“Tamamen unutmuş olmam ve bugün tanımamış olmam aslında senin mutlak mevcudiyetin ve benim düne tamamen gömülmüş olmam anlamına geliyor. Geçmişte ne kadar varsan, bugün o kadar yoksun. Mutlak mevcudiyetin ters yönde... Böylesi bir mevcudiyet ancak böylesi bir yokluğa dönüşebilir. Her şey –dün, hiçbir şey– bugün.”

Marina tarafından kızgın bir kalemle imzalanmış.

Kocan seninle tekrar bir araya gelmek için Prag'da çıkış vizesini beklemekten yorgun düşerken senin âşık olman hiç de ahlakdışıymış gibi gelmiyor sana. İçinde çok fazla tutku kaynıyor. Bunları tek ve aynı kişiye odaklamak mümkün değil.

Hayalin: Sana hayran olan ve seni seven herkesi etrafında toplamak. Sevgili ya da arkadaş, kadın ya da erkek fark etmez, yoğun bir şekilde yaşamak istiyorsun. Fırtınalı sahneler, ardından da pişmanlık gözyaşlarıyla yıkanmış hararetleli barışmalar hayal ediyorsun.

Vichniak'la ilişkini kesince, şair ve bilim insanı Mark Slonim'e abayı yakıyorsun; *Ayrılık* için yazdığı övgü dolu yazı yüreğine ateş düşürüyor. Slonim Prag'da yaşıyor, kocanın yaşadığı bu şehre yerleşmen için bir neden daha.

Sergey Çekoslovakya'dan ayrılma izni alıyor, geliş saatini unuttuyorsun ve tren istasyonuna geç geliyorsun. Tren çoktan gitmiş. Alya ile umutsuzluğa kapıldığınız sırada diğer perondan birinin seni çağırdığını duyuyorsun:

“Marina, Marionečka.”

İşte şimdi birbirinizin kollarındasınız. Kucaklaşıyorsunuz, gözyaşlarınızı siliyorsunuz, Sergey kızına bakmıyor, sadece seni görüyor, senden başka kimseye bakmıyor.

Alya, yüzünü unutmuş olduğu ve senden daha genç görünen bu babaya bakıyor. Gözünden hiçbir şey kaçmaz.

“Yirmi sekiz yaşındaki babam genç bir delikanlı gibi görünüyor, diye yazar günlüğüne. Babam, Marina'ya öksüzmüş gibi bakıyor...”

Akşam otel odanızda patlattığınız şampanya bütçen için inanılmaz bir harcama ama bu olayı kutlamak istiyordun. Küçük İrina herkesin aklında. Ama kimse lafını açmıyor. Açlık ve bitkinlik yüzünden yaşadığı acıklı sonu hatırlatmak gecenin atmosferini bozardı. Yeni bir sayfa açmaya karar verdin. Farklı bir hayat sürdürmeye, Pasternak'a olan aşkını susturmaya. Çok yakında Berlin'e geleceğini öğrendiğinde, Çekoslovakya'ya gitmek üzere bir an önce yola çıkmak istiyorsun. Ona rastlamak ilişkinize zarar verebilir. Mektuplarıyla yetiniyorsun.

Aşkınınız onun mevcudiyetine ihtiyacı yok, aşkınınız ayrılık karşısında direnecektir, hatta Pasternak'ın öfkesi karşısında da. Yıllar sonra Pasternak, Rilke ile üçünüzün arasındaki mektuplaşmada, Pasternak'ın Rilke'ye verdiği öncelik ve senin Rilke'ye yazdığın ateşli mektuplar nedeniyle, kendisini dışlamış olduğun için seni suçlayacaktır. Halbuki Vergers'nin yazarıyla senin temas kurmanı sağlayan ve üçünüzün arasındaki mektuplaşmanın temellerini atan o olmuştu.

Pasternak, lösemiye yakalanan ve ölmek üzere olan Rilke'yi daha fazla rahatsız etmemeni tavsiye etmişti sana.

Ehrenburg da, Vichniak'a yazdığın ateşli mektupları yüzüne vururken aynı sözcüğü kullanmıştı.

Berlin birden düşmanın kesiliyor. Üç haftada çok fazla düşman edinmiştin. Sergey'in peşinden Prag'a gitmekle iyi yapıyorsun. Yeniden bir eş, bir anne olmakla.

Yazmak, özellikle yazmak.

Pasternak'ın kendisinden kaçırıyorsun ama gözyaşları içinde şiirlerini tekrar tekrar okuyorsun ve şiir kitabı hakkında bir yazı yazıyorsun:

“Dostum hayat.

... Dağ Pasternak'ta vücut buluyor. Pasternak Ural Dağları'nı içinde hissediyor, Ural Dağları'na dönüşüyor. O, nesnenin kendinde dönüşmesi, kendinde çözünmesi. Bütün Ural Dağları onun lirik yükselişinde eriyor...

Pasternak'ta insan dağların dilini konuşuyor...”

Pasternak övgülerine sitemle cevap veriyor: “Berlin'e seni görmeye gelmişken Berlin'den ayrılmak niye.”

Birbirinize yeniden yazmaya başlayacaksınız, Pasternak Rusya'ya kesin dönüş yaptığında mektupların demir perdeyi aşacak, onunkiler ise her taşınmada seni takip edecek: Berlin'den Prag'a, Mokropsy'ye, Všenory'ye, Prebova'ya, sonra Paris'e ta ki Rusya'ya dönüşünün ertesi günü, Moskova metrosunun bir peronunda beş dakika süren buluşmanızdan sonra, ani bir kararla son bulana kadar. Pasternak'ın gözü sürekli saatindeydi. Karısı Zina onu bekliyordu...

Son buluşmanızdı, bundan kısa bir süre sonra kendini astın.

Prag'da kiralar çok pahalı olduğu için, kocanın da kışla gibi bir evde kalması nedeniyle, şehre yarım saat uzaklıkta bir kasabaya yerleşiyorsunuz.

Alya günlüğünde bir ormandan, bir köyden, doğanın içindeki ahşap evlerden ve ekonomik ve stratejik nedenlerle çanları eritilmiş Rusya'dakilerin aksine çan kulesini korumuş olan bir kiliseden dem vuruyor.

Sofrayı kaldırdıktan sonra masanın etrafında üçünüzün geçirdiğı akşamlar güzel. Sergey, Prag'dan taşıdığı kitaplardan bölümler okuyor, Alya ve sen giysilere yama ve tadilat yaparken onu dinliyorsunuz.

Alya babasının nezaketine ve kültürüne hayranlık duyuyor. Sen ise mutluymuş gibi davranıyorsun. Geceleri iyi uyuyamıyorsun. Uykunda çığlıklar atıyorsun. Köyde, hayatında, teninde kendini kapana kısılmış gibi hissediyorsun.

Ev işlerinden nefret ettiğın için evden kaçıyorsun. Alya seni kızdırmamak için gerekeni yapıyor. Etraftaki ormanda her bir ağacı tanıyorsun, onlarla arkadaşlarınla konuşmuş gibi konuşuyorsun. Prag'daki kaçamakların olmasa boğulurdun, ilk şiir kitabına *Rusya Gazetesi*'nde övgüler yazan Mark Slonim'e rastlıyorsun Prag'da.

Tıpkı senin gibi fevri bir yaradılışa sahip genç Slonim. Birbirinizi tamamlıyorsunuz. İki taşkın varlık, kafa ve beden coşkularla dolu. Tehlikeli yaşamak düsturunuz.

Yerleri silmeyi ve süpürmeyi kendine yakıştırmadığın için yakaladığın her fırsatta Prag'da soluğu alıyorsun, gazeteye baskın yapıyorsun, Slonim'i ofisinden çekip çıkarıyorsun, Slavia Kafe'ye gidiyorsunuz, oradan da çatı katındaki odasına.

Bedenin doymuş, evine dönüyorsun ve Pasternak'la yazılı iletişimine kaldığın yerden devam ediyorsun. Aranızdaki mesafe aşkınızın garantisi. Bu aşk, düşüncelerinde hep birinci gelecek.

Pasternak kalıcı, diğerleri ise geçici.

Sayfaları ateşli yazılarıyla doldurduğunda, kendinle, sabahtan akşama kadar yanında olmayan kocanla huzuru bulduğunu hissediyorsun,

Ruhunda huzur bulmak, Slonim'le oynaşmalarındaki huzurdan çok daha üstün.

Âşığının evinden döndüğünde, ev daha az kirliymiş, kısalan günler daha az hüzünlüymüş, elbiselerin daha az demodeymiş gibi geliyor sana.

Gece çöktüğünde, kocanın evin girişindeki yolun çakılları üzerindeki ayak sesi yüreğini ısıtıyor. Seni terk etmek için binlerce nedeni olmasına rağmen eve dönmesinden mutlu oluyorsun. Onu aldatan, hem de bunu onu sevdiğine yemin ederek yapan karısının yanına, kazığa bağlı bir keçi gibi geri geliyor Sergey. Kocanın sessizliği kendini suçlu hissetmene neden oluyor. İçedönüklüğü vicdanını sızlatıyor. Yazdıklarına olan bağlılığı ve bitmek bilmeyen hayranlığını bildiğin için projelerinden bahsederek onu neşelendirmeye çalışıyorsun.

Herkes kendi hayatını yaşıyor, o her sabah gittiği üniversitede, sen ise defterlerinle ve gerçek hayatta karşına çıkan sevgililerinle veya yazıştıklarıyla.

Sergey biliyor ama konuşmaya cesaret edemiyor, giysilerindeki yabancı erkek kokusunu almakla yetiniyor. Bazen gururuna çok dokunduğu için, Beyaz Ordu'nun eski subayı bu çileye son vermek, boşanmak istiyor. İçindeki iyilik ve nezaket üstün geliyor, seni sadece düşüncelerinde terk ediyor. Senden ayrılmak, seni içindeki şeytanlarla, yıkıcı eğilimlerinle, kontrol edilemeyen dürtülerinle baş başa bırakmak demek.

Sergey aynı hüzünle elbiselerinin ve Pasternak'a yazıp kapamayı unuttuğun mektupların kokusunu alıyor. Onları postalayacağı için, arada birkaç satırı okuduğu, o ateşli sözlerin kendisine yazıldığını, Marina'nın konuştuğu kişinin kendisi olduğunu hayal ettiği de oluyor.

“Sözleriniz benim için bir yangın. Yakın bir dokunuşun etkisindeymiş gibi tepeden tırnağa yanıyorum sözlerinizde. Sizi görmek beni sizdeki sizden kurtaracaktır elbette ve memnun edecektir...”

Sergey, senin sevdiğin şeyleri her zaman kendisinin de sevdiğini bildiği için, Pasternak'a duyduğu saygıyı kendine mal ediyor.

“Sergey Efron, Marina'nın tıpatıp benzeridir” diyordu Andrey Belıy.

Pasternak senin ateş kardeşindi. Ona yaklaşmak senin yanman, toza dönüşmen demekti. Rusya'ya kesin dönüşünden önce onunla Berlin'de buluşmamak için bütün bahaneler hazır. Paranın olmamasından, çıkış vizesi almanın ve aileni bırakmanın zorluğundan dem vurmıştın.

“Gözlerimin hayran kalacağı her ağaçta seni göreceğim” diye yazmıştın ona, uzun yıllar boyunca ülkenin kapıları Pasternak'ın yüzüne kapanmadan önce.

“Ay uzaktan bakıldığında güzeldir” der bir özlü söz.

Ertesi gün duygularına yenik düşüp çelişkiler içine girmiştin, o arada Pasternak çoktan yola çıkmıştı.

“Pasternak, bir rica:

Beni görmeden Rusya'ya yola çıkmayın... Rusya benim için öteki dünya; Guadelup'a, yılanların, cüzamlıların yanına gidiyor olsaydınız size bu çağırımı yapmazdım.

Sanki bir kez daha Novodeviçi Mezarlığı'nda gözden kayboldunuz.

Artık orada değildiniz. Bu hatıra beni korkutuyor, yıldırıyor, yani ben aslında bir hiç için, sadece bir tokalaşma için mücadele ediyorum.

Buluşmalarımız üzerine bir kitap yazabilirim, herhangi bir kurunun (dışında kalan) olgularını sadece yeniden oluşturarak...

Boris – Kapanmayan yara.

Gitmenizden değil, ortadan kaybolmanızdan korkuyorum.

Marina”

Birbirini izleyen ilişkilerin yüzünden gururu incinmiş kocanın ortadan kaybolmasından korkuyorsun. Sergey oturma odasının duvarındaki Rusya haritasının karşısında, zihninde senden kaçıyor. Kalemî Prag'dan Beyaz Deniz'e uzanan dolambaçlı bir yol çizdi. Sahte evraklar düzenletip gidecekti, seni birbirinin yerine geçebilen sevgililerle, yorulmak bilmeyen kaleminle baş başa bırakacaktı.

Sen sayfaları karalarken o da bulaşıkları yıkıyor. Ses çıkarmadan fırçalıyor, yıkıyor, kurutuyor. Odalarınızı ayıran ince bölmenin arkasında sessizce ağlayacak.

“Seriojka ağlıyor” diyor Alya sana.

Sızlanmak yerine rakibinin ağzını yüzünü kırsa daha iyi yapardı, diye düşünüyorsun içinden. Kalbini kazanmak için bir horoz dövüşüne hayır demezdin.

Alya babasını teselli edebilmek için ne söyleyeceğini bilmiyor.

Elinde imkân olsa Alya, annesini bir eş ve anne olmaktan alıkoyan Pasternak'ı öldürürdü, her gün annesini tren istasyonuna ve Prag'a götüren trene koşarak gitmesine neden olan Slonim'i öldürürdü.

Ormanın ortasındaki evi gece ele geçirmişti. Her şey sessiz. Ağaçlar nefeslerini tutuyor. Sayfanın üzerindeki kuş tüyü kaleminin sesinden başka bir şey duyulmuyor. Sergey'in kayıtsız bir ses tonuyla Alya'nın pek yakında yatılı okula gideceğini söylemesi bu sessizliği bölmek için mi?

Seninle göz göze gelmemek için, gözlerini duvarda asılı olan Avrupa haritasına dikeyyor.

Parmağıyla, sınırların kıvrımlarını, sonra da şehirleri birbirine bağlayan ağları izliyor. Sergey, kendisini takip etmeyi bırakmayan KGB'den uzakta, yaşayan pişmanlığı olan senden uzakta sığınabileceği ismi bilinmeyen bir yer arıyor. Tren istasyonu olmayan köyleri ararken parmağı şehirlerin etrafında dolaşıyor. KGB'nin onu rahatça yakalayabileceği güneye doğru değil de kuzeye doğru yönlenmesi gereken işaret parmağını izliyorsun gözlerinle.

Neden Tataristan ve hayatında ilk defa gördüğün o Alabuga köyü?

Alabuga mı? Hiçbir zaman bilmeyeceğin bir yer, diyorsun kendi kendine; tek bir hayata sığması için dünya öylesi büyük ki, öyle kocaman ki.

İzlanda veya Norveç fiyortlarından birine sığınabilecekken Sovyet topraklarına dönmek çılgınlık.

Kendini aslanın ağzına atarak görünmez olabileceğini mi zannediyor?

Çocukça fikirler, diyorsun içinden ve sayfana geri dönüşyorsun. Sergey seni hiçbir zaman terk etmeyecek. Onun üzerindeki gücünü değerlendirmen için varlığı sana gerekli.

Aynı akşam kaleminden çıkan görünmez sözler Pasternak'a hitap ediyor.

Sen ki kör ve görünmezsin,

Hangi denizleri, hangi şehirleri aşarak seni aramalıyım?

Veda etmeyi telgraf tellerine bırakıyorum

Ve telleri taşıyan direklere yaslanmış, ağlıyorum...

Elinden kaçanı seviyorsun ve bunu günlüğünde şöyle açıklıyorsun:
“Kavuşma değil de veda, birleşme değil de kopmaydı hayatımda sevdiğim her şey.”

Berlin'deki bütün arkadaşlarıyla ilişkini kestin, senin için onlar soğuk entelektüeller, estetler; duyarlılıklarının yerini sıradanlıklar almış, kara günlerdeki dostluklar unutulmuş.

Moskova'da gece veya gündüz kapını çalmış olanların hiçbirine yazmıyorsun. Hiç tereddüt etmeden açardın kapını. Ne senin evinde ne başkalarında çalınacak bir şey yoktu. Her yerde aynı sefalet. Açlık uyutmuyordu. Hayalet sanılan şeyler bir deri bir kemik kalmış insanlardan başka bir şey değildi. Aç olduklarını unutmak için yürüyorlardı, kendilerinden daha aç birine rastlamak umuduyla.

Sefalet içinde geçen üç yıl. Hayatının bir parçası artık silinmiş.

Bundan böyle yalnızca Pasternak'a ve son şiir kitabın *Zanaat*'ı görülmemiş şey olarak nitelendiren genç edebiyat eleştirmeni Aleksandr Bakhrakh'a yazıyorsun.

Bu Bakhrakh Tanrı'nın bir lütfü. Pasternak'ın yokluğunda ve bir başka kadın için seni bırakan Slonim'in ortadan kaybolması sırasında seni avutacak.

Hem acı hem tatlı bir ayrılık şu şiirde anlatılmış:

*Bir başka kadınla hayatın nasıl gidiyor,
Daha basit, değil mi? – Kürekler, çarpın!*

[...]

*Bir kadının yanında hayat nasıl gidiyor
Basit mi? Tapınılacak şeyler olmadan nasıl oluyor?'*

Slonim başkasına âşık olunca, tutkunu senden on yaş küçük Bakhrakh'a aktarıyorsun ve ona her gün yazıyorsun.

İlk mektubun: Baştan çıkarma ve şiirinin yorumunun usta bir karışımı.

1 Fransızca çeviriden Türkçeye çevrilmiştir. Fransızca çevirisi için kaynakça: Marina Tsvetayeva, *Tentative de jalousie, La Découverte*, 1986.

İkincisinin tonu değişiyor: Kontrolü kaybediyorsun ve duygularını işin içine katmamaktan kendini alamıyorsun.

“Sizin için o kadar çok sözüm ve duygum var ki, küçük arkadaşım...”

Sizi tanımıyorum ama hayatımın içine aldım. Köyün tozlu yollarında ve dumanlı sokakları boyunca sizinle birlikte yürüyorum... küçücük bir dağ köyü, sade bir ahşap ev, tepenin eteğinde su alacağımız bir kuyu.”

Berlin’de tanındığını ve sevildiğini öğrenmekten memnun olduğunu söylüyorsun ona.

“Tanınmam ve sevilmemem, her zaman olan şeydir; tanınmamam ve sevilmem – sık sık olur.”

Bakhrakh’a, Pasternak’a yazmak günlerini yiyip bitiriyor. Alya yatılı okula gittiğinden beri ev işleriyle uğraşmadığın için, Sergey’i Mokropsy’den ayrılıp Prag’ın işçi kenar mahallelerinden birinde minik bir dairede oturmaya ikna ediyorsun.

Kasvetli bir semt. Görünürde tek bir ağaç yok. Pencereden gelen yük arabalarının ve otomobillerin gürültüsü yazmanı engelliyor. Dünkü arkadaşlarının hepsiyle ilişkini koparmış olduğuna göre, tek bir muhatabın kalıyor: Mektuba boğduğun Bakhrakh.

İlk mektuplardan hoşlanmış olan Bakhrakh şimdi bunalıyor. Tüm düşüncelerini sana yöneltsin istiyorsun. Çalışmasına engel oluyorsun. Sürekli ona bir şeyler soruyor, sorumluluklar yüklüyorsun:

— sana Çekoslovakya’dan çıkış vizesi alınacak;

— *Dünyevi İşaretler* başlıklı şiir kitabının yayımlanması vesilesiyle yakında gideceğin Berlin’de sana kalacak yer bulunacak;

— mağazaları gezerken sana eşlik etmesi için dizelerini seven hoş bir genç kız görevlendirilecek;

— yayınevlerinde ve halka açık yerlerde (eğlence yerlerinde, diye belirtiyorsun) sana eşlik edilecek;

— kocan Sergey için sağlam ve pahalı olmayan bir erkek saati seçmene yardım edilecek;

— her kadını baştan çıkarıcı bir varlık olarak gören bir ailesi varsa sana özellikle söylenecek.

Sonra şaşırtıcı derecede bir açıklıkta şöyle bir son not:

“İki hafta kalacağım. Eski arkadaşlarımla aramı bozmak ve kendime yeni düşmanlar edinmek için yeterli bir süre.”

Sonra da:

“Sizden talep ettiğim şeylere mektuplarınızda değinmeyin, eyleme geçerek cevap verin.”

Bakhrakh ölü taklidi yapıyor. Onun için taşınması fazla ağır bir sorumluluk bu. Onu çok meşgul ediyorsun. Nefes almaya ihtiyacı var.

İlişkinizin mahiyetini belirten duygulandırıcı mektubuna rağmen sessizliğini korumaya devam ediyor.

“Sizi kaybederek neyi kaybediyorum? Ruhumun kısa süreli yoluna girişini, eylemlerimin ve günlerimin ortak paydasını, ruh halimi: Sular yeniden kabarcak.

Nehrimin, şeklimin, vazgeçilmez kadınlığımın akışıydınız... benim küçük ağacım. Ruh ve gençlik, iki mutlağın karşılaşması. Sizi bir erkek gibi görebilir miydim?.. Ben derisi yüzülmüş biriyim, oysa sizin hepinizin üzerinde bir zırh var. Hepsinizin sanatı, hayatı, cemaati, arkadaşları, eğlenceleri, ailesi, işi var, benim ise aslında hiçbir şeyim yok. Her şey pul pul dökülüyor ve derimin altında çıplak et var... ancak rüyalarda yaşayabiliyorum... ya da ölebiliyorum her şey yüzünden.”

Tuhaf bir sonuç:

“Sizi avutmuyorum, kendi yüreğimi yakıyorum. Burada yaşamayı ve sevmeyi bilmiyorum.”

İmza Marina

Bir ayın sonunda mektuplarına cevap almayınca moralin bozuluyor ve ilk defa kendi çekim gücünden şüphe duyuyorsun. Vichniak’la olan aynı senaryo: Göklere çıkarıldıktan sonra bir köşeye fırlatılmak. Yüceltildikten sonra hor görülme.

Sonuç: Ne Slonim ne de Bakhrakh seni hak ediyor.

İkisine olan nefretin acı çekmene engel olmuyor.

Her şey aniden gözlerine çirkin görünüyor: Bir kafenin üst katındaki iki odalı evin, pencerenin altındaki gürültülü sokak. Eski mobilyaların, iki dar pencere. Bakışların sokaktan geçenlerden, kaba saba giyimli işçilerden evyede yığılı kirli bulaşıklara gidiyor.

Alya’dan ayrılmamalıydın. Onu yatılı okula göndermek kötü bir fikirdi.

Buna bir çözüm bulacaksın.

Aceleyle mantonu giyip sanki Alya'yı yalnız başına yapmışsın gibi (Marina, Marina'yı hamile bırakmıştı) babasının fikrini sormadan tren istasyonuna koşuyorsun.

Yoldan geçenler, saçı başı dağılmış koşturan ve anlaşılmayan cümleler mırıldanan bu kadına dönüp bakıyorlar.

Aldırmıyorsun. Hiçbiri senin şiirini bilmiyor, yazdığın tek bir satırı bile.

Yatılı okula gelip Alya'ya burayı sevip sevmediğini sorduğunda normal ruh halinde değilsin.

“Evet” diye cevap veriyor on bir yaşındaki kız. “Arkadaşlarım var, eğleniyorum.”

Cevabı karşısında buz kesiyorsun. Alya, ilerde aptal ve kendini beğenmiş kadınlara dönüşecek bu küçük can sıkıcı burjuvalarla nasıl arkadaş olabilir ki.

Mekânın gıcır gıcır temizliğine, kusursuz kıyafetlere, “merhaba hanımefendi, teşekkür ederiz hanımefendi”lere ve zoraki gülümsemelere şüpheyle bakıyorsun.

Ruhsuz kuklalar. Sonunda Alya'yı kendilerine benzetecekler.

Notlarının iyi olmasına ve kalması için okul müdiresinin ısrarına rağmen Alya'yı okuldan alıyorsun.

“Alya çok iyi bir öğrenci, vaktinden önce olgunlaşmış bir çocuk...”

Ama her türlü görüşe kulakların tıkalı.

Kızının yeri senin yanın, uzakta bir yer değil.

Dönüş yolunda tek kelime etmiyorsunuz. Alya ağlamamak için dişlerini sıkıyor, trenin camından akan yağmur damlaları onun tuttuğu gözyaşları.

Eve geldiğinde, kız kendisini neyin beklediğini biliyor. Süpürge ve yer bezi ona körü körüne itaat ediyor. Senin ise yazman gereken bir eserin var.

Kuş tüyü kalemin, dünya ile tek bağlantın. Süpürge ise diğerleri için.

Senin kıymetini bilmemiş kendini beğenmiş genç adama yazıyorsun, işleri kendi lehine çeviriyorsun. Ayrılma kararı senden geldiğine göre avantaj sende.

Ona cesur olmasını ve seni dinlemesini tavsiye ediyorsun.

“Aramızdaki bir şeyler bitti. Başka biri yok, bu daha sert ve daha net söylenemez.

Sizi artık sevmiyor muyum? Hayır. Siz değişmediniz, ben de değişmedim. Tek bir şey değişti: Benim sizi hassas algılama biçimim. Ben sizin için artık var olmasam da siz benim için hâlâ varsınız. Sizinle olan vaktim doldu. Sizinle olan sonsuzluğum kaldı. Tutkular dışında sizi avutmuyorum; kendi yüreğimi yakıyorum. Burada yaşamayı ve sevmeyi bilmiyorum.”

İmza Marina

Utancından kurtulmak için yazıyorsun, kendi öfkende boğulmak için.

Akşam, yemekten sonra, kâğıt üzerinde kuş tüyü kaleminin çıkardığı sestten başka bir şey duyulmuyor. Yazmaktan duyduğun hiddet, yazdığın şeyleri yok etme arzusuyla ikiye katlanıyor. Alya ve Sergey, özkıyımının çaresiz seyircileri. Uçuruma doğru koştuğunu görüyorlar ama seni durdurmak için hiçbir şey yapmıyorlar. Gözünün ucunda silmiş olduğunu düşündüğün istemsiz gözyaşı ayaküstü bir sözcüğü silikleştiriyor. Kendine sevgi göstermek yok. Dehşet arkanda.

Arkanda bir ayakkabı kutusunda gömülen İrina, iç savaşa maruz kalmış Moskova’da açlık, ihbar edilme, tutuklanma, kurşuna dizilme korkusu, arkanda sokakta yatan cesetler, havayla birlikte aynı anda solunan bombardımanların tozu. Sınırları aşan toz, seni her gittiğin yerde takip ediyor.

Alya, senin ilham sürecini bozmamak için ses çıkarmadan etrafı süpürüyor, siliyor, yıkıyor.

Sergey bir sandalyenin üzerinde bitkin halde, Yahudi kökeninin su yüzüne çıktığını düşündürürcesine, tıpkı dua eden bir hahamın yapacağı gibi bir öne bir arkaya sallanıyor.

Alya’nın dönüşünü onaylamıyor ancak bunu söylemeye cesaret edemiyor. Ağzından tek bir şikâyet çıkmadan acı çekiyor. Sergey içini Max Voloşin’e, on üç yıl önce Tarusa’daki yazlık evinde ilk şiirlerin üzerine yazdığı övgü dolu yazıyı sana vermek, gözlüklerini çıkarmanı ve bir daha saçlarını küt kestirmemeni tavsiye etmek için kapını çalmış olan aynı Voloşin’e dönecektir.

Bir on boyuyla, bir o kadar kilosuyla, tıknaz dev seni kanatları altına iki nedenle almıştı.

Primo: Sen gerçek bir şairdin. *Deuxio*: Anneni kaybetmiştin. On yedi yaşında tanınmış bir şair, on üç yaşında öksüz; köyün

mezarlığındaki annenin mezarı, Tsvetayev ailesinin yaz tatillerini geçirdiği evin bir adım ötesinde. Sergey Efron'a da ilk defa orada, deniz kıyısında bir bankta rastlamış ve hayatını, iyi günde ve özellikle de kötü günde onunkiyle bağlamaya karar vermişti.

Sergey, Voloşin'e yazdığı mektupta, senin anlayışsızlığından ve sen bir çıkmazdayken ve ortak hayatınız cehenneme dönmüşken seni terk etmekten duyduğu üzüntüden bahseder.

Seni tutkuları peşinde koşan, geçici sevdalara kendini kaptırmaya hazır bir kadın olarak tasvir eder; çünkü ilişkiler yarın hor görülür.

Sergey, Voloşin'e yazdığı mektubu bitirirken, artık olayları net değerlendiremediğini söyler: “Neye karar vereceğimi bilmiyorum; Marina artık benim öylesine ayrılmaz bir parçam oldu ki ayrılığımız için çabaladığım şu anda yüreğim paramparça, yıkılmış bir haldeyim. Hiçbir şey görmemek için gözlerim sımsıkı kapalı yaşamaya çalışıyorum.”

Senin tutkularının seyircisi olan ve sevinçten hüsrana geçişini gö-rerek acı çeken Sergey, gönlü razı olmasa da seni terk etmeye karar verdi.

Çaresizliğin karşısında gerçekleştirilmeyen karar.

Uyumuyorsun, zayıflıyorsun, gece gündüz ağlıyorsun ve Sergey'den ayrılmayı kabul etmiyorsun.

“Senin tek başına olduğunu düşünmek bana bir an bile huzur vermeyecekti”, aslında Sergey'i yavaş yavaş mahvettiğin halde onu koruduğuna kendini inandırmışsın.

“Senin hem can simidinin hem de gereksiz yükünüm” diye cevap veriyor sana.

Sergey ile Konstantin ya da kocan ile sevgilin arasında seçim yapmak gücünü aşıyor. Bu iki adam birbirine karşıt değil birbirini tamamlıyor.

İkisinden birinden ayrılman, Alya'yı ölümden kurtarmak için İrina'yı feda etmiş olduğun karanlık yıllara geri götürüyor seni.

Prag'daki Rus arkadaşlarınız senin davranışlarını onaylamıyor ve çektiği acılara rağmen saygınlığını koruyan kocanın sabrını takdir ediyorlar.

Kodaseviç, Nina Berberova, Andrey Bely, İlya Ehrenburg ona acıyorlar. Akli fikri senin itibarını kurtarmakta olan Sergey, seninle birlikte topluluk içinde görünüyor, yüreği kan ağlasa da rahatmış gibi görünüyor.

İnanılmaz şey, yeni sevgilini onun yakın çevresi içinden buluyorsun. Beyaz Ordu'nun eski subayı yakışıklı Konstantin Rodzeviç, Sergey Efron'un yakın arkadaşı, yoldaşı.

İkiniz için de yıldırım aşkı. Hiçbir şey sizi durdurmuyor. Eşine ve arkadaşına çektiirdiğın üzüntülerin önemi yok. Fırtınaya karşı savaşmak imkânsız. Zincirlerinizden kurtulmuş bir biçimde, göze çarpmamaya da çalışmıyorsunuz. Sokaklarda, kafelerde tutkunuzu sergiliyorsunuz, çekinmeden tutkunuzdan bahsediyorsunuz. Sizin ikinizden başka her şeye karşı gözlerinizi kapatıyorsunuz. Sergey çalışmak için üniversitedeyken, siz her öğleden sonra senin evinde buluşuyorsunuz. Kucaklaşmalarınız vahşi törenleri andırıyor. Adeta birbirinizi parçalarcasına yiyorsunuz.

Konstantin seninle evlenmek istiyor ama sen tereddüt ediyorsun. Seni evine götürdüğü çingene falcı, Konstantin'in hayallerini yıkıyor. Falcı sizi iki ayrı kıtada yaşarken görüyor, hayat çizgin avcunun ortasında bittiği için onun hayatının yarısında senin hayatının kesileceğini söylüyor.

Falcıyı dinlemeden işitiyorsun, gözlerin küçücük evde kedilerin dolaşmasına takılıyor. Büyük siyah bir kedi hızla bir yün yumağını yuvarlıyor, minik bir sarman kedi bir kahve fincanının dibindeki telveyi yalıyor, altın sarısı renkte bir tanesi tam kapanmamış musluktan su içiyor. Kir pas içinde bir koltuğa gömülmüş olan ve anneleriymiş gibi görünen bir tanesi de uyukluyor.

Böylesi küçük alanda bu kadar kediyi bir arada hiç görmemiştin. Falcı kadın nerede uyuyor ve senin moralini bozmaya neden bu kadar heves ediyor?

Dışarı çıkınca, yeniden soluklanıyorsun. Konstantin üzgün, sen ise eve dönmek için acele ediyorsun. Gündüzleri kendini ona vermeyi arzu ediyorsun ama geceleri şiirlerinde Pasternak'la bir araya gelmeye, uykusuz gecelerin boyunca kendi kendine şiirlerini okuduğun Ahmatova ile bir araya gelmeye can atıyorsun.

Rodzeviç seni bedeninle, Ahmatova ruhunla, Pasternak ise kalbinle uzlaştırıyor:

*Kız kardeşim hayat bugün de coşup taştı
Bahar yağmuruyla perişan oldu hâli,
Köstek kuşananlar ise huysuzlaştı
Ve soktu yulaftaki yılan misâli.*

*Büyüklerin fikri var kendine göre.
Tartışmasız gülünçtür senin de savın:
“Fırtınada göz ve çim eflatundur ve
Ufuk rezeda kokar” diye andığın.’*

Ahmatova'yı çay fincanınla aynı anda yudum yudum okuyorsun, hayranlık ve keder aynı suda erimiş.

Pasternak'ın yağmuru, çiyi, otu ve nehirleri, Rodzeviç'in kucaklamalarının tamamlayıcısı.

Aşk, Moskova'da üç yıl boyunca yaşadığın ölümün panzehiri.

Bedenin doyduğu için derin derin nefes alıyorsun, kendinden öncekilere hiç benzemeyen yakışıklılıyla arzı endam ediyorsun. Yazmıyor, okumuyor, resim yapmıyor, ancak sadece yakışıklı ve bedenini coşturmayı biliyor.

Tutkun yatıştığında başkalarına sunacağın şiirler ithaf ediyorsun ona, Tuna Nehri'nin sularını bekleyen şövalyeye benzetiyorsun onu.

Göklere çıkartıp, yüceltip üç ay sonra da o kaideden indireceksin onu, ruhuna dokunmayı başaramadan bedeninden yararlandığını öne sürerek.

Hamile kalıp çocuğunun babasının kim olduğunu öğrenmeye çalışmıyorsun. Ha Sergey Efron ha Konstantin Rodzeviç, ne fark eder.

1 Pasternak, “Kız Kardeşim Hayat”, Rusçadan çeviren: Kaşaubiy Miziev-Ahmet Necdet, *Rus Şiirinin Gümüş Çağı*, Papirüs, 2004. Fransızca çevirisi için kaynakça: Pasternak, *Ma sœur la vie*.

Göçmen cemaati arasında dedikodular hızla yayılıyor, senin kafanda, yalnız kafanda ise babası, defterlerinde var olan Pasternak'tan başka kimse olamaz. Yazılı olarak, büyü mürekkebiyle, üstüne kapanan demir perdenin üzerinden, her biri kendini çocuğun gerçek babası sanan kocanın ve sevgilinin gözü önünde hamile bıraktı Pasternak seni.

Kar fırtınalı bir 1 Şubat günü, hastanede değil evinde doğum yapıyorsun. Uzaktan tanıdığın kadınlar, komşular etrafında dört dönüyorlar. Çocuk ağlamadıysa da önemli değil, bir erkek çocuk dünyaya getirdin. Çocuğu hayata döndürmek için yirmi dakika gerekmişti. Etrafındaki telaş seni ilgilendirmiyor, mutluluktan sarhoş bir halde, “Oğlum, oğlum” diye tekrarlıyorsun.

Çocuk yıkanıp giydirildikten sonra, isminin Boris olmasına karar veriyorsun.

Görünüşü kurtarmak için endişe duyan kocanın kesinlikle kabul etmediği isim.

“Pasternak’taki gibi Boris” diye tekrarlıyorsun, Ortodoks azizler içinde eski sevgililerinden birinin ismini taşımayan bir isim arayan zavallı Sergey’in söylediklerine kulak tıkayarak.

Max’ları, Mark’ları, Andrey’leri, İlya’ları, Boris’leri, Dimitri’leri ve diğerlerini eleyip Georgiy’de karar kılıyor. Bildiği kadarıyla, bir Georgiy ile ilişkin olmamıştı. Kişisel nedenlerden ötürü bu ismi vermeyi çok istiyor: Ejderhayı yere seren aziz Georgiy, karısının kötü huylarını yok etmeyi bilecektir.

Sergey’in isteğinin etrafından dolanıp ve bir yolunu bulup bebeğe bir küçültme ismi koyuyorsun: Mur. Fırsat doğmuşken, artık bir yetişkin olduğuna göre Alya’ya da gerçek ismi olan Ariadna’yı geri veriyorsun, ne de olsa sen yazarken erkek kardeşine ikinci bir anne olacak.

Yazmak, nefes almak gibi, yaşamak gibi.

Bebegi ablasına emanet edip, oğlunun bir gün okuyacağına ikna olduğun sayfaları karalıyorsun. Bebeğinin gözlerinin maviliğine, saçlarının sarılığına dalmış, birkaç cümle yazıyorsun sonra hemen siliyorsun. Sözcükler seni terk etti. İlham perin yaptığı doğumlar da kaybettiğin kanla çekip gitti. Diğer birçokları gibi artık sadece bir kadınsın. Umudun kalmamış. Zavallı ve umutsuz.

Sergey'in bursu bitmiş olduğu için, bakkala, kasaba, fırına vermek için kimden para isteyeceğini bilmiyorsun. Bir kuyuya taş atarcasına Pasternak'a yazıyorsun. Cevap, çek şeklinde geliyor. Hem en yakındaki bankaya gidip vevne memuruna çeki veriyorsun.

"Pekiye ama siz kimsiniz, hanımefendi?" diye soruyor memur kuşkulu bir tavırla.

"Rus bir göçmen, beyefendi.

— Cari hesap eksik, bu çek göndericisine iade edilmeli."

Giyotin iner gibi, gişe bir çırpıda kapanıyor.

İnsanların ufku kısıtlı, dergiler gittikçe daha az şiir yayımlıyor.

Sen ellerinle yazmaktan başka bir şey yapmayı bilmiyorsun.

Eve döndüğünde, defterine şunu not ediyorsun:

"Zamanımın bir numaralı şairi olabilirdim. Biliyorum, çünkü her şeyim var ama zamanım beni sevmiyor, ben de onu. Bu zamanı kendi zamanım olarak görmüyorum."

Yazmak, “Sovyet topraklarında yaşayanların rengi solmuş kalıntıları” olarak nitelendirdiğin diğer göçmen yazarlardan ayrı tutuyor seni.

Bu aşağılamandan sadece Mark Slonim payına düşeni almıyor.

Başka bir kadın için seni terk etmemiş olsaydı ve hiç karşılaşmamış olduğun Bakhrakh düşüncelerini daha az meşgul etseydi ona güvenebilirdin.

Sessiz kalmasına rağmen ona yazmaya devam ediyorsun. Seni hiçbir şekilde suçlamasa da kendini haklı çıkarıyorsun.

“Bir yakınıma kötülük yapamam veya acı çektiremem” diye yazıyorsun Slonim’e... “Mutluluğumu başkalarının enkazı üzerine kuramam. Rodzeviç’i terk etme kararı alarak galip gelen taraf olmadım, Rodzeviç benden vazgeçebilirdi, oysa Sergey’in bana ihtiyacı vardı.”

Sevecek bir erkeğin olmadığı için sevgini bebeğine aktarıyorsun. Gündüzleri bebek arabasında onu gezdiriyor, akşamları da lambanın ışığında ona patik, şapka, kaşkol örüyorsun.

Stalin’in polisi tarafından kurşuna dizilen kocasının ölümü ve oğlunun tutuklanmasından bu yana yazmayı ve herhangi bir açıklama yapmayı kendine yasak eden Ahmatova gibi onurlu, kusursuz olmak istiyorsun.

On yedi yaşında tanınmış bir şair ve Güzel Sanatlar Müzesi’ni kurmuş olan büyük bir tarihçinin kızı olarak, pek çok erkeğin gönlünü çalmıştın. Moskova’da yüksek sosyetenin hayatı son hız devam ederken ülke ayaklarının altında un ufak oluyordu. O zamanlarda görüştüğün o parlak zekâlı insanlardan hiçbiri bunun nereye varacağını tahmin etmemişti: Ekim 1917 Devrimi tasavvur edilememişti.

Moskova’dan uzakta yaşayacağın ve evleneceğin adamdan ayrı düşeceğin de tasavvur edilemezdi.

Bir elinle bebeğini emziriyor, diğer elinle de senin için bir takıntı haline gelen Bakhrakh’a yazıyorsun. Ruh haline göre onu tersliyor ya da güzel sözlerle gönlünü alıyorsun.

“Benim için arkadaşlıktan, bir başka kadın içinse aşktan söz ediyorsun. Başkasıyla yaşayın, başkaları sayesinde yaşayın, onlarla evlenin ama beni sevin.”

Ne ile yetineceğini bilen görmüş geçirmiş birinin söyleyeceği akla uygun bir tavsiye. Kadınlara tahammül edemeyen altmış ya-
sındaki Prens Volkonski’yi de böyle sevmedin mi?

Volkonski’yi bırakıp Rodzeviç’e gidiyorsun.

“Aşkın zirvesinde terk edildi. Hem kendi hayatını hem benim-
kini mahvettikten sonra. Önemli neden: Birlikte sade bir yaşam
istiyordu, daha önce beni sevmiş olanlardan hiç kimse böyle bir
şey hayal etmemişti. Ayrılmaya mahkûmduk.”

Yıllar sonra Pasternak’a anlattığın ayrılık hikâyesi; sonra da savaş
yüzünden harap olmuş Moskova’da sefalet yıllarındaki suç ortak-
lığınızı unutarak Alya’dan bir hizmetçiymiş gibi bahsedip tek işi
kova, yer bezi ve kuru ağaç dalı toplamak olan kızına acıdığında
seni dinlemeye, hoş görmeye, bağışlamaya her zaman hazır olan
arkadaşın Olga’ya.

Senin karşında, aynı masa üzerinde, seninkini tamamlayan bir
günlük yazan, tamamen bir hizmetçiye dönüşmüş, vaktinden önce
büyümüş küçük kız.

Alya günlüğünde açlığı, soğuğu, korkuyu, bir yandan da anne-
sinin etrafındaki erkek çemberini anlatıyordu.

Yazman gerektiği ve bir geleceğin olduğu bahanesiyle ev işlerini
onun başına yıkmasaydın, kızın çok iyi bir eğitim alabilirdi.

Sekiz yaşındaki küçük kız o dönemdeki sevgililerinin gece zi-
yaretlerini normal karşılıyordu, ne de olsa babası üç yıldır ortalık-
ta yoktu ve hâlâ hayatta olup olmadığını bilmiyordunuz; hayatta
kalmak için her şey mubahtı. Yanlış olan bir şey yoktu; İrina’nın
korkunç ölümü, baba evinden kovulmandan beri katlandığın zor-
luklar, tüm ölçüsüzlüklerini mazur gösteriyordu.

İç savaşın ortasında Moskova’ya döndüğünde, evi bomboş bul-
muştun. Mobilyalar çalınmış olduğu için salonun ortasında bir
tabut tek başına duruyordu. Tabutun içinde de bu yerin son kiracısı,
asla açığa kavuşturulmayan nedenler yüzünden kendini asmış olan
emniyet müdürü.

Bambaşka bir biçimde uydurulan, çocuğa güzel bir şakaymış gibi
anlatılan sahne. Sen gülüyordun. Alya hıçkırıklara boğulmamak
için dişlerini sıkıyordu.

Annesinin hayatı, bir trajikomedî.

Senin aşırılıklarını, sevgililerini, özellikle de şu sonuncuları Alya herkesten daha iyi anlıyordu. Korunmaya ihtiyacın vardı, babası bunu yapamıyordu.

Bir taş gibi pürüzsüz yüzüyle, Sergey senden daha genç duruyor. Ebediyen genç, ebediyen öğrenci, Sergey her sabah elinde çantası üniversiteye gidiyor. Hocalarının çalışkan öğrenci diye nitelendirdiği Sergey her akşam eve geliyor ve sevgililerine mektup yazdığın masada ödevlerini yapıyor.

Ona acımak istemiyorsun, senin mutsuzluğun onunkini aşar.

Korunma ihtiyacını annenin erken ölümüyle mi açıklamalı?

İnsanların üzerine gözünü karartarak atlıyorsun, onları duygu selinde boğuyorsun, seni dinlemelerini istiyorsun. Onlar senin üzüntülerini paylaşmalı, gerekçelerini kabullenmeli. Seni temize çıkarmalı.

Alya ile aynı anda yetimhaneden almış olsaydın kurtarabileceğin küçük İrina'nın ölümü, yıllarca gizli kalmış o ölüm, Mur'un doğumundan itibaren hafızanda su yüzüne çıkıyor.

Senin için bir yara olduğunu söyleyerek Sergey'e konusunu açmayı yasakladığın bu ölüm hakkında ilk defa konuşuyorsun onunla.

Babasına; karnı aç, bir ekmek parçası, bir yudum süt için telaffuz edebildiği tek söz olan "dudu dudu" diye yalvararak, sahibinin etrafında dönen bir köpek yavrusu gibi senin etrafında dönen küçük kızı anlatıyorsun; "dudu dudu" nakaratını tekrar ede ede bitkinlikten ölümüne kadar ve tabutu olan kutuyla aynı kartondan yapıldığı düşünülecek kadar kirlenmiş, üç aydır üstünde olan pembe elbisesiyle gömülmesine kadar anlatıyorsun.

Bu olayları sindirmek için zamanın olmuştu, Sergey üzerinde etkisi aynı olmuyor.

Bu kadar üzülmesini beklemiyordun. Sergey böğüre böğüre ağlıyor. Hem İrina için hem de ailesini koruyamadığı, onlara bakamadığı için ağlıyor; öğrenci bursu bir ay önce bittiğine göre Prag'da yaşamak anlamını yitiriyor.

Neden Fransa'ya taşınmayasınız ki? Hem de Olga Çernova 19. Bölge'de Rouvet sokağında, Saint-Martin Kanalı'ndan çok da uzakta olmayan üç odalı dairesini paylaşmak üzere sizi davet etmişken.

Fransa haritasını masanın üstüne serip, oraya gideceğinden emin, ziyaret edeceğin yerleri iğneyle işaretliyorsun.

1.Victor Hugo'nun evi, Vosges Meydanı, 6.

2.Proust'un evi, Malherbes Bulvarı ve Grand Hôtel de Cabourg.

3.Anna de Noailles'ın evi, La Tour-Maubourg Bulvarı, 22.

4.Edmond Rostand'un evi, Monteaux sokağı, 14 – Marsilya

5.André Chénier'nin giyotinle idam edildiği Place de l'Île-de-La-Réunion.

6.Son ziyaretin, keder arkadaşın Van Gogh için ayrılmış, Auvers-sur-Oise Mezarlığı.

Göçebe hayatına alışkın olduğun için, neyi götüreceğini neyi bırakacağını ayırmaya koyuluyorsun yeniden. Hint elbiselerin çerçöp, eski püskü şeyler. Mobilyalar, eski çarşafklar, birbirine uymayan, kırık kap kakac, kullanım dışı. Götürülmeyecek.

Rusya Gazetesi çalışanları ile seni başka bir kadın için terk eden ama Fransız toprağına kabul edilmeniz için formalitelerle ilgilenen Mark Slonim'in hediye ettiği bebek arabası konusunda kararsız kalıyorsun.

Puset yok. Kollarına, bacaklarına güveniyorsun... Rouvet so-kağı neye benziyor, yakınlarda bir bahçe var mı bilmek istiyorsun, komşular gürültü yapıyor mu bilmek istiyorsun. Vazgeçmek gerekir bu durumda, müstakbel ev sahibine yazıyorsun:

"Geleceğin müzisyeni Mur'un uykusu çok hafiftir. Asker de olacak, devrimi yapmadıkça, hapishaneye düşecek ve ben ona paket taşıyacağım."

Olga Çernova komşular konusunda seni rahatlattıktan ve Fransa'da kalmanız için izinler alındıktan sonra, Prag'dan yü-reğin hafiflemiş olarak ayrılacaksınız. Bu şehri ve oturanlarını hiç sevmedin zaten. Všenory'de bir kış daha geçirme fikri seni dehşete düşürüyor.

Trenin penceresinden, Mur'a terk etmekte olduğunuz ülkeyi gösterip sizi beklemekte olan ülkede onu krallar gibi yaşatacağına söz veriyorsun.

Nefes almanın büyüğü, nefesleriniz camda dört yapraklı bir yonca çiziyor. Sizi bekleyen hayatın iyiye alameti. Hayata yeniden güveniyorsun.

Elveda Prag, elveda arkandan dedikodunu yapan, davranışlarını onaylamayan göçmen yazar ve sanatçılar topluluğu. Moskova'daki karanlık yıllarda sana karşı daha az acımasızlardı, aynı sefaleti paylaşmak şimdi onları daha hoşgörülü kılmıştı.

Onları aç, sıksa, suskun görüyorsun yine.

Bernstein tütününü gazete kâğıdına sarıyordu, Andrey Bely birkaç ruble sızdırabilmek için üvey babasını arıyor, yerde yuvar-

lanana kadar içiyor ve olduğu yerde ertesi güne kadar sızıyordu, Zamyatin ayakkabı tabanlarını iple bağlıyor, Mandelştam ve karısı dilencilikle geçiniyor, Ahmatova'nın azıcık emekli maaşı yazmadığından ve oğlunun adının ilerde sürgüne gönderilecekler listesinde yer aldığından beri dengesini koruması için gerekli olan sigara masrafını karşılıyordu.

Sadece İsviçre'ye sığınmış Maksim Gorki refah içinde yaşıyordu, Rusya'dan gelen herkese kapısı açıktı: Elçiler, halk komiseri veya Sovyet donanmasının denizcisi onun evinde bir araya geliyordu.

Karısı Maria Federovna'nın bıkkın bakışları altında herkese ziyafet veriyordu; önlerindeki tabağın içindekiyle ilgilenen misafirler, Gorki'nin meslektaşları hakkındaki abartılı görüşlerine karşı gelmiyordu. Ev sahiplerinin Dostoyevski'den nefret etmesi, Gogol'ü aşışılması, Turgenyev'i alaya alması pek de önemli değildi, ne de olsa patronundan çalan aşçıbaşı sayesinde kaliteli yemekler yiyorlardı.

Gorki'nin sofrası, bütün yemeklerin içinde kaşa ve patates kabuklarının olduğu sefalet yıllarının bir intikamıydı onlar için.

“Batı'dan gelen yardımlar sayesinde artık daha iyi beslenen göçmen Ruslar insanlıklarını kaybetti” diye avazın çıktığı kadar bağıırıyorsun.

Berlin'de kaldığın üç hafta boyunca onlarla görüşmek zorunda kalmış, Prag'a gelir gelmez onları unutmuştun.

Pasternak Rusya'ya döndükten sonra onlarla yeniden görüşmek için bir neden yok; demir perde Pasternak'ın üstüne yeniden kapanmış olduğuna göre, sen de başka bir kadın onun kalbinde senin yerini almadan önce Mark Slonim'in arkadaşlığıyla yetindin.

Pişmanlık yok. Başkalarıyla aynı acıları ve aynı sevdalanmaları yeniden yaşamaya her zaman hazırsın. Omzunun üzerinden havaya vuran elin iyi ve kötü anıları aynı hareketle uzaklaştırıyordu.

Paris, Rus Kültür Merkezi'yle, Rusça dergi ve gazeteleriyle seni bekliyordu. Çocukluğunda öğrenmiş olduğun Fransızca bunlara dahil olmanı kolaylaştıracak. Çok sayıda Rus ve Alman şairi Fransızcaya çevirdin. Aralarında, arkadaşı Pasternak'tan sana bizzat teşekkür etmesini isteyen Rilke de vardı. Kapını çalmış olan adamı ilk defa görüyordun. O zamanlar onun yazdığı hiçbir şeyi okumamıştın. Hayatında işgal edeceği önemli yeri tahmin edemezdin. İn-tiharından bir gün önce çağırına cevap verecek tek kişi olacağını da.

Paris, 1925

Yine nerede yanıldın Marina?

Sabahtan beri aynı sokağa, aynı metro istasyonuna ve kendini hızla içeri atan silüetlere bakıyorsun. Paris'i bu kadar hüzünlü hayal etmemiştin. Geldiğinizden beri dinmek bilmeyen yağmur sinirini bozuyor. Etrafındaki gürültüyü unutmak için yağmurun camdan süzülüşünü izliyorsun.

Olga'nın çocuklarının kavgalarına, sepetinde sıkışıp kalmış Mur'un ağlamalarına kulaklarını tıkamak istiyorsun. On iki metre karede bir beşik için yer yok.

Sekiz kişi iki odaya tıkmış. Yazamıyorsun, kucağında bir kitabın sayfasını açıp okuyamıyorsun.

Uzaklara gitmek, diye tekrar ediyorsun kendi kendine, dünyanın öbür tarafına geçmek, güneşli bir ülkede koşturan değil yürüyen, selamlaşan, birbirine haberler vermek için duran, gülümseyen varlıklarla. Fransızları, endişeli suratları, işten sonra eve dönmek için acele etmeleri, dost canlısı olmamaları nedeniyle suçluyorsun. Kimse sana selam vermiyor, kimse bebeğinin üzerine eğilmiyor. Kimse senin kim olduğunu bilmiyor.

Akşamları, arkandan kimin geldiğini görmemek için dönmüyorsun. Perişanlığını Sergey ince omuzlarında taşıyor. Hayal kırıklığına uğradığının farkında ama bunu düzeltecek bir çözümü yok. Sergey seninle konuşurken gözlerini kapatıyorsun, gözkapaklarını açmıyorsun. Gözyaşlarını ona bağışlamamaya karar verdin.

"Omuzlarında bir sepet gözyaşı taşıyan adam" diye yazacaktın yazmak için bir masan olsaydı.

Üç yatak, bir sepet ve bir şifonyer, otuz yıllık ömründen geriye kalanların tümü. Moskova'da bir kaldırım üzerinde bırakılan kitapların büyük ihtimalle bir şöminede yakıldı; yakanı bırakmayan açlık okuma isteğini yok ediyordu. Prag'da bırakılan mobilyaların, yer bezi yapılmış elbiselerin. Evlerine dönmek için acele içinde

yoldan geçen insanlara boş yere avcunu açan dilenciden bile daha yoksul, beş parasız, herhangi bir gökyüzü altında çekilmez, yüzü de tersi de çirkin varlığıyla ne yapacağını bilmez haldesin.

Bulunduğun yerde bir yabancısın. Ne devrimin doğurduğu yurttaşlarınla ne de taksi şoförü, barmen, işçi, aşçı veya kadınlar söz konusu olduğunda fahişe dememek için “manken” olan sürgündekilerle kendini özdeşleştirebiliyorsun.

Üstelik Beyaz Rus da değilsin, hatta daha az bir Bolşevik’sin. Yurttaşlarından birinin, şöhretinden etkilenmiş bir zengin burjuva kadının evine çaya davet edildiğinde, kendini eski püskü elbiseler giymiş ama çok pahalı mücevherler takmış kadınların arasında buldun.

Onlara iç savaşın pençesinde olan Moskova’yı anlatmalydın.

İki yudum sıcak içecek arasında, merhametten veya meraktan sorulan sorular şaşkına çeviriyor seni.

“Fare yediğiniz doğru mu?”

“Ya Mandelştam’ların sürgündeyken her öğün nohut yediği?”

“Liliya Brik’in kocasının intiharından sonra her hafta sevgili değiştirdiği doğru mu?”

“O sevgili Mayakovski, gencecik ölen, kalbinde bir kurşunla.”

“Bütün ölümler aynı değerdedir.”

Son söz ev sahibine ait.

Bu boş, yapmacık, kendini anlayışlıymış gibi gösteren insanları bir daha görmeyeceğini biliyorsun.

Sorularına cevap vermemeye karar veriyorsun ve bakışların duvardaki tablolara gömülüyor. Döneminin ressamlarını tanıyorsun ve dersini anlatan bir çocuk gibi isimlerini sayıyorsun: Khlebnikov, Kamenski, Maleviç, Tatlin, Gançarova sonra da Vassili Kandinski, ismini de söylediğin tek ressam.

Daha yakından bakmak için ayağa kalkıyorsun.

Seni tuvalin karşısında donup kalmış görünce, ev sahibi, tabloyu kocasıyla birlikte isteksizce aldıklarını sana açıklamak zorunda hissediyor.

“Sanatçıyı yüreklendirmek içindi” diye belirtiyor.

Orada bulunan diğerlerine selam vermeden ayrılıyorsun.

Yurttaşların arasında yabancısın. Her yerde yabancısın, defterlerin karşısında hariç.

Fransa’ya gelmen bir hata. Fransızca yazıyor olmak sana ne bir ev ne bir iş, sadece daha az arkadaş sağlıyor. Olmayan dergi abone-

leri için Rusçaya çevirdiğin Fransız şairler. Sanki kendini hayatını unutup onların hayatını sahiplenmek için çevirdiğin şairler.

Rus Kültür Merkezi'nde Mayakovski şiirleri üzerine yaptığın konuşma bir acemilik örneği. İktidara yakın, komünizmin savunucusu, seni alkışlamaya gelmiş burjuva ve aristokratlar tarafından sevilmiyor.

Her gün bir başka hayal kırıklığı getiriyor.

Nouvelle Revue Française dergisinin direktörü şiirlerini tutmuyor. Açıklaması: “Şiirler ne Mallarmé'nin tarzında ne de sürrealist.”

Mercure de France dahil diğer dergiler de.

Bir çıkmazdasın. Öğleden sonra saat dörtten itibaren havanın kararması mekânları daraltıyor. Seni dışarı atmak için duvarlar üstüne yürüyor, birbirine yaklaşıyor hissine kapılıyorsun.

Olga Çernova'yı dinlemeyecektin. Turistik broşürlerdeki ve şiirlerdeki Paris, gözlerinin önüne serilenle aynı değil. Binalar kurum siyahı, oğlunu gezdirdiğin Saint-Martin Kanalı kir pas içinde. Mavi-yeşil suyu bir intihar çağrısı.

Olga'nın çocuklarının gürültüsünden, Alya'nın suçlayıcı bakışlarından, Sergey'in mutsuz suratından uzaklaşmak için saatlerce yürüyorsun. Senin yükünü taşımayı bilmeyen, hem de geceliğin içinden tenini yırtarcasına seni soymayı beceremeyen bu adam gereğinden fazla yumuşak başlı.

Kanalın ve sonbaharın kenarında yürüyorsun, çıplak dallara bakan gözler ve yoldan geçenlerin ayakları altında ölmeye mahkûm yaprakları ağaçlara geri vermek arzusu.

“Fare Kapanı” (masal-şiir) kanalın karanlık sularından ortaya çıkıyor. Çaldığı melodilerle fareleri ardından sürükleyen kaval çalan bir kedinin ağzından yazıyorsun.

Yazmak, tek mutluluğun.

Bu semtte birkaç ay daha geçirmeyi istemiyorsun. Kanalın kokuşmuş havasından başka bir hava solumak, Rouvet sokağındakilerden başka duvarlar arasında yaşamak ihtiyacı duyuyorsun. Şehrin başka bölgelerinde maceraya atılman söz konusu değil, metroyu veya otobüsü kullanmayı bilmiyorsun, Sergey şehrin büyüüne kapılmışken sen Paris'ten nefret ediyorsun. Sergey tüm anıtları ziyaret etti, Louvre'da bir tam gün geçirdi. Sabahtan akşama kadar yürüyor, eski

arkadaşlarına rastlıyor, onlarla inanılmaz projeler tasarlıyor. Beyaz Ordu'nun eski subayı kızıla dönüyor, oradaki Sovyet ajanlarıyla işbirliği yapıyor; ajanların emeli: Sürgünleri memleketlerine dönmeleri için ikna etmek, öte yandan memlekete geri gitmiş olanların büyük bir kısmı döner dönmez yargılanmıştı. Vatan haini olarak görüldükleri için mahkûm edilmiş, sürülmüş, bazen de kurşuna dizilmişlerdi.

Sergey'in enerjisi arttıkça senin enerjin düşüyor. Bir karayılan kadar tembelleşiyorsun; masanın üstünde unuttuğun çay bardağı aynı yerde iki gün duracak.

Önceki gün, kazan patlamış olduğu için, soğuk suyla yıkayacağın çamaşır yığını önünde bir dilek tuttun. Dışarıda ortalığı kırıp geçiren fırtına kapıyı kırsın ve sizi alıp götürsün, olanı biteni anlatacak bir tek kişiyi bile bırakmasın.

Yanlarından kaçmış olduğun Rus entelektüelleri seninle görüşmek istiyorlar. Seni takdir ediyorlar, hayranlık duyuyorlar, gazetelerindeki sayfalarda sana yer açıyorlar, tavan arasındaki odalarına seni davet ediyorlar, geçmişteki aynı ihtişam duygusuyla.

Entelektüeller kendi kendilerine yeterek yaşıyorlar, Rusça konuşuyorlar, Rus yemekleri yiyorlar, gulaş bifteğin yerini tutuyor, her çatının altında semaver yerini koruyor. Sofrayı topladıktan sonra, çember oluşturarak, havada mendil sallayıp ayaklarını yere vurarak balalayka eşliğinde dans ediyorlar.

Cesaretlerine hayranlık duyuyorsun, onları istemeyen Fransız toplumuna sırtlarını çevirmiş bu zombilerin “şölenler”ine katılıyorsun.

King’s College’da profesör olan bir yurttaşın tarafından şiirlerin üzerine bir konuşma yapmak üzere iki haftalığına Londra’ya davet edildiğinde, hayattan zevk almaya başlıyorsun yeniden ve Rouvet sokağından ayrılmaya karar veriyorsun.

Les Sables-d’Olonne yakınlarında küçük bir kasabada karar kılıyorsun. Birinci Cumhuriyet döneminde ayaklanan kralcılarının toprağı Vendée asi karakterine uyuyor.

Çamaşırlarınla hayallerini yan yana asmak için açık denizi, ufku görmek istiyorsun. Söyleyecek sözü olmayan Sergey sana itaat ediyor, ancak Olga ve üç kızını da yanınıza almanız konusundaki kararına anlam veremiyor, zira onlarla iç içe olmak yazmanı engelliyordu.

Plaja uzanmış, okuyor ve yazıyorsun gün aydınlıkken, Pasternak’a yazıyorsun, özellikle de Rilke’ye.

Sen eşlik ve annelik yeteneğinden şüphe duyarken şairlik yeteneğinden şüphe duyan ilkinde hüzünlü mektuplar.

Böylesi bir aşk ve şevk karşısında hem mahcup olmuş hem gururu okşanmış ikincisine ise ateşli mektuplar:

“Rainer Maria, size bu şekilde hitap edebilir miyim? Şiirin vücut bulmuş hali olan size... Rainer senden beklediğim her şey ve hiç-

bir şey, ömrümün her anında beni koruyan bir dağa, taştan bir koruyucu meleşe bakar gibi gözlerimi sana çevirmemi kabul et...”

“Rainer bana kızma, seninle uyumak, uykuya dalmak istiyorum, o kadar.”¹

Uykusunda kalbi nasıl atıyor diye dinleyebilmek için başını onun sol omzuna gömmek, kolunu onun sağ omzuna atmak için izin istiyorsun.

“Rainer akşam olur, bir tren ulur. Trenler kurtlardır; kurtlar Rusya’dır; senin ardından uluyan bir tren değil bütün Rusya’dır.”

Mesajı yanlış mı anladı da sana cevap vermiyor?

Sanki yangında çığlık atar gibi yazıyorsun:

“Sevgili Rainer Maria beni hâlâ seviyor musun?”

Sessiz kalışı Vendée’deki son günlerini berbat ediyor.

Paris’e döndüğünde İsviçre’de bir sanatoryumda öldüğünü öğreniyorsun.

Bu elim haberi, seni bir başka kadın için terk eden Mark Slonim’den öğreniyorsun. Slonim, kısa bir süre içinde Paris’e geliyor ve göçmen başka ailelerle paylaştığınız, Meudon’dan çok uzakta olmayan dairede seni ziyaret edeceğine söz veriyor.

Boğazın düğümleniyor. İçinden, Rilke’nin ölüyken hayatta olduğundan daha çok sana ait olduğunu söyleyip kendini avutuyorsun. Artık senin içinde yaşayacak, onu kimseyle paylaşmayacaksın. Sen yazarken Rilke elini tutacak, nefesi nefesine karışacak. Aynı akşam, bu inançlarını, senin taşkınlıklarına alışkın olan kocanın karşısında haykırarak dile getiriyorsun.

Hayatından bir erkek daha eksildi. Cesaret edebilseydi iki derdi Sergey. Senin kalbini delip geçecek bu haberi kendine saklıyor.

Bir 13 Ocak günü, Rus Yeni Yılının ilk günü, Konstantin Rodzeviç’in filozof Sergey Bulgakov’un kızı genç Mari Bulgakov ile Daru sokağındaki Ortodoks Kilisesi’nde evleneceğini öğreniyorsun.

“Buna hakkı yok...”, bütün söyleyebildiğin bu. Seni sevmekten vazgeçen erkekler ömür boyu bekâr kalmaya mahkûm.

Sevdiğine yazmış olduğun ayrılık mektubu dilinin ucuna geliyor.

1 Rainer Maria Rilke, Boris Pasternak, Marina Tsvetayeva, *Correspondance à trois*, Éditions Gallimard, 1983.

Üç gün boyunca yağmur yağıyordu. Mevsimsiz, şiddetli bir yağmur camları tokatlıyordu. Damlaları sayfanda dile geliyordu. Gökyüzü ayrılığınıza ağlıyordu. Kocanla birlikte sevgilini de yanında tutamamak senin için bir işkenceydi. Gözyaşların yağmura yağmur ekliyordu.

Evine döndüğünde defterine Prag'da kasvetli bir otelde son kucaklaşmanızı anlattın, sonra da daha önceki senle hiçbir zaman olmayacağın seni birbirinden ayırmak için kırmızı bir çizgi çektin.

Kendini ihanete uğramış hissediyorsun. Kimse seni sevmiyor. Pasternak'la mektuplaşman, ev kadını olarak yürüttüğün sefil hayatla seni uzlaştıramıyor. Ev işleri, pazarda en ucuzunu almak için alışverişe çıkmak, yıkanacak çamaşırlar, kovada buz gibi su.

Kederin seni en yakın kiliseye atıyor, bir mum yakıyorsun, eriyen mum yoğunluğu azalan üzüntün.

Artık sevilmediğinden itibaren düşüşün öylesi hızlı, aşk ve başarı sende birbirinden ayrılamaz.

"Gitgide Daru sokağındaki Ortodoks Kilisesi'nin önündeki dilenciye benziyorsun" diyor Alya.

Yürekleri ateşe veren Marina'yı, hayatında onun kitaplarını okumamış, tek bir kitap okumamış kadınlarla birlikte eski bir binanın avlusunda yemek pişiren ve çamaşırlarını kaynatan Marina'da bulmak nasıl mümkün?

Temizlik önlüğünün cebinde Gitanes sigara paketi, ağzının kenarında da kendi kendine yanan sigara; ellerin çarşafı, çamaşırları, bebek giysilerini çitiliyor, sıkıyor, aynı ipe asıyor.

Uzaktan gelen adam sana doğru ellerini sallıyor. Mark Slonim sana sürpriz yapıyor.

Senin tersine, Prag'daki sevgilin değişmemiş. Ona uzattığın elinin derisi sertleşmiş, onunkisi ise pürüzsüz; tıpkı yüzü gibi.

Reddetmesini umarak onu içeriye davet ediyorsun. Başka bir gün, sen daha az meşgulken, uğramaya söz veriyor.

"Bu durumda ölümümü beklemen gerekecek."

Slonim, senin kuyruğu dik tutma, rahatsız edici durumları alaya alma alışkanlığını biliyor.

Uzaklaşırken arkasından bakıyorsun, sonra göğsüne düşen sigara külünü elinle sinirli bir şekilde silkeliyorsun. Ölümünden önce davranmaya, daha çok sigara içerek hayatına son vermeye karar

veriyorsun. Dumanlar içinde uçup gitmeye, kızgın olduğun Tanrı'ya da dostun olmayan şeytana da bir şey bırakmamaya.

Prag'daki eğri tavanlı odasında seni öğleden sonraları boyunca seven adam bir kez bile arkasına dönüp bakmadan uzaklaşıyor.

Ağlamamak için gülüyorsun.

Tek silahın alaycı sözlerin ve istikrarı bozmak, kafa karıştırmak, şaşırtmak için ürettiğin o kopuk kopuk yazdığın yeni şiirlerin.

Ünlemler ve yansımali sözcükler, makineli tüfek mermileri gibi ardından geliyor. Göçmen cemaatinin gazeteleri şiirlerini yayımlamayı istemiyor. En azından bakkala çakkala borcunu ödemek, Mur'a bir palto ve ilk Noel bayramı için bir çam ağacı almak için bir miktar para girişi olurdu.

Lavabonun üstünde duran aynadaki kadına bakışın gayet net.

Solgun bir surat ve öylesine modası geçmiş elbiseler ki Daru sokağındaki Ortodoks Kilisesi'nin önündeki dilenciye versen istemeyecek.

Londra'daki kız kardeşin Asya'dan gelen paket yüzünü güldürüyor: İki yün kazak, çorap, eldiven, bir çift ayakkabı. Katıla katıla gülüyorsun, üzüntüden neşeye, karamsarlıktan mutluluğa bu kadar hızlı geçmene şaşırarak. Asya, seninle görüşmek isteyen Gorki'nin seni ziyaret edeceğini bildiriyor.

Bir kapı açılıyor. O kapıdan geçeceksin.

Gorki'nin mühim yerlerde arkadaşları var. Efron ailesinin kaderini iyileştirmek, eserlerini yayımlamak, Sergey'e hak ettiği bir iş, belki de Rusya'ya dönme şansı vermek için Kremlin'de araya girebilir Gorki; Fransa'da yaşamak cehenneme döndü.

Sen defterlerine gömülmüş, beyaz sayfa karşısında ancak huzur buluyorken kız kardeşin sana bir cennet vaat ediyor. Dünyada, vatandaşlarının tek meşgalesi yazmak olan bir ülke var mı? Geçim derdine düşmeden çokça yazmak: Bir eserin veya yazının kalitesi dışında bir şeyle ilgili olan her türlü ödeme, idare, formalite ve postanın olmadığı bir hayat.

Gorki'nin bir sonraki ziyaretini öteki dünyadan sana göz kulak olan Rilke'ye borçlusun. Şiirini sevmeyen yaşlı yazarın seni görmek için gelmesini sağlayan o. Rainer Maria'nın başka sürprizleri olacak şüphesiz. Her şeyin bir zamanı var. Sabretmek gerekiyor, ölülerin zaman mefhumu yaşayanlarınkiyle aynı değil. Rilke'nin seni kolladığını bilmek yazma gücü veriyor sana. Nefesini ensende hissediyorsun. Sözcük seçimlerinde yardım ediyor sana. Ona güvenebilirsin. Rusya'ya dönüp dönmeme kararı ona düşüyor. Sergey, Jeanne d'Arc hakkında bir filmde rol alarak günde on frank kazandığı sürece acele etmeye gerek yok.

Sergey, Avrasya projesine inandığı ve Mur günbegün büyüdüğü sürece.

İşi olarak adlandırdığı şeyden memnun olan Sergey, beyazdan kızıla dönüşmüş olsa bile, Bolşevikler Avrasya gazetesini az da olsa finanse etseler bile, Rusya'ya dönmekte acele eder gibi görünmüyor.

Zaten onu çok az görüyorsun. Eve sadece yemek ve uyumak için geliyor.

Sergey'in akıl almaz fikirleri onu mücadelenin üstüne çıkarıyor. Karısının ve çocuklarının sefaleti onu ilgilendirmiyor. En az sizin kadar yoksul yurttaşlardan gelen para yardımlarıyla hayatta kaldığınızı bilmek de, karısının sevgililerinin olduğunu bilmek de onu rahatsız etmiyor. O her zaman paylaşmaya hazır. Senin bir somun ekmek alacak kadar paran olmadığında bile istifini bozmuyor, endişelenmiyor.

“Bizden daha zor durumda olanlar var” sözü nakaratı olmuş.

Sizin kadar yoksul olanların varlığını bilmek itibarını kendi gözünde yükseltiyor. Kodaseviç çiftinin şiltesiz bir somyadan, bir semaverden, iki çataldan ve bir süpürgeден başka bir şeyleri yok, ressam Lanskoy günlerini bir fincan kahvenin karşısında rotundanın balkonunda geçiriyor, Nina Berberova ise yataktan sadece yazılarını artık yayımlamayan gazeteye gitmek için kalkan hasta kocasının karnını doyurmak amacıyla günlüğü on kuruşa inci dizi-
yor. Kodaseviç, saygın bir dönemin son tanığı. Çehov'la, Tolstoy'la, Blok'la tanıştı, Skryabin'le tokalaştı.

Aniden fakirleşmesiyle gururu kırıldığı için ölmek istiyor. Nina Berberova onu bir an bile yalnız bırakmıyor. Gazı açabilir veya pencereden atlayabilir.

Nina Berberova'ya sokakta rastlayıp yazmaya devam edip etmediğini soruyorsun.

“Yazmak için, düşünceler gerekir...”

Cevabı bir tokat gibi çarpıyor.

Ülkeden haberler size haftalar sonra ulaşıyor: Vladivostok Kampı'nda Mandelştam'ın ölümü yüreğini dağlıyor. Güve yemiş battaniyesi altında şiirlerini haykırarak ve etrafındaki diğer mahkûmların alaycı gülüşlerini tezahürat sanarak delirerek ölmüş.

Senin içine işleyen bu yitiş, Sergey üzerinde hiç etki bırakmıyor.

Sergey her şeye karşı kayıtsız, kendisine bile.

Onu suçlama alışkanlığını kaybettin, o da sana bakma alışkanlığını kaybetti. Ağzında sigarası ve elinde kahve cezvesi olan kadın görünmez olmuş. Kahve ve sigara: Bütün gün iflahın kesildikten

sonra tek lüksün. Akşam yorgunluktan canın çıkmış oluyor, ölü gibi uyuyorsun, rüyasız bir uyku.

Hayatındaki tek kapı, Londra'da King's College'daki konuşmalarında yanında bulunacağına dair sana verdiği sözü tutmamış olan ama Paris'te Sovyetler Birliği yurttaşlarınca faşizme karşı düzenlenen kongrede hazır bulunacağına söz veren Boris Pasternak ile mektuplaşman.

Aragon, Gide, Jouhandeau, kongrenin onur konukları arasında.

O şehirde senin varlığını bekleyen şair Marina değil kadın Marina'ydı diye açıkladığın o mektupla yorumlanmış Pasternak'ın Londra'ya gelmeyişi.

“Anla beni Boris, yazmak için yaşamıyorum, yaşamak için yazıyorum. Bildiğim için değil bilmek için yazıyorum... Sözcük o şeye giden yol, tersi değil. (Tersi olsaydı, sözcüğe ihtiyaç duyulurdu, şeye değil.)

İçine atlayıp yitip gidilen bir kuyuya, sonsuzluğa ihtiyacım olduğu gibi ihtiyacım var sana.

Seni sevmeye, tabii ki; seni her kim olursa olsun herkesten daha çok seveceğim ama kendi ölçeğimde, bütün benliğimi bir başkasına vererek...”

İkinizi Paris'te bir araya getirecek kongreyi şevkle bekliyorsun, güneş suç ortağın oluyor, günler daha hızlı geçiyor.

Şair Charles Vildrac'ın evine davet edildiğinde, Pasternak'ın arkadaşı şair Pilnyak'a rast geliyorsun ve ona Pasternak'ın sağlığıyla ilgili sorular soruyorsun.

“Harika.

— Tanrı'ya şükür.

— Şu sıralar Lamskaia'da benim evimde kalıyor.

— Dairesinden çıkartıldı mı?

— Hayır, karısı Geniya'dan ayrıldı.

— Ya oğulları?

— Boris, Zinaida Nikolayevna ile yaşamaya başladığından beri annesiyle kalıyor.”

İçinde bir fırtına kopuyor, durmadan ileri bir tarihe atılmış karşılaşmanın

felaketi o anda, o sandalyenin üstünde gerçekleşiveriyor. Birden etrafındaki her şeye bir kasvet çöküyor, oysa o gün hava güzeldi.

Boris, Paris'te sana eski bir arkadaşımıydın gibi davranıyor. Övgüler dizdiği genç karısına hediyeler alsın diye onunla birlikte alışverişe çıkıyorsun.

“Harika bir ev sahibi, eşsiz bir dekoratör ve aşçı.”

Bir sessizlik oluyor. Daha fazlasını duymamak için kulakların sağır olsun istiyorsun ama Pasternak son darbeyi vurmak için can atıyor.

“Karım hamile.”

Sana karısını anlatıyor, halıları, duvarlardaki tabloları, Yazarlar Birliği tarafından onlar için tahsis edilen Peredelkino konutundaki geniş dairelerini anlatıyor.

Hayatını karartmaya gerek yok, kimseyi suçlamıyorsun, Tanrı'yı bile. Tek yapman gereken yüreğini kapatman. Açık kapılardan kapıyı çalmadan girilir, teşekkür etmeden de çıkarılır.

Aleyhinde söylenecek söz olmasın istiyorsun, onu Meudon'da kaldığın, ne halısı, ne perdesi ne de buzdolabı olan eve davet ediyorsun.

Pasternak iki odalı sefil daireni sevimli buluyor, Paris'i ziyaret etmesine neden olan Sergey'i, Rusya'ya dönüp orada yaşamaktan mutlu olacak Mur ve Alya'yı sevimli buluyor.

Tereddütlerini yanlış anlıyor.

Tamamıyla bir yanlış anlama: Şiirden vazgeçmiş olduğunu, bir hastalık olarak gördüğü lirizmden vazgeçmiş olduğunu söylüyor, kolhozları ve halk davası için yapılan hizmeti savunuyor.

Pasternak'ın sözleri kırılan cam sesleri gibi kulaklarında.

Hem şair hem erkek olarak seni hayal kırıklığına uğrattıyor. Ona parasal sıkıntılarından, zor hayatından bahsetmek anlamsız, bizi ezen bu dünyanın gerçek olduğunu reddeden ve gerçeğin doğaüstü bir haz olduğunu savunan filozof Şestov'dan alıntı yapıyor sana.

Sen ona şiirlerinin artık yayımlanmamasından duyduğun üzüntüden bahsediyorsun, o sana Sokrates'in eserlerinin yayımlanmamış olması onun Sokrates olmasını engellemedi, diyor.

Sen ona artık sevilmediğin için hayatının bir çöle döndüğünü söylüyorsun, o sana Zina ile tanışmadan önce kendi hayatının da öyle olduğunu söylüyor.

Yirmi yıldır hayranlık duyduğun adam senin mutsuzluğun karşısında sağır.

Kendi özelin hakkında söylediklerin onu rahatsız ediyor. Bakışlarını senden kaçırıyor, ayaklarının altındaki yere dikeyyor. Sen ise eskimiş ayakkabılarını görmesin diye eteğini aşağıya çektiiriyorsun.

Kendi mutluluğuyla dopdolu olan Pasternak'ın duygudaşlık için ayıracak yeri yok. Başkasının mutsuzluğuna karşı kayıtsız. Acı tespit: Yıllar boyunca karşılıklı yazılan ateşli mektupların onun gözünde değeri yok. Zina geçmişi silmiş.

Pasternak oteline döndüğünde, sen de elbiseni rulo yapıp başının altına koyarak soğuk döşemede uyuyorsun.

Sert yerde uyumak sırt ağrısı için önerilir, oysa senin ruhun ağrıyor.

Hayatın karmakarışık. İntiharı düşünüyorsun ancak nasıl yapacağını bilmiyorsun. Gitmek gibi ölmek, arkada bir ceset bırakmadan.

Peki Mur ve Alya'yı kime emanet etmeli?

Kimsenin satın almadığı gazetesi için tanıtım afişleri asmakla meşgul olan Sergey'e güvenmenin yararı yok.

Ciddi ciddi hayatına son vermeyi düşünüyorsun ve masanın üstüne bırakacağın kâğıdı kafanda kaleme alıyorsun.

Yola çıkmadan önce postalanmış ve "dostane" misafirperverliğin için sana teşekkür eden Pasternak'ın mektubu seni hayatla barıştırmıyor.

Üzerine yorum yapmayacağı, hem acı hem tatlı bir mektupla cevap veriyorsun ona.

"Artık kapanış vaktinde, benim sözümona sertliğim... sizin tatlılığınız karşısındaki savunmamdan başka bir şey değildi, Boris. Zira son dakikaya kadar, benden ayrılmak için elimi tutmuyordunuz, erkekler ailesinden çıkarılmış olan beni..."

Pasternak'sız ve yazısız hayat, yavan ve tatsız bir hayat.

Teselliyi yurttaşlarının yanında aramanın anlamı yok.

Onlarla ne fikirlerin ne de yaşam tarzın ortak.

Göçmenler arasındaki bir toplantı sırasında, öylesine kin dolu göründün ki Mur elinden tutarak seni çıkışa doğru çekti. Çiftçi toprağa nasıl tohum ekerse, sen de aynı hareketlerle etrafına düşmanlık tohumları ekiyorsun.

Defterine yazdığın cümlelerden umutsuzluk damlıyor.

"Fransa'da işe yaramazım, Rusya'da da imkânsızım."

Artık aşk bile istemiyorsun: "Sobanın kül renginde saçlarım ve yüzümle ne ummalıyım ki..."

Bu cümleleri yazarken, yaşamak için daha ne kadar süren var ve bir gün Rusya'ya dönecek misin bilmiyorsun. Bir tek şey biliyorsun: Sen dünyadaki en sefil varlıksın.

Yazı ve sigara dayanmanı sağlıyordu. Oysa artık yazmıyorsun ve sigara alacak imkânın yok. Kötü günler için bıraktığın izmaritlere el atıyorsun. Bir kutu dolusu var.

Sefaletin kimsenin gözünden kaçmıyor. On frank istediğin Pilnyak sana yüz frank veriyor, evine kadar sana eşlik ediyor ve Pasternak'ın iyi haberlerini kulağına fısıldıyor.

“Fazla âşık, fazla kıskanç, Boris yeni eşine bakmamam için bana söz verdirtti.”

Kısa süren üzüntü, Pilnyak'ın yüz frangı iki odanı ısıtmak için gereken kömürü ve iki haftadır yatakta olan Sergey'in öksürüğü için gereken şurubu karşılayacak. Doktorun fısıldayarak söylediği verem sözcüğünü duvarlarla paylaşıyorsun, ancak Alya ve Mur'a babaları öksürdüğünde ondan uzaklaşmalarını, onun bardağından içmemelerini, çatal bıçağını kullanmamalarını söylüyorsun, Sergey'e sadece senin yaklaşmana izin var.

Sergey hasta, Pasternak ise hayallerinden kopartılmış, yaralı bir vahşi hayvan gibisin, saldıracak yer arıyorsun.

Hoşnutsuzluğunu varlıklara, nesnelere, mekânlara yayıyorsun: “Paris her gün biraz daha çirkinleşiyor. Her bir köşe başında dilencileriyle, kara bir kurgudan çıkmış gibi sokakları.”

“Ortodoks Kilisesi en sonunda paramparça olup toza dönüşecek.”

Kendinle de ilgili: Aynı tozu hem mobilyalarında hem yüzünde görüyorsun.

“Göçmen şairler, ülkede kalanların tırnağı bile olamıyor” diye yazıyorsun Sorrento’da yazlıkta olan Gorki’ye, ancak ertesi gün bir başka mektupta söylediğinin tam tersini söylüyorsun.

“Kanımı, gerçek şairlerinin bırakıp gittiği Rusya için akıtmaktansa edebiyat için akıtmayı tercih ederim.”

Rüzgârla oradan oraya sürüklenen bir gemi gibi, açıkta görünen herhangi bir kara parçası çıkmaya uygunmuş gibi görünüyor sana.

Arkadaşların senden kaçıyor. Durumun vahametini seziyorsun. Camlarından süzülen yağmur senin tek muhatabın. Pasternak gittiğinden beri dinmedi yağmur. Yağmurun güçlü konuşma biçimi, duygularının şiddetine uyuyor. Yağmur bacadan, çatının deliklerinden içeri sızıyor. Duvarların çatlaklarından. Leğenler taşıyor. Bir elinde yer bezi, ötekinde kova, siliyorsun, sıkıyorsun ta ki ellerin kollarından kopana kadar. Kireçlenme yüzünden deforme olmuş ellerinle yazmakta zorlanıyorsun.

“Yağmurun altında gömülmek” diye not ediyorsun defterine, tek dostuna.

Aştan ölmeyi seven senin için, boğularak veya asılarak ölmek aynı şey, Mur’un kendi başının çaresine bakacağını bilsen hemen eyleme geçerdin.

Eyleme geçmek için doğru anı bekleyen bir intihar meyillisi, işte sen busun.

Nina Berberova, *İtalikler Bana Ait* kitabında, seni, Daru sokağında Prens Volkonski'nin anısına düzenlenen ayinde, tek başına tasvir ediyor, kimseyle konuşmadığını yazıyor.

Başkalarından farkını göstermek ve onlara ihtiyacın olmadığını kanıtlamak için yalnız görünmek istiyordun. İki ziyaretinden biri çocukluk arkadaşın ve Élouard'ın karısı Gala'ya, diğeri de Elsa Triolet'ye, bu ziyaretlerin devamı gelmiyor. Çalışma masanla sohbet etmeyi tercih ediyordun, aşınmış ahşabında senin yüzünle aynı yarıklar, aynı çizgiler.

Ev işlerinin ağırlığından yakınan Alya'yı evden ayrılmaktan vazgeçirmeyi denemeyerek kendini yalnızlığa mahkûm ettin.

Kızın, erkek kardeşiyle ilgilensin ve günlük hayatınızı iyileştirmek için pazarda satmak üzere kazaklar örsün diye Gançarova'nın stüdyosunda aldığı resim derslerini yarıda kestiğin için suçluyordu seni.

Duvarları inleyen bir kavgadan sonra, bohçasını toplayıp giden Alya'n.

Karanlık yıllardaki suç ortağın babasıyla yakınlaştı. İkisi de Rusya'ya dönmek istiyor, oysa senin Rusya'n harita üstünde değil, bütün taşınmalar boyunca elinde kalan tek servetin ikona ve semaverle yanında taşıdığın coşkulu yazılarınla kapladığın defter yapraklarında.

Moskova'dan Berlin'e, Prag'dan Mokropsy'ye, Všenory'den Paris'e, Bellevue'den Meudon'a, Clamart'dan Vanves'a aynı hayal kırıklığı; Clamart'daki daire Alya'nın sonra da Sergey'in Rusya'ya gidişiyle fazla kasvetli oldu.

Üç ay arayla gittiler: Alya kendi isteğiyle ayrıldı, Sergey ise eski bir KGB ajanının öldürülmesinde suç ortaklığı yaptığından şüphelenildiği için kaçmak zorunda bırakıldı. Sergey Sovyet Büyükelçiliğince bir gecede yurda geri kaçırıldıktan hemen sonra, iki Fransız polis komiseri evine baskın yaptı. İki odalık daireni yerle bir ettiler, eşyalarını dağıttılar, günlüğünün sayfalarını karıştırdılar, bütün kâğıtlarına el koydular, sonra da seni iki polis memuru eşliğinde karakola götürdüler.

Milli güvenlik biriminde saatlerce sorgulandıktan sonra, ifaden değişmedi. Sergey Efron bir entelektüeldir, kesinlikle casus değildir, gazetecidir ve filmlerde rol almaktadır.

On dokuz yaşındayken evlendiğin bu kırılgan adam için yaptığın savunma görkemli; evlendiğinizde on sekiz yaşındaydı ve hiçbir

zaman koca rolü yapmadı. Beyazlar arasında savaştı, Prag'da filoloji okudu, yeni bir mefhumun kurucusuydu: Avrasya; Seryojka'n bir idealistti, kesinlikle bir katil değil.

Kahramanının yaptıklarını anlatırken araya Corneille'den, Racine'den tiratlar ve kendi dizelerini ekliyordun.

Sersemi dönmüşlerdi.

Bir deliyle karşı karşıya olduklarına ikna olup seni gece geç saatte saldılar.

“Dayak atmadılar, yine şanslıyız” diyorsun yokluğundan endişelenmiş Mur'a.

Mur, seni iki büküm katlanmış karanlık içinden gelirken gördü.

Sabana sürülen bir hayvan gibiydin adeta. Zar zor merdivenleri çıkıp kendini yatağa attın ve kuyu gibi derin bir uykuya daldın.

Sert geçen sorgulamayı, kaçmanı engellemek için kemiklerini kıracaktı gibi kollarının etrafındaki demir ellerin kısılcısını kendine sakladın.

“Rutin bir şey” diyeceksin oğluna ertesi gün, “durumumuzla ilgili bir düzenleme. Yabancılar için normal.”

Yabancılar, Mur'un kulakları bu sözcüğe aşına.

Arkadaşları onun yabancı aksanıyla, annesinin diktiği tuhaf ceketleriyle, buruşuk pantolonlarıyla dalga geçiyorlar.

“Annen ütü yapmayı bilmiyor mu?”

— Annem yazıyor. Dünyanın en büyük şairi.”

Ertesi gün sana yemeğini o yedirecek, havuçlu, kerevizli, bezelyeli çorbayı o ısıtacak, çorbada patates yok, annesi Moskova'da karanlık yıllarda her öğün patates yemiş çünkü.

Dükkân sahibinin arkası dönükken araklanmış bir paket sigara, senin için bir teselli. Adam farkına varıyor ve polisi çağırıyor. Mur karakola götürölüp, sorgulanıp, tokatlanıp, yaşı küçük olduğu için serbest bırakılıyor.

Mur hıçkırma hıçkırma ağlarken bir daha yapmayacağına, çalmayacağına ve daha iyi notlar getireceğine söz veriyor annesine.

Ona sürekli, “Çalış, Mur, bahçıvan olmak için, mezar kazıcısı olmamak için” diyen annesine.

Üç babadan doğan bu erkek çocuğunu delicesine seviyorsun.

Onun tüm haylazlıklarını hoş görüyorsun: Avcundaki hayat çizgisi seninki kadar kısa. Mur da sen de ömrünüzün baharında

öleceksiniz. Sevimli Mur, küçük hediyelerle daha doğrusu çaldıklarıyla senin gönlünü almayı biliyor; dün ocağın üstüne bırakılmış has kahve paketi azarlamalarını yutturdu sana.

Mur gece daha geç saatlerde dönmeye başlıyor eve. Arkadaşları mı var? Kimlerle görüşüyor? İyi uyuyamıyorsun, uykunda gelişini gözlüyorsun. Mutfaktaki gürültü rüyandan çekip alıyor seni: Çocukluğunun geçtiği evdesin. Zemin katında bir hırsız fır dönüyor. Onu yakalamak için bir türlü yatağından kalkamıyorsun. Silueti yabancı gelmiyor. Dik gövdesi, arkaya taranmış saçları, Mandelştam bu. Yirmi yıl önce Moskova'da seninle ilk buluştuğunda ve senin onu reddettiğinde giydiği gri çizgili aynı takım elbise var üzerinde. Öldüğünü biliyorsun ama gecenin bu saatinde senin evinde oluşuna şaşırıyorsun. Öldüğünü biliyorsun ama onu üzmemek için bunu ona söylemiyorsun. Rüya gördüğünü ve bu duruma bir son vermek için gözlerini açmanın yeterli olduğunu biliyorsun.

Mandelştam sana bir açıklama borçlu ve bunu sözü dolandırmadan yapıyor.

Evinde has kahve, Arabica kahvesi olduğunu öğrenmiş ve gelip tatmanın çekiciliğine karşı koyamamış.

Fincanı ağzına götürüyor, bir yudum alıyor, zevkle iç çekiyor, kalanını da içiyor, sonra da karısı Nadejda'ya bir mesaj iletmeni istiyor.

"Ama onu nerede bulayım? Karın seninle aynı kaderi yaşamamak için saklanıyor."

— Ülkenin turasında" diyor muzipçe.

Ona inanmadığını görünce, ceketinin cebinden bir madeni para çıkarıyor, havaya atıyor, sonra elinin üstünde yakalıyor.

"Sana tura olduğunu söylemiştim."

Yüz seksen derece bir dönüş, dışarı çıktı bile. Teşekkür etmeden gitti.

Uyandığında, aynı yerde üç günden fazla kalmayan, şehirlerde bulunmaktan kaçınan, kocasının hatırasına saygı gösterenlerin yardımlarıyla yaşayan Nadejda'yı düşünüyorsun.

"Bende'n daha zor durumda olanlar var" diyorsun kendine ve yeniden uyumaya çalışıyorsun.

Her uykun kaçtığında Pasternak'ın yüzü gözünün önüne geliyor ve seni rahatsız ediyor.

Mutlu koca, ilgili baba, kaymak tabaka sınıfında olan Pasternak'ın mektuplarına verdiği gittikçe daha kısalan cevapları yüreğinde hiç yankı bırakmıyor. Bundan yirmi yıl önce sana ilk mektubunda yazdığı gibi “hayatında kalıcı yerin” yok artık.

Pasternak sana hiç vermediği tek hediyeyle kendisiyle birlikte götürdü: coşkuyu.

Etrafındaki her şeye hırçınlığını akıtıyorsun.

Lavabonun üstünde duran ayna yüzündeki kırıksıklıkların sorumlusu.

Çok dar olan çalışma masan ilham kaynağının tükenmesinden sorumlu.

Çok gürültü yapan komşuların konsantre olmanı engelliyor.

Kapını açıp patırtılarını kesmeleri için onlara bağırdığında evlerine kapanıyorlar, fırtınanın dinmesini bekliyorlar.

Üçüncü kattaki deli önünde sonunda sakinleşecek.

Sadece kapı komşun, Stalin'in ajanlarının peşinde olduğu Troçkist Bay Kursk, Marina Tsvetayeva'nın kim olduğunu biliyor. Paspasının üstüne bir tabak gulaş ile bir bardak votka koymak için kapının kapanmasını bekliyor.

Dün senin ilk şiir kitabını da ekledi, imzalaman için. Hemen peşinden geri almak için kapı deliğinden gözlüyordur herhalde.

Bay Kursk gözünün ucundaki gözyaşını görmedi. On beş yıl önce Rusya'da yayımlanan bu kitabın artık yayımdan kalktığını da bilmiyor. Top ateşine tutulmuş beyazlarla birlikte savaşıyor, ismi iktidardaki güç tarafından gizli tutulan Sergey Efron'un karısının şiirleri.

Kapı ve kalp komşuma.

Dostunuz Marina Tsvetayeva

diye yazıyorsun yüzünü görmediğin, gerçek adını da bilmediğin (Kursk bir takma ad), sadece köftelerini ve Leon, bazen de Lenin adındaki kedisini bildiğin adama.

Bay Kursk da içinde üç şilte ve bir masa kalmış dairenin içini bilmiyor, ancak fırtınanın dinmesini beklerken ölü taklidi yapan apartman sakinlerine sövüp saymandan haberdar.

Çıgıllıkların merdiven duvarlarında yankılanırken, mantonu üzerine geçirip tren istasyonuna kadar yürüyorsun, satılmamış ürünleri senin için ayıran bostancıların olduğu pazardan geçiyorsun.

Her akşam aynı güzergâh. Le Havre'a ve seni bir gün Rusya'ya, senin değerini bilmemiş, seni küçük düşürmüş Fransa'dan uzağa götürecek olan gemiye giden trenin geliş ve gidişini asla kaçırmıyorsun.

Dönüşte, o karakol gecesi, apartmanın önündeki kalabalığı görünce geri geri gidiyorsun. Polisler senin için gelmiş. Seni yeniden tutuklayacaklar. Bir asker şapkası sana çarpmamış olsaydı kaçacaktın. Asker seninle değil, bir kan gölünün ortasında yerde yatan cesetle ilgileniyor. Cesedin etrafında bir kedi miyavlayarak dönüp duruyor.

Adamı kedisinden tanıyorsun. Üçüncü kattaki bir pencereden düşüp anında ölmüş.

İntihar olabileceği konuşuluyor, cinayet olabileceği de konuşuluyor ama alçak sesle.

Birisi bir başkasından öğrenmiş, o başkası da Kursk'un sahte bir kimlikle saklandığını ve iki kişinin onun giriş ve çıkışlarını gözetlediğini biliyormuş.

“Akşam alışverişini adamlar gidince yapardı.

— Kimseyle görüşmüyordu. Kimseyle konuşmuyordu.”

Sen de tanıklık etmek, onun köftelerinden, okumuş olduğu senin şiirlerinden söz etmek istiyorsun, ama ağzından tek bir ses çıkmıyor. Ölüler kurşun gibi ağır olur.

Onu daha yaşlı hayal etmiştin ve görüyorsun ki adam daha ancak otuzlarında.

Sedyeye boylu boyunca yatırılıp bağlanan cesedin üstüne ambülansın kapıları kapanınca kalabalık dağılıyor. Kan lekesi, sen ve kedi, orada en son kalanlarsınız.

Pencereden sana seslenen Mur'un sesi olmasa, daha kalırdın. Mur olayı izledi ve bir heykel gibi donakalan annesini gördü.

Kedisinin peşinden merdivenleri çıkıyor, girişi bir şerit ve kapısına vurulan mühürle engellenmiş olan sahibinin dairesinin önünde kısa bir süre durakladıktan sonra seninle içeri giriyor.

Evde bir kedi mi?

Oğlun hem seviniyor hem afallıyor.

“Kediler çorba içmez” diye belirtiyor.

—... ama fare yer. Apartmanda da bolca var.”

Hüznünü ve kederini paylaşacak bir kedi.

O sahibini kaybetti, sen ise sevmiş olduğun adamı.

Bir başka kadına âşık olan Pasternak, senin için öldü.

Pasternak'ın sanal ölümünü kısa süre sonra Andrey Beliy'in, Voloşin'in ve şair Nikolas Gronski'nin Pasteur durağında metro vagonları altında gerçek ölümleri takip edecek.

“Ben onun ilk aşkıydım, o ise benim son aşkım” diye not ediyorsun defterine.

On sekiz yaşındaki genç edebiyat eleştirmeni, seni doğa içinde, Versailles'a veya daha uzağa uzun yürüyüşlere çıkarıyordu. Kendi yaşında bir genç kıza âşık olmamış olsaydı seni terk etmeyecekti, kız da zaten onu terk etmekte gecikmedi.

Bir gece kapını çaldı, sen ise açmadın. Bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyordu. Gökyüzünde de senin göğsünde de aynı fırtına gürlüyordu. Ailesinin evine dönmesini tavsiye ettin ona:

“Yaşlıyım ve harap haldeyim. Seni sevecek ne bedenim ne ellerim var artık.”

Ehrenburg, Pasternak, Beliy, Voloşin ve Slonim'in aksine, genç yaşta ölen Gronski arkasında bir eser bırakmadı.

Onu tanımış olan Alya, ardından ağlamış olmalı eğer ağlamayı biliyorsa hâlâ, diyorsun kendi kendine acı acı.

Kızının haberlerini ortalıkta dolaşan dedikodulardan alıyorsun. Orta yaşlı, evli ve çoluk çocuk sahibi Samuel Mulya ile birlikte yaşıyor. Bir müzede çalışıyor ve annesine mektup yazmaya vakit bulamıyor.

Şiirinden uzak duran Fransız dergileri düzyazını beğeniyor. Gorki, Blok, Pasternak, Ahmatova, Beliy, Mayakovski ve Voloşin üzerine yazdığın biyografik anlatılar sana yeni kapılar açıyor.

Natalie Clifford Barney'nin evinde katıldığın bir davette, Gide, Henri de Régnier, Aragon, Marcel Jouhandeau, Renée Vivien, Lise Delharmes ve Marie Bashkirtseff ile tanışıyorsun, yirmi dört yaşındaki genç kadın kadınlara olan ilgisinin yanında annelik karşısındaki nefretini de saklamıyor:

“Çocuk sahibi olmak çamaşırcı kadınların yapabileceği şey.”

Natalie Barney ile ilişkiniz 1920'lere kadar gidiyor. Remy de Gourmont'un *Lettres à l'Amazone* [Amazon'a Mektuplar] kitabını okuduktan sonra ona yazmıştın.

“Eş, kız kardeş, anne olmaktan daha iyi bir şey olacağız. Biz insanlığın kadın erkek kardeşleri olacağız” diye cevap vermişti sana.

“Sen benim kadın erkek kardeşim, bütün benzersiz varlıklar gibi, özellikle de bütün benzersiz kadın varlıklar gibi bana daha yakınsın” diye yazmıştın ona cevaben.

Ve işte tanınmış konukları arasında, onun Jacob sokağındaki evindesin.

İnsanlar etrafında, pohpohlanıyorsun, dinleniyorsun. Nobel komitesini Gorki yerine Bunin'i tercih ettiği için eleştirdiğinde kimse sana karşı çıkmıyor. Rengi atmış eteğin, kulaklarına kadar indirdiğin beren, çingene tarzı küpelerin ve kışın ortasında ayaklarındaki sandaletler insanlara orijinal geliyor.

Seninle tekrar görüşmek istediklerini ısrarla belirtiyorlar ama kimse seni aramıyor. Hiçbir zaman onların dünyasının parçası olmayacaksın, bunu biliyorsun ve arkadaşın komedyen Anastasya Tukalevskaya'ya yazıyorsun:

“Fransızlar iyi eğitim almış insanlar. On dört yıl boyunca kimse yüzüme karşı gülmeyecekti. Paris'e, modasına, zevkine binbir şekilde meydan okudum: Makyajsız suratımla, saçlarımdaki beyazlarla... ve ayakkabılarımin çirkinliğiyle.”

Natalie Barney'nin evindeki davetten, güzel mekânlarda dans eder gibi hareket eden güzel elbiseler içindeki güzel kadınlar kalıyor aklında. Papyon ve frak zorunlu olduğu için davetliler ve garsonlar arasındaki farkı anlamak zor, ya eşlerle kibar fahişeleri, kadınlardan hoşlanan erkekler ile erkekleri kadınlara tercih edenleri birbirinden nasıl ayırt etmeli?

Sahte bir biçimde şefkatli, ciddiyetsiz, övgü düzen insanlar; bir gösteri seyrediyormuş izlenimi, perde indiğinde herkes mekânı terk ediyor.

Görmüş oldukları hiçbir şeyi hafızalarına almıyorlar.

Vanves'a son trenle döndüğünde, herhangi bir başka ev kadınına benzeyen bir ev kadını oluyorsun yeniden.

Bir elinde süpürge, aklına bir fikir gelirse diye bir elinde kalem, Rusya'dan gelen mektuplarını üç kez korna çalarak haber veren postacının yolunu gözlüyorsun. Merdivenlerden inip mektupların yabancı ülke pullarını, koleksiyonu için postacıya veriyorsun ve zarfları göğsüne bastırıyorsun.

Alya, Sergey, dört başka aileyle paylaştıkları ortak dairedaki hayatlarını anlatıyorlar sana.

Kız kardeşin Asya, ülkeye dönen Gorki'nin ofisindeki işinden bahsediyor sana.

Genç eşiyle ve iktidara yakın kişiler için ayrılmış Pereldelkino konutuna yerleşmeleriyle meşgul olan Pasternak sana artık hiç yazmıyor, halbuki güvenilir kişilere teslim edilen veya diplomatik çantayla gönderilen mektuplar üç gün içinde geliyor.

Antik çağlarda sevgililer nasıl mektuplaşırdı diye merak ediyorsun. O zamanlarda ne postacı vardı ne de yürekte bir tık sesiyle açılan posta kutusu, sadece yazıcının üstüne yazdığı, demircinin fırında pişirdiği kil tabletler vardı, bunlar eşeklerin veya develerin sırtında, bir bölgeden diğerine yol alırdı, tabletin alıcısına ulaşması bazen aylar alırdı.

Bu zamanlar geride kaldığına göre, gidişinin ertesi günü yazdığın acı mektubuna Pasternak'ın hâlâ cevap vermemiş olması seni şaşırtıyor.

Ölmüş olmasın! Öyle olsa gazeteden öğrenirdin. İçine işleyen şüphe gittikçe yayılıyor, Viaçeslav, Lann, Parnok, Ehrenburg, Bely, Vichniak, Bakhrakh, Slonim, Rodzeviç'e ulaşıyor.

Neden seni sevmekten vazgeçiyorlar?

Bir sineğin cama çarpması gibi bu soru kafanın içine çarpıp duruyor.

“Yakınlaşıyorlar, korkuyorlar, ortadan kayboluyorlar... İsteklerim, kesinlikle hiçbir şey istemiyorum.

Sorun şu ki onları gördüğüm sürece sıkıntılı değiller.

Ani ve temelli bir kayboluş, o yok, ben ise yalnız.

Tek bir söz, tek bir elveda edilmeden bırakılıyorum. Gelindi – artık gelinmiyor. Yazıldı – artık yazılmıyor. İşte ben de asla kıramadığım o büyük sessizliğin içinde, ölümüne yaralı... Asla hiçbir şey anlamamış vaziyette... nasıl da nedeni de anlamamış.”

Aşktan yana son umudunu hayatta kalmada sana yardım eden Salomé Halpern için ayırıyorsun. Salomé uzakta yaşadığı için ona her gün mektup yazıyorsun.

“şu anda sizinle beraber olsaydım, kesinlikle –kendimi tanı- rım– size sokulacak, iinize gömülecek, size sığınacaktım her şeyin karşısında: Günün, yüzyılın, dünyanın, gözlerinizin ve daha az amansız olmayan benimkilerin karşısında; bilinç bazen bilmeme, tanımama, unutma halidir.

Salomé bu çok zengin, çok büyük gece için teşekkürler...”

Sen yalnızlıktan mustaripsin, Salomé ise seninle görünmekten çekiniyor.

Alya ve Sergey gittiğinden ve Nikolas Gronski intihar ettiğinden beri etrafında koca bir boşluk. Komşuların senden korkuyor, borçlarını ne zaman ödeyeceğini sana sormaya cesaret edemeyen esnaf senden korkuyor.

Çekirdek aileni yeniden oluşturmak takıntın olmuş durumda, aylar öncesine dayanan bir mektupta Pasternak sana Rusya’ya dön-meyi salık vermediğinden beri.

“Moskova’ya geri gelme, hava akımlarından dolayı orası çok soğuk.”

Üstü kapalı bir mesaj ama yalnızlıkla nasıl başa ıkmalı? Senin iyi bir biyografi yazarı olduğunu düşünenlerin sonunda şiirleriyle de ilgilenmeleri, doğrudan Fransızca yazdığın *Le gars* [Yiğit] başlıklı şiir kitabını okumaları için bir mucize mi beklemek gerekiyor?

“Guguk kuşu gibiyim, yumurtalarımı başka kuşların yuvalarında saklıyorum.”

Şiirini, okunsun diye düzyazında saklıyorsun.

Acı çekmemek için Pasternak’a aşkını geçici sevdalarda saklıyorsun.

Dilenir gibi uzatılan ele rağmen her koşulda gösterilen kibir.

Böylesi küçücük bir kadında bu kadar çelişki.

İma ettiğin o guguk kuşu gibi sıska: Yerlerde sürünürken sonunda başının göğe ereceğinden emin, fikirlerini kabul ettirmek için yüksek sesle bağırıyorsun ve küplere biniyorsun.

Düzyazıların tanınıyor olsa da şiirlerin tanınmadığı için acı çekiyorsun.

“Burada okurları olmayan bir şairim, Rusya’da kitapları olmayan bir şairim.”

Sadece bir geleceğin olduğu fikri batmanı engelliyor. Bir mucize, sana inanmayanların kıymetini anlamasını bekliyorsun. Puşkin’in ölümünün yüzüncü yıl dönümünde Sorbonne’da anılması vesilesiyle çevirdiğin şiirlerin reddedilmesini sineye çekemiyorsun.

“Organizatör, bir beyefendinin hanım arkadaşının çevirilerini tuttu” diye yazıyorsun defterine acı acı.

Altı aylık bir çalışma, dönemin beğenisine göre uyarladığın iki yüz şiir, oysa bir beyefendinin hanım arkadaşı kelimelerin sırasına uyarak kelimesi kelimesine çevirmişti. Sonuç anlaşılmaz, sineye çekilmez:

*Bana diyordun ki buluştuğumuzda
Masmavi bir gökyüzünün altında
Zeytin ağaçlarının gölgesinde
Âşığın buseleri yeniden buluşacak dostumla.*

Senin “tutulmayan” sözlerin ise şöyleydi:

*Bana diyordun: Yarın meleşim
Orada ufuk çizgisinin ucunda
Dallarından portakallar sarkan ağacın altında
Kalplerimiz dudaklarımız birleşecek.*

*Güzel masallı ülken için
Vatanının zaferleri için
Bu uğursuz toprağı terk ediyordun
Elimden hayatı alıp götürüyordun.*

Edebiyatın mabedinde yabancıya yer yok. Şair ve çevirmen olarak büyük yeteneğin, Sorbonne ve *Nouvelle Revue Française* dergisinin direktörü olan konferans bildirilerinin editörü tarafından reddediliyor.

Dönemi sövüp saymak veya taş yağmuruna tutmak anlamsız. Dönem bir köpek değil. Dönem senin dostun değil.

Yüzüne çarpılan kapılar, geri gönderilen çevirilerin. Rusya için senin ve Mur'un adına iki vizeyi için rahatlayarak alıyorsun.

Bolşevikler seni mahkûm ettikten sonra bağışlıyorlar.

Bu geri dönüşü mühim yerlerde dostları olan Gorki'nin yakınındaki kız kardeşine borçlusun.

Asya, hayatının, senin ne kadar büyük bir şair olduğunu anlamayan Fransa'da değil Rusya'da kocanla kızının yanında olmasına karar verdi.

Son on yedi yılda yedinci kez, yanında götüreceğin şeyleri ve bırakacaklarını tasnif ediyorsun. Ruhunu olmayan mekânlar. Masanın etrafındaki yerler boş. Ev boşaldıkça kül tablası doluyor. Sigara izmaritini söndüren elin titriyor. Eklemlerin kireçlenme yüzünden harap. Kelimeler kaçıyor. Hem neden yazasın ki? Fransa'da Tsvetayeva için editör yok, Rusya'dakiler meslek değiştirdi, belki de kurşuna dizildi veya doğal yollardan öldü.

Esnafın verdiği koliler yaşamın için gereken şeylerle tepeleme dolu: El yazmaların ve kitapların; orada bıraktıkların ise: Çamaşırlar, tabak çanak ve kap kacak.

Fotoğraf albümlerini bırakıp bırakmamakta tereddüt ediyorsun: Fotoğraflardaki beli ince ve dudakları arzulu genç kadınla dönüşmüş olduğun yaşlı kadın arasında en ufak bir benzerlik yok. Nasıl tuhaf bir deri değiştirmeyele birincisi ikincisini ortaya çıkardı?

Anahtarları ev sahibine teslim ettiğinde daire bomboş. Sadece tozlar üzerindeki çıplak ayak izlerin bu duvarlar arasında zaman geçirmiş olduğuna tanıklık ediyor.

Komşularını tanımıyorsun, dolayısıyla hoşça kal diyecek kimse yok.

Yurtdışında geçen hayatının on yedi yılı, birkaç karton kutuya ve kalbini eklediğin el yazmalarınla tepeleme dolu bir bavula sıkıştırılmış.

İkonanın karşısında diz çökmüş vaziyette sen ve Mur, her taşınmada olduğu gibi istavroz çıkarıyorsunuz.

Geminin batmaması, Pasternak, Sergey ve kız kardeşin Asya'nın sizi limanda karşılamaya gelmesi, Yazarlar Birliği'nin şiirlerini yayımlaması ve ailenin nihayet aynı çatı altında bir araya gelmesi için Tanrı'ya dua ediyorsun.

Kalan son saatlerini, kötü zamanlarında sana yardım etmiş Anna Nikolaevna ve Ariadna Berg'e mektup yazarak değerlendiriyorsun.

Kışı geçirmeni sağlayan manto için, hayata pembe gözlüklerle bakmanı sağlamış olan mavi elbise için, Mur'un güzel poposunu

iyice saran pantolon için, düğmeler, gömlekler, kahve, kitaplar için ve eski mezarlığa yapılan ziyaret için teşekkür ediyorsun.

Yere düşmüşken seni kaldırmış olan ellere teşekkür ediyorsun.

“En son size mektup yazıyorum” diyorsun Ariadna’ya. “Ev uyuyor, Mur uyuyor. Sadece yaşlı kadıncağız uyumuyor. Gelip bedenime oturmuş. O kadıncağız benim.”

On yedi yılı geride bırakıp bilinmeyene doğru gidiyorsun.

Vardığın yerde seni ne bekliyor? Sergey seni yaşlanmış bulacak mı?

Pasternak seni karşılamaya gelecek mi?

Ya Alya ile aradaki bağları tekrar nasıl kurmalı?

Alya’ya artık karşı gelmeme kararı alıyorsun; son kavganız, hâlâ kanayan yara. Uysal Alya sinir küpüne dönüşmüş. Seninle birlikte geçirdiği yirmi yıl boyunca sessiz kaldığı her şeyi yüzüne kustu. Ölçsüz bencilliğini, sevgililerinin listesini, senin yerine ev işlerini yaparken suratını astığında onu azarlamalarını.

Omzunda bohçası, merdivenlerden inerken de işlediğin kaba-hatleri saymaya devam etmişti. Altı kat: Kirli çamaşırlarının kendi öz kızın tarafından ortaya serilmesinden memnun, bıyık altından gülen on iki kiracı.

Onlar cesaret edemezdi.

Senden korkuyorlardı. Arkadaşların da korkuyordu.

“Kibirli, kendini beğenmiş, kendini olduğundan fazla değerli görüyor” diyorlardı arkandan.

Değerini bilememiş olan Fransa’ya karşı, iktidara boyun eğmeyen şairlerini sürgüne gönderen, kurşuna dizen Rusya’ya karşı içerlemiş, yüreğin sızlayarak ayrılıyorsun.

Mandelştam, Vladivostok Kampı’nda ölmüş? Mayakovski kalbine kendi eliyle sıkıdığı kurşunla ölmüş.

Mayakovski’nin kalbini parçalayan silahın sesi çınlıyor kulaklarında, intihar notundaki cümlesini duyuyorsun beyninin içinde: “Aşk gemisi parçalandı günün oltasıyla.”

İntiharını, karısı Liliya Brik ile arasının açık olmasına mı yoksa Stalin’den hoşnutsuzluğuna mı bağlamalı?

O halde Liliya Brik’in araya girerek Mayakovski’nin şiirlerinin tanınması için Stalin’e mektup yazmasını nasıl açıklamalı?

“Mayakovski’nin şiirlerini sevmemek bir suçtur” demişti şairin intiharından kısmen sorumlu olan Stalin.

Yalanlar, ikiyüzlülük, muamma.

Gözünü korkutmak için çok geç. Gitmeye karar verdin. Kader böyle istedi. Fransa’yı sevmeyen, okulunu ve sınıf arkadaşlarını sevmeyen Mur için yapıyorsun bunu. O, sevmiş olduğun üç adamdan doğmuş tek oğlun.

Gözyaşlarını tutarak el yazmalarının içinde olduğu bavulu kapatıyorsun, Rusya’ya dönmeye hazır, ülkeyi kıyımdan geçirenlerle yüzleşmeye hazır, bavulun üstüne oturuyorsun.

Yorgunsun. Yarım yüzyıl aşkın ve kelimelerin ardından koşmak nefesini kesti.

Şiirler, denemeler, çeviriler, tuttuğun defterler her taşınmanda sana eşlik etti. Defterlerin, günlüğün, şiirlerinin taslakları ve el yazmaların hep gözünün önündeydi, oysa o arada hayatından erkekler geçip gidiyordu. Gözden kayboluyorlardı.

Rusya'ya Dönüş

Gemi rıhtıma yanaştığında, Mur'un gözleri kalabalığı aşıyor ve kız kardeşini buluyor.

Alya, kafaların üstünde ellerini kollarını sallıyor.

Yanındaki kel ve göbekli adam o bahsedilen Samuel Mulya mı?

Kucaklaşmalar, gözyaşları, öpüşmeler. Alya sana kız kardeşin Asya'nın sınır dışı edildiğini ve hasta olan Sergey'in seni Moskova'da beklediğini söylüyor; Sergey kendisine kalacak bir yer verilmesini beklerken kız kardeşi Elizabeth'in evinde kalıyor.

“Peki biz nerede yatacağız?” diye endişeleniyor Mur.

— Elizabeth'in evinde.

— Neden senin evinde değil?

— Çünkü ben Samuel'in evinde kalıyorum.”

Mur hüsrana uğramış, asfaltı tekmeliyor.

Ne Sergey ne Pasternak seni rıhtımda karşılamaya gelmiş.

Leningrad gözüne sonsuz bir çirkinlikte görünüyor.

Bunun için miydi bu kadar çaba ve sıkıntı?

On yedi yıl ülkeden uzakta yaşayıp döndüğüne aynı şehri daha kirli ve daha çıplak buluyorsun. Meydanlar ortadan kaldırılarak yerlerine hizmet binaları dikilmiş. Propaganda afişine dönüşmüş bir şehir. Ve Pasternak seni karşılamaya gelmemiş. Kaymak tabakayla Peredelkino'da oturmak, ona yine de haber vermiş olduğun geliş tarihini unutturacak kadar dikkatini mi dağıttı?

Moskova treninde asık suratlar. Birbiriyle konuşmayan yolcular. Herkes tedbirli, dile getirilen en ufak sırları bile ele geçiren NKVD insanları iki kategoriye ayırıyor: Hainler veya kahramanlar, iyi vatandaşlar veya halk düşmanları.

Alya sorularına kısa cevaplar veriyor. Bir Kafkas cumhuriyetinde iki yıldır sürgünde olan kız kardeşin Asya'dan haber almamış, babası çok hasta. Verem.

On yedi yıl ülkeden uzakta yaşayıp döndüğüne Moskova'yı daha soğuk, daha çıplak buluyorsun. Daha az restoran, meydan ve sinema ama daha çok fabrika, gençlik merkezi ve idari bina.

Sadece ismen tanıdıkları büyük şairin ülkeye dönmesi sonrası ona hoş geldin demek için gelen Elizabeth'in komşu ve tanıdıklarını karşılamalısın, yolculuk yüzünden bitkin düşmüş halde.

Eşiğin önüne bırakılan ayakkabılar, sarılmalar, şefkatle omzuna vurmalar, zorlama sevinç kasvete dönüşüyor. Sana bakıyorlar ve anlamadıklarını belirten bir hareketle başlarını sallıyorlar. Neden döndüğünü ve senin bildiğin Moskova'yla ilgili hatırladıklarını öğrenmek istiyorlar.

Sorulara mümkün olduğunca az cevap veriyorsun, belki de gözden düşmüş eski arkadaşların ne yaptığıyla ilgili soru sormaktan kaçınıyorsun, şu ya da bu kişinin hâlâ hayatta olup olmadığını bilmediklerini belirtmek için dudak büktüklerinde ısrar etmiyorsun.

Evlerine dönmekte acele etmiyorlar. Kendi evleri zaten ortak kullanılan dairelerde yer aldığı için başkalarının evinde de kendilerini evlerindeymiş gibi hissediyorlar.

Yatıya mı kalacaklar? Endişelisin.

Savaştan ve açlıktan sağ çıkanlar, hortlaklar gibi.

Geçmişteki dünyaları, diliyle birlikte uzaklarda kalmış, artık güzel cümleler yok, ne de şairlerden alıntılar, ancak kullanışlı olana indirgenmiş bir söz dağarcığı var: Erzak kartı, lokale giriş kartı, şu ya da bu kuruluşa üyelik kartı.

Birbirlerine tüyolar veriyor, aralarında konuşuyorlar.

Sende bu kartlardan bir tane bile yok. Sergey'de de yok; memlekete dönmek isteyen Rus göçmenlerin ülkeye gelmesi için yaptıklarına rağmen asla aklanmadı.

Öksürük nöbetleriyle boğuşan kocan bir şüpheli olmaktan ziyade hasta. Stalin, onun eski işbirlikçilerinin önemli bir kısmını sınır dışı etti; titremelerinin nedeni ateş olduğu kadar korku da.

Hayalini kuruyor olduğun mahremiyet kendi dairene taşınana kadar bekleyecek, Alya sana söz veriyor.

NKVD ile yakın temasta olan Mulya size kalacağınız bir yer bulmak için çabalıyor.

Dairede kalan yedi kişi, eski arkadaşların (şairlerin, edebiyat eleştirmenlerinin, ressamların) akın etmesiyle on iki kişiye çıkıyor.

Bir duvar SSCB'yi dünyanın kalanından ayırdığından bu yana gözden kaybolan Marina'yı yeniden görmek istiyorlar.

Her an tutuklanma, sınır dışı edilme, kurşuna dizilme korkusu, hafızalarından her şeyi sildi. Seninle ilgili çok az şey hatırlıyorlar. Ressam Lann gözlüklerini ve saçlarının küt kesimini hatırladı. Viaçeslav'ın seninle olan ilişkisiyle ilgili anıları bulanık, halbuki bir zamanlar içinde yaşadığın çıfıt çarşısının en ufak ayrıntılarını anlatıyor. Bir yıl önce ölmüş olan Voloşin toplantıda yok.

İlk önce görmeyi beklediğin kişi oydu, şiirlerin hakkında ilk yazıyı yazmış olan Voloşin daha sonra yazları geçirdiğiniz büyükba-banın Tarusa'daki evinde yazıyı sana vermişti. On yedi yaşındaydın, o ise senin iki katın yaşındaydı.

Hafızalarında daha gerilerde kalmışsın. Karanlık yıllarda hayatta kalan sadece açlık olduğu için, sanki senin başından geçmemiş gibi en ince ayrıntılarıyla açlığı anlatıyorlar sana.

Yavan yemeğini paylaşmak üzere davet edilmiş arkadaşların, Lann çorba kâsesini, kafasını geriye atarak, bir dikişte midesi-ne indiriyor, göbeğine vuruyor, seni tekrar görmekten memnun olduğunu söylüyor sonra da kapıya yöneliyor. Hâlâ bir kocanın var olup olmadığını bilmediğin zamanlarda seni sevmiş olan Viaçeslav, yan odada yatan Sergey'in nasıl olduğunu değil de "annesinin şiirlerinden ilham alarak pek güzel kısa şiirler yazan" Alya'yı soruyor.

İçlerinden biri İrina'yı andığında yüzler geriliyor.

Bir somun ekmekle sıyrılan tabakların arasında açlıktan ölmüş bir çocuğa yer yok.

Birbirlerinden gözlerini kaçırıyorlar, senden gözlerini kaçırıyor-lar, aynı anda kalkıyorlar. Ne zaman olacağını bilmeseler de tekrar gelmeye söz veriyorlar.

Talimat: Kendi üzerine dikkat çekmemek için olabildiğince az ortalarda ol, olabildiğince az görün.

İrina'yı anmak ortamda soğuk bir hava estirdi.

Dışarıda hava sıcak olduğu halde titriyorsun. Moskova hiç bu kadar kavurucu olmazdı. Sen ise, İrina'yı kaderine terk ederek yetim-haneden ayrıldığın zamanda ayaklarının altında buz kesmiş karı hissediyorsun. Kucağında Alya ile ilerlemeye çalışıyordun. Sis ve aniden çöken karanlık görüşünü bulanıklaştırıyordu.

Moskova'ya doğru yolunu bulmakta zorlanıyordun, seslenmek için bile sesin çıkmıyorken arabacı durmamış olsaydı kızınla birlikte soğuktan donacaktınız.

Alya'yı ölümün pençesinden kurtarmak için geçen kırk gün kırk gece, aynı şekilde İrina'nın haberlerini sormadan geçen süre. Ateş için odun, çorba için sebze toplamak, hasta çocuğun ateşini kontrol etmek günlerini alıyordu. Zaten yetimhaneyi aramak için telefonu nereden bulacaktın?

Annesi kız kardeşiyle gidince, İrina da kendi kaderine bırakılmıştı.

Çorba kâsesine ve ekmeğine ulaşabilmek için boyu çok kısaydı, birkaç gün sonra ölecekti. Karnının doyması gereken öksüzler yurdunda açlıktan öldü.

Arkadaşların birbiri ardına kalkıyor. Düşüncelerinde uzaklaştığını gördüler ve seni geri getirmek için hiçbir şey yapmadılar. Zaten sen, onların tanımış, belki de sevmiş oldukları o eski sen değilsin artık.

Ağarmış saçlar, gri gözler, gri elbise ile bir kül yığınına benziyorsun.

Ertesi gün aradığın Pasternak, bir metro istasyonunda randevu veriyor sana. Yeniden umutlanıyorsun ve onunla buluşmaya koşarak gidiyorsun. Kalabalığın içinde onu uzaktan tanıyorsun. Geçen zaman ve gönül yaraları Pasternak'ı yıpratmamış, senin tersine, o değişmemiş. Beş dakika içinde dönmesi gerekiyor, Zina yemeğe arkadaşlarını davet etti. Sürekli saatine bakıyor, hiçbir gecikmeyi affetmeyen Zina için tasalanıyor, hayatın karşısında savunmasız olduğundan senin için tasalanıyor. Aşkın bitmesinden sonra bile âşıklara özgü bir tasa. Eski bir tanıdığın elini sıkar gibi elini sıkıyor, sonra hızlı adımlarla uzaklaşıyor.

Size NKVD'nin söz verdiği daire Moskova'ya bir saat uzaklıktaki Bolşevo'da. Oraya eski ajanları yerleştiriyorlar. Sergey Efron ve Dimitri Klepinin Paris'teki vatana dönüş ofisinde beraber çalışıyorlardı.

Üç aile için üç oda, Alya ile karısı ve çocuklarını terk eden Mulya'sı da size katılıyor.

Ev işleri üç kadın arasında paylaştırılıyor, sana bulaşık düşüyor.

Sürekli suyun içinde olan ellerinin derisi soyuluyor, tırnakların yerinden çıkıyor. Tencerelerin dibini kazıyorsun, ovalıyorsun, evye-ye düşen gözyaşlarını dinliyorsun, kan emici sivrisinekleri uzaklaştırmak için kirli su kovalarını tarlaya, evden uzağı boşaltıyorsun.

Gündüzlerin evyenin başında, gecelerin sana işkence. Sergey ilaçların etkisiyle uyuyor. Daha az yorgun olsan ve lamba sayfayı biraz daha iyi aydınlatsa yazacaksın. Her şeyde kısıtlamalar: Gaz yağında, yakacak odunda, şekerde ve unda. Zayıflıktan yarı saydam hale gelmiş Mur'un açlığını dindirmek için Alya ile beraber akıl almaz tarifler uyduruyorsunuz.

Artık şöhretin değil üstünde yazacak bir masanın hayalini kuruyorsun:

*Kapıları çalmayın
Şöhret masanın bir köşesidir
Ve üstüne dayanmış dirsek...
Musluklar su sızdırıyor
Sandalyeler yere sürüyor
Yulaf lapası dolu ağızlar konuşuyor...*

O dönemde yazılan yegâne şiir.

Ve işte bu gündelik cehennemin içindeyken Alya tutuklanıyor. Bir yanlış anlaşılma oldu zannediyor ve şaka yaparak iki polisin ardından gidiyor. Aynı akşam geri döneceğinden emin.

Günler geçiyor, hapishaneleri dolaşıyorsun ve sonunda onu Lubyanka'da buluyorsun. Paris'teki faaliyetleri şüpheli olan Sergey Efron'un kızı olmakla suçlanıyor. İşkence edilen kız sonunda babasının yıllardır sakladığı şeyi itiraf ediyor.

Haftada iki kez, aynı gişenin karşısına dikiliyorsun.

Gişedeki görevli dosyasını kontrol ederken tir tir titriyorsun. Dişlerinin birbirine çarptıkça çıkan ses rezalet.

"Listede adı yok" sınır dışı edilmiş, belki idam edilmiş anlamına geliyor.

"Listede adı var" seni minnet gözyaşlarına boğuyor.

O halde içinde şeker, çay ve kakao olan paketin, Komi Cumhuriyeti'nin başkenti Sıktıvkar'daki kızına verilecek.

Alya seni rahatlatmak için yazıyor, koli için teşekkür ediyor ama maruz kaldığı işkencelerden bahsetmiyor, muhtemelen bir düşük sonrası yaşadığı kanamadan da.

İşlerini nöbetleşe yapan polisler tarafından üç gün üç gece boyunca sorguya çekildikten, dövüldükten sonra bedeni çürükler ve yaralarla kaplı halde, babasının devrim karşıtı faaliyetlerde bulunduğu ısrarla inkâr ediyordu.

İşkence altında Alya'dan hangi bilgiyi aldılar da bu sefer Sergey'i enselemeye geliyorlar?

"Listede adı yok" cevabı alırım korkusuyla bir hapishaneden diğerine koşturarak günler geçirdin.

Neye dayanarak Alya'ya sekiz yıllık sürgün cezası verdiler?

Klepenin'ler de tutuklanıp lojmanları başka casuslara verilince, Mur ve sen oradan ayrılmak zorunda kaldınız.

Sergey'in kız kardeşi sizi Golitsino'daki iki odalıklı evinde geçici olarak misafir ediyor. Diksiyon dersleri verdiği zamanlarda siz ortadan kayboluyorsunuz, sen ve Mur gece olmasını bekleyerek gündüzlerinizi dışarda geçiriyorsunuz.

Üç ay önce Paris'ten yola çıkmış ve sana teslim edilen altı sandık kitabın için yer yok. Görümcen dağınıklığa katlanamıyor. Kendisine karşı çıkılmasına da katlanamıyor. Başkaları yurtdışında saklanırken ülkede kalmış olmak her durumda kendi dediğinin yapılması hakkını veriyor ona.

Elizabeth evin içinde yaptığın her hareketi izliyor, evde sigara içmeni yasaklıyor, oturduğun yeri sen kalkar kalkmaz siliyor. Dü-

zen manyağı. Mur ona kadın Stalin diyor. Seni evine kabul ettiği için ona şükran duyuyorsun ama kitaplarını istemediği için de onu lanetliyorsun.

Kaldırımdaki altı sandığı, bir annenin çocuklarını gözetlediği gibi gözetliyorsun. Yağmur yağmasın diye dua ediyorsun.

Daha önce oralarda görmediğin bir kedi sandıkların üstüne yerleşiyor. Kedi, “Fare Kapanı” şiirinden ve Saint-Martin Kana-lı’nın koyu renksularından çıkıp kitaplarını arakçılardan koruyor. Paris’ten mi geldi? Bay Kursk’un kedisinin kaybindan sonra asla teselli bulamayan Mur’u mu takip etti acaba?

Gelecek günlerde beklenen kar yağışı, Yazarlar Birliği’nden bir lojman talep etmen için sana cesaret veriyor. Eserlerinin komüniz-min estetiğine uygun olmadığını düşünenleri kızdırmamak için yaratıcı olarak değil de çevirmen olarak Rus edebiyatına yaptığın hizmetleri anımsatıyorsun.

Yaşça büyük yazarlar için ayrılan bir evde Mur, kitapların ve senin için on metrekaare memnuniyetle karşılanıyor. Dört çıplak duvar, tavanda bir ampul, ancak beklenmedik şey: Yemekleriniz lokalden.

Çeviri işlerin ısıtma masraflarınızı ve kirayı karşılayacak.

Günde yirmi beş satır çeviriyorsun, geri kalan zaman ise kızı-nın ve kocanın kaderiyle ilgilenebilecek herkese gönderdiğin mektuplara ayrılmış.

Sergey Efron’un masum olduğuna ikna etmek için Stalin’e, sonra Beria’ya altı sayfalık bir mektup yazıyorsun. İkisi de sana cevap vermiyor.

Pasternak araya girmeye cesaret edemiyor, eskiden Stalin’in çok saygı gösterdiği Buharin tutuklandıktan sonra yargılanıp kurşuna dizilmeseydi yararı olabilirdi.

Mandelştam’la aynı yıl öldü.

Mahkeme binasının kapısındaki küçük pencereden yargılanma-sını izlemiş olan Stalin araya girmemişti ama ölüm cezası kararına başını sallayarak onay vermişti.

Tanrı’dan başka sığınacak kim kaldı?

Duvarlarına sürünerek içine sokulduğu kiliselerde Tanrı yok, yanan mumlar balmumundan kocaman gözyaşlarıyla O’nun ölü-müne ağlıyorlar.

Ziyaretlerini hep yolunu mezarlığa çevirerek bitiriyorsun ve doğum ve ölüm tarihleri birbirine yakınsa için acıyor. Nasıl da yarıda kesilmiş hayatlar.

Voronej yakınlarındaki bir köyde sadece mezarlık kalabalıktır. Evler bomboş. Saat altıdan itibaren gün sonundaki baskınlar sokaklarda dolaşan herkesi alıp götürürdü. Mandelştam kıvrılıp küçücük kalırdı, baskının sona ermesini bekleyerek saklanırdı; belediye binasının saati sekizi vurduğunda yeniden nefes alırdı.

Amansız bir dönem, tutuklamak, sürgüne göndermek, kurşuna dizmek için bir ipucu, isimsiz bir mektup, bir iftira yeterdi; sürgüne gönderilenler ve kurşuna dizilenler, aynı kaderi paylaşmamak için ailelerince aşağılanırdı.

Sergey'in durumu daha da yalın. Selefinin işbirlikçilerini tasfiye etmek yeni yönetici için âdettendir.

Yazarlar Birliği sonunda senin durumunla ilgilendi.

Bir emekliler evinde seni bekleyen yer, göklerden gelmiş bir hediye. Verilen sözlerden cayılmadan önce çok sıcak bir şekilde karşılanıyorsun.

Keskin yargıların, kendini beğenmiş tavırların diğerk pansiyonerlerin sana karşı düşmanlık beslemesine mal oluyor. Aleksandr Blok, Gorki, Bunin, Mayakovski'yi tanımış olduğunu söylediğinde veya Rilke ve Pasternak ile mektuplaşmalarından bahsettiğinde bıyık altından gülüyorlar.

Şiirlerini okumuş olanlar, seni dili altüst etmekle, koşuk dizesi içinde durakları bozmakla, anlaşılmaz olmakla suçluyorlar.

Hayal âleminde yaşadığına inanarak senden uzak duruyorlar. Sen ise odana çekilip kendini kahveyle dolduruyorsun, kahve cezvesi ve sen sürekli olarak kaynama noktasındasınız.

Bir ayın sonunda oturma süren dolunca, kaldığın yerden ayrılman gerektiği bildirildi sana. Mur eğitime devam edebilsin diye Moskova'dan uzak olmayan bir oda bulmak için günlerce kaldırımları aşındırıyorsun.

Akşam ellerin boş döndüğünde, gözlerin kendini asacak bir kanca arıyor.

Hiçbir yerde istenmediğın için ölmek istiyorsun ama bunu kendi ellerinle yapacak cesaretin yok. Boğularak veya yanarak ölebilirsin, her ikisi de hoşuna gitmiyor. Aslında, arkanda ceset bırakmadan ortadan kaybolmak isterdin: Artık var olmamak. Uçup gitmek.

Arkadaşlığının yeniden canlanmasıyla, yardıma çağırđın Pasternak, araya girip Yazarlar Evi'nin yöneticisiyle görüşüyor ve sana Moskova'da Herzen sokağı 10 numarada bir ortak daire veriliyor.

Sen gelir gelmez sıkıntılar başlıyor: Eski oturanlar, çamaşırlarını onlarınkinin yanında kurutmana izin vermiyorlar, su kaynattığın çaydanlığın yerini değiştiriyorlar. Sesini çıkarmıyorsun. Yazabilmen için başının üstünde bir çatı, tek istediğın bu.

Reich ile savaş tehlikesi ortalığı hareketlendiriyor.

Kamu binalarının etrafındaki kum torbaları, sahte pencereler, bombardıman korkusu hepinizin arasında bir bağ oluşturuyor. Artık bir göçmen değilsin, tam bir yabancı da değilsin. Sonunda seni kabul ediyorlar.

On altı yaşındaki Mur, orduya yazılmak istiyor ve sivillerin savunması için atanıyor.

Bombardımanlar yavaş yavaş Moskova'ya yaklaşıyor, Yazarlar Birliği ise üyelerine ülkenin iç bölgelerine çekilmelerini tavsiye ediyor. Binmeniz için sizlere verilen kamyonlar hepinize yetmiyor.

Onlar konuşkan, sen ise dalgınsın.

İlk durakta, gerçekte bir şehir olan Çistopol'da inmeyi unutuyorsun. Çare bulmak için çok geç. Alabuga'ya kadar devam eden sadece sen kalıyorsun.

Alabuga, çiftçi köyü. Ekin tarlaları göz alabildiğince uzanıyor. Asfalt yol, taş ev yok ama kütüklerden yapılmış ahşap evler var. Sokaklarda otlar çıkıyor, tavuklar tarlaları eşeliyor.

Bir köy sakininin evine yerleşiyorsun. Borelçikov'ların evine. Çok çocuklu, sade insanlar. Görünüşün onları afallatıyor, seninle aynı Rusçayı konuşmuyorlar. Sorularının hiçbirine cevap vermiyorlar, evin hanımı seni ayakkabılarını otlarda temizlemeden eve dönerken gördüğünde el kol hareketleri yapıyor.

Bir hafta sonra haberi alan Mur sana aptal, beceriksiz muamelesi yapıyor. Sana hakaret ediyor, bağırp çağırıyor, ertesi gün hemen Çistopol'a dönmeni, orada kalacak bir yer sözü almadan geri gelmemeni emrediyor.

Hareket edecek gücün olmamasına rağmen söz veriyorsun, sonra sabırlı olmasını, beklemesini salık veriyorsun: Önünde sonunda bir gün Çispostol Alabuga ile birleşecek.

Sayıklıyorsun, farkında olmadan deliriyorsun. Artık hareket etmemek için her türlü bahane sana iyi geliyor. Sürekli kalacak yer aramak seni tüketti. Bacakların seni ilk tarladan daha uzağı götürmekten âciz.

Alabuga'daki sefalet, görünüşündeki sefalete uygun düşüyor.

Alabuga'dan ayrılmak veya orada kalmak zaten senin değil, durumunu on gün içinde tartışacak olan NKVD'nin karar vereceğı bir şey.

Mur'un keyifsizliğine katlanmak, toprağı çıplak ellerle eşeleyip tarlalarda çiftçilerin unuttuğı patatesleri bulup çıkarmak için bir on gün daha, durumuna çare bulup bulamayacağını öğrenmek üzere Pasternak'tan gelecek bir işareti beklemek için on gün daha.

Günübirlik yaşıyorsun, işleyişi değiştirmek için hiçbir şey yapmıyorsun. Sergey'e gönderdiğin koli "Listede adı yok" notuyla sana iade edildiğinden beri canın hiçbir şey istemiyor. Rusya'daki bütün hapishanelere başvurulduktan sonra da hiçbir listede adı çıkmıyor. Kocan kayıplara karıştı. İdarenin sisi içinde yok oldu.

"Kendini asacak şey var" diye tekrar ediyorsun senin hareket-sizliğin karşısında çılgına dönen Mur'a.

Düşünmemek için bu cümleye bel bağlıyorsun.

Alabuga'dan ayrılmanın, senin durumunda tek çıkış yolu olan ölüme sırtını dönmekle bir olduğunu ona nasıl anlatmalı?

Yaşamak için çabalıyordun, şimdi ise yaşamamak için çabalıyorsun. Şiirin seni kurtaracağından emindin, şimdi ise şiir yüzünden cehennemdesin.

Başına gelenlerden haberdar olan Pasternak, durumunu inceleyeceğine söz verip NKVD ile görüşüyor senin için.

Mur, ertesi gün Çistopol'da yapılacak toplantıya senin katılman konusunda ısrar ediyor. Ona karşı gelmeye cesaret edemiyorsun ve denizden korkmana rağmen tekneye biniyorsun.

Saatlerdir tanımadığın adamların ve kadınların senin kaderini tartıştığı salonun duvarına yaslanmış vaziyette, bir çerçevenin içine mihlanmış bir kelebek imgesi çağırıyor kafanda. İçerde konuşulanları duyabilmek için duvar fazla kalın.

Kararları, eminsin, olumsuz çıkacak. Alabuga'da yaşamaya, orada ölmeye, orada gömülmeye mahkûm edileceksin. Kaderine uygun bir son. Yaşayacağın yerler hep sana dayatıldı. Bir şehre ve bir eve daha henüz yerleşmişken, ayrılmak zorunda kalıyordun. O kadar az yıl içinde çok fazla taşınma, tarumar edilmiş çok fazla eşya ve aşk. Tek değişmeyen, toz, her yerde aynı. Sanki o tozu bavullarında, kitaplarının sayfaları arasında, teninin altında, yanında taşıyordun.

Aynı toz ve aynı adam. Sergey, varlığının tek sabit ögesi. Diğerleri seni yanlarında tutmadığı için, aşktan dolayı ve tembellikten dolayı mı alıkoydun onu?

Sergey on beş yıl önce Rodzeviç ile ilişkini öğrendiğinde boşanmak istemişti, sen perişan olmuştun. Uyuyamıyordun, yaşama isteğini kaybetmiştin, ondan af dileyip sevgilinden ayrılmıştın ama çocuktan vazgeçmemiştin.

Rodzeviç, hep kanayan bir yara.

Bir otel odasında son bir sessiz buluşma.

Kollarını iki yana açmıştı, onun altında çarmıha gerilmiş gibiydin, tek bir ses çıkarmadan içinde hareket ediyordu, gözleri gözlerinde sanki retinası üzerinde seni alıp götürecek gibiydi. Seni doyuma ulaştırmıştı. Eli ağzının üstünde çılgılık atmanı engelliyordu.

Kapalı kapılar ardındaki fısıltıların sonunu beklemek gücünü aşıyor. Mur'un öfkesine ve suçlamalarına katlanmak gücünü aşıyor. Tek bir dileğin var: Hayatına son vermek için kaçmak.

Buradan ayrılmak için ne gerekçe sunmalı?

Sana nezaret eden kadın polise, "Özür dilerim hanımefendi, kendimi asmak için evime gidebilir miyim?" deseysin seni anlayacak mıydı?

Bu toplantıdan hiçbir beklentin olmadığını farkındasın.

Memleketin seni sevmiyor, memleketinin sakinleri seni sevmiyor.

Ufukta karanlık bulutlar. İş yok: Yazarlar Birliği, beyazlarla birlikte savaşmış bir adamın karısını işe almakta tereddüt ediyor. Lokal sorumlusu senin bulaşıkçılık yapmak, meslektaşlarının tabaklarını yıkamak teklifini reddetti.

Senden bahsetmişken, intiharının ertesi günü, o gün seninle NKVD'nin koridorunda karşılaşmış olan bir kadın, seni bankın üstüne çökmüş, çekingen, ürkmüş bir biçimde görmüş olduğunu ve konuşmaların sonunu ve kaçman için lehte olabilecek kararı beklememiş olduğunu söylüyor.

Dışarıda güneş tepedeydi. Ayaklarının altına sıkışmış olan gölgen ne önünde ne arkanda. Rahatlatıcı bir belirti: Kimse seni takip etmiyor. Limana doğru, Alabuga'ya doğru yöneliyorsun. Teslim oluyorsun, çağına karşı gelecek güçte değilsin.

Karşı kıyıya geçtiğinde, büyük adımlarla yürüyorsun sonra Borelçikov'ların evinin gri renkli çatısını, gri renkli duvarlarını

gördüğünde koşuyorsun, ölümüne doğru koşuyorsun. Ev sahiplerinin evine doğru yaklaştıkça geçmişin siliniyor: Sergey, Alya, Mur, Rodzeviç, Pasternak ve tüm diğerleri hayalindeki anılar sadece, amacına ulaşman için gerekli olan duraklar.

“İlk terk eden daha az aşk acısı çeker” diye bir söz vardır. Bu sözü seni hırpalamış olan dünyaya ve çağa uyarlayacaksın. Ölümünden önce davranmaya karar verdin.

Gri martılar seninle aynı yönü izliyor. Tanıdık topraklardasın. Nerdeyse kardeş gibi seni karşılayan bir yer. Tarlaların sayısını biliyorsun, gecenin tepeyi maviye boyadığı tam saati ve kalemle çizilmiş gibi olan servi ağacını biliyorsun.

Bir kiriş, bir sandalye ve bir ip çatı katının duvarları arasında seni bekliyor. Bütün sorunlarına bir son vermek için, dinlenmek için onları bir araya toplayacaksın o kadar.

Hak edilmiş bir ölüm, çağına karşı gelmek senin iflahını kesti.

Büyük bir gürültüyle düşen sandalyenin sesi ev sahiplerini harekete geçiriyor. Koşturuyorlar, seni tavana asılı buluyorlar, seni indirmek yerine istavroz çıkarıyorlar. Ölüye dokunmak uğursuzluk getirir.

Çıglıkları tüm köyü ayağa kaldırıyor. Herkes aynı eve doğru koşuyor. Tarlalarda kimse yok. Kuşlar aynı çatının üzerinde dailer çiziyor.

Akşam dönüşte kapının önündeki kalabalığı gören Mur, içeride onu neyin beklediğini biliyor. Ona kendini asacağını tekrar edip durmuşsun zaten.

İçeri girmesi engellenince, başı öne eğik bir arkadaşının evine sığınıyor, toprağa verilmen sırasında orada olmayacak. Köy mezarlığının bir köşesindeki mezar çukurunun etrafında tanımadığın insanlardan başka bir şey yok, ne bir mezar taşı, ne bir haç, ne bir isim, bir 31 Ağustos 1941 günü.

Kim olduğunu bilmiyorlar, ellerinde bir tek kitabını bile tutmuş değiller ne de şiirlerinin bir satırını okumuş.

“Diğer yaşlı kadınlar gibi bir yaşlı kadın”, onlar için ifade ettiğin her şey bundan ibaret.

Oğlunun karnını doyurmak için çıplak ellerinle eşelediğin bu toprağın altına çıplak ayaklarla giriyorsun.

Ölü yapraklar mezarının üstünde
Hava kış kokuyor
Dinleyin beni ey ölümler
[...]
Seyahat pelerininiz altından gülüyorsunuz
Ay yukarda...

SONSÖZ

Masanın üstündeki üç mektup, Mur'a göz kulak olmaları için arkadaşlarına bir çağrı.

Onu yalnız bırakmamaları ve Çistopol'a kadar ona eşlik etmeleri için yalvarıyorsun. "Onun yaşamasını ve okumasını istiyorum. Benimleyken, amaçsız kalmıştı."

"Onu yanınıza alın, sevgili Assev" diye yazıyorsun Yazarlar Birliği'nin başkanına. Onu kendi oğlunuz olarak görün. Çantamda elli ruble var, eşyalarımın tümünü satmayı denerseniz de..."

Onu sevmesini, gözetmesini rica ediyorsun: "Bünyesi hassastır..."

"Beni affedin Murliga" diye yazıyorsun son olarak. "Artık kendimde değilim. Seni çılgınca seviyorum. Artık yaşayamıyor olduğumu anla. Baba'yı ve Alya'yı görürsen, onları son dakikaya kadar sevmiş olduğumu ancak bir çıkmaza girdiğimi söyle."

Assev, Mur'la ilgilenmeyi reddetti, Marina Tsvetayeva'nın arşivini saklamayı reddetti.

Moskova Edebiyat Fakültesi'ne kaydolan Mur, Fransızca ve Rusça kurmaca yapıtlar yazacak; askere çağrılınca, 1944 yılında, annesinin ölümünden üç yıl sonra ölecek.

Alya özgürlüğüne kavuşmadan önce sürgünde sekiz yıl geçirecek. Yeniden tutuklanıp ömür boyu Uzak Kuzey bölgesine sürüldükten sonra, 1955 yılında aklanacak ve Moskova'da yaşamasına izin verilecek.

16 Ekim 1941'de kurşuna dizilen Sergey Efron karısından iki ay daha fazla yaşayacak.

MARİNA TSVETAYEVA'NIN HAYATINDA ÖNEMLİ TARİHLER

1892. 26 Eylül: Marina İvanovna Tsvetayeva'nın Moskova'da doğumu. Sanat tarihçisi (bugün Puşkin Müzesi olan Güzel Sanatlar Müzesi'nin kurucusu) İvan Tsvetayev (daha önceki evliliğinden iki çocuğu vardı ve eşi ölmüştü) ile Polonya soylu sınıfından piyanist Maria Meyn'in kızı.

1894. Kız kardeşi Anastasya'nın (Asya) doğumu.

1898-1899. Marina bir müzik okuluna kaydolur. Annesi onun müzisyen olmasını istiyordu. Yedi yaşında Fransızca öğrenir.

1902. Vereme yakalanan Maria Meyn'in tedavisi için aile İtalya'ya, Cenova yakınlarındaki Nervi'ye gider.

1903. İvan Tsvetayev Moskova'ya döner. Kızları Asya ve Marina, Lozan'da bir Fransız okuluna yatılı olarak başlar.

1904. Kızlar, yaz mevsimini anne babalarıyla Forêt-Noire'da geçirir. Marina sonbaharda, Fribourg'da bir koleje kaydolur. Almanca dizeler yazar.

1906. 5 Temmuz: Marina'nın annesi Maria Meyn'in Tarusa'da ölümü. Marina, Moskova'da birçok okulda yatılı öğrenci olur. Yazları, Moskova'ya yüz elli kilometre uzaklıkta, Kaluga yakınlarındaki Tarusa'daki yazlık evde geçirir. Puşkin'e, Heine'ye, Goethe'ye ve Hölderlin'e büyük bir ilgi duyar.

1909. Marina on altı yaşındayken, Sarah Bernhardt'ı, favori tiyatro oyunu Yavru Kartal rolünde seyretmek için yazın tek başına Fransa'ya gider. Napolyon'a taparcasına hayrandır, zaten Bona-

parte caddesinde oturur. Sorbonne'da Eski Fransız Edebiyatı derslerine girer.

1910. İlk şiir kitabı *Akşam Albümü* yayımlanır. Bu kitap Marina'yı edebiyat çevrelerine tanıtır ve "Saygıdeğer manevi babam" dediği Maksimilyan Voloşin'in onu öven bir yazı yazmasına neden olur.

1911. İlkbaharda, Max Voloşin'in Kırım'da, Koktebel'deki evinde misafirken, ailesinin karşı çıkmasına rağmen 27 Ocak 1912'de Moskova'da evleneceği müstakbel kocası Sergey Efron ile tanışır.

1912. *Şubat*: Marina'nın ikinci şiir kitabı *Büyülü Fener*'in yayımlanması. 5 Eylül: Kızı Ariadna (Alya) Efron'un doğumu.

1913. 30 Ağustos: Babası İvan Tsvetayev'in ölümü.

1914. Birinci Dünya Savaşı'nın başlangıcı: Sergey Efron, sağlığının kötüleşmesine rağmen (verem hastasıydı) hastabakıcı olarak cepheye gider. Marina'nın kendisinden yedi yaş büyük eşcinsel şair Sofiya Parnok ile ilişkisi başlar.

1915. Marina *Gençlik Şiirleri* kitabını kaleme alır. Temmuz: Marina Koktebel'de Osip Mandelştam (1891 doğumlu) ile tanışır.

1916. Aynı temalı şiirlerden oluşan *Uykusuzluk, Ahmatova İçin, Moskova Üzerine Şiirler* ve Blok'a yazılan ilk şiirleri kaleme alır.

1917. Sergey Efron Beyaz Ordu'nun saflarında savaşır. Marina Tsvetayeva Beyaz Ordu'yu öven yüz şiirden oluşan *Kuşu Endamı*'nı yazar. 13 Nisan: ikinci kızı İrina'nın doğumu.

1918. Moskova'da çok zor koşullar. Marina Tsvetayeva beş buçuk ay *Narkomnats*'ta (Uluslar Halk Komiserliği) çalışır. *Kızıma Şiirler*.

1919. Marina, Moskova Sanat Tiyatrosu stüdyolarındaki bir grup genç komedyenle birlikte çalışır. Bilinçli bir şekilde "aristokratik", birçok dramatik şiir yazar; en uzununu Kazanova'nın haya-

tının bir bölümüne adanmış *Anka Kuşu*'dur. Genç aktris Sonia Holliday ile tutkulu arkadaşlık.

1920. 16 Şubat: Kızı İrina'nın (besinsizlikten) ölümü.

1921. Kocası için aynı temalı şiirlerden oluşan *Ayrılık*'ı yazar. Temmuz ayında, üç yıl sonra, Sergey Efron'dan ilk haberler gelir. 7 Ağustos: Şair Aleksandr Blok'un ölümü. Blok'a yazılan son şiirler.

1922. Mayıs: Kocasıyla buluşmak üzere, kızıyla birlikte Berlin'e yola çıkış. Berlin'de 11 Haziran'dan 31 Temmuz 1922'ye kadar kalış. Marina'nın *Verstler* adlı şiir kitabını okuyup hayran kalan Boris Pasternak ile uzun süren mektuplaşmalarının başlangıcı. Marina, Pasternak'a adanmış *Işık Sağnağı* denemesini yazar. 1 Ağustos: Efron ailesinin Çekoslovakya'ya gelişi. Çek Hükümeti'nin Rus Yardım Eylemi çerçevesinde para yardımı. Aile Prag yakınlarındaki Mokropsy köyüne yerleşir. Eylül: Tsvetayeva, Rus göçmenlere yardım fonunu yöneten Anna Teskova ile tanışır ve SSCB'ye dönene kadar on yedi yıl boyunca onunla iletişimini sürdürür.

1923. *Dağ Şiiri* ve *Sonun Şiiri* yapıtlarının "kahraman"ı Konstantin Rodzeviç ile çılgın bir aşk yaşar.

1924. Fransızcaya kendisinin çevireceği masal-şiir *Yiğit*'in yayımlanması. "Ruhun saati" temasının kaleme alınması.

1925. 1 Şubat: Mur lakabıyla andığı Georgiy adlı oğlunun doğumu. *Rusya'nın Özgürlüğü* dergisinde yayımlanan *Fare Kapanı*'nı yazar. 31 Ekim: Aile Paris'e, XIX. Bölge'ye yerleşir.

1926. Mart ayında Londra'da kısa bir süre kalış. İlk kuramsal yapıtı *Şair ve Eleştirmen*'i yazar. Yaz: Vendée'de, Saint-Gilles-sur-Vie'de tatil. İki önemli şiiri "Denizden Gönderilmiş" ve "Oda Denemesi"nin kaleme alınışı. Pasternak'ın aracılık etmesi sayesinde, Rainer Maria Rilke *Duino Ağutları* ve *Orpheus'a Soneler* yapıtlarını Marina'ya gönderir. Bu, ünlü ve hararetili *Üçlü Mektuplaşma*'nın başlangıcı olur. *Sonbahar*: Aile Bellevue'ye taşınır. 29 Aralık: Rilke'nin ölümü.

1927. Efron ailesi Meudon'a taşınır. Marina, Rilke'ye ithaf ettiği mektup-şiiir "Yılbaşı Dileği"ni yazar. Lindbergh'in Atlas Okyanusu'nu geçişinin şiirsel bir canlandırma denemesi olan *Havanın Şiiri*'nin kaleme alınışı. *Eylül*: Asya ablasını ziyaret etmek amacıyla Moskova'dan gelir: Onu hem fiziksel hem ruhsal olarak büyük bir yorgunluk içinde bulur. Bunun üzerine, Tsvetayeva'nın SSCB'ye dönmesi için Pasternak araya girer.
1928. Göç etmiş genç Rus şair Nikolas Gronski ile tutkulu bir arkadaşlık. *Rusya'dan Sonra* şiir kitabının Paris'te yayımlanması. 7 Kasım: Paris'te Mayakovski ile tanışma. Mayakovski'nin şairlik gücüne saygı gösteren Tsvetayeva, göçmen Rusların çevresinden uzaklaşır.
1929. Brüksel'e kısa yolculuk. Ressam Natalya Gançarova üzerine deneme yazısı.
1930. 14 Nisan: Mayakovski'nin intiharı. Marina ona ithafen şiirler yazar.
1931. Puşkin'e şiirler. Mandelştam ile anılarını içeren *Bir İthafın Hikâyesi*'ni kaleme alır. Çek hükümetinden alınan para yardımı son bulur.
1932. Efron ailesinin maddi durumunun kötüleşmesi. Clamart'a taşınma. Sanat üstüne denemeler: *Şair ve Zaman*, *Vicdanın Işığında Sanat*. Natalie Clifford Barney'ye hitaben ve Fransızca olarak yazılan *Lettre à l'Amazonne* [Amazon'a Mektup]. 11 Ağustos'ta ölen Voloşin'in anısına *Yaşamdan Yaşama'yı* yazar.
1933. Marina düzyazıya döner. Sergey Efron, göçmenleri SSCB'ye geri dönmeye teşvik eden Sovyet yanlısı bir dernek olan Vatana Dönüş Birliği'nde yöneticilik yapar.
1934. 8 Ocak: Beliy'in ölümü. *Tutsak Ruh* (Andrey Beliy'la Karşılaşmam) yayımlanır. Ekim: Efron ailesi Vanves'a gitmek üzere Clamart'dan ayrılır. 21 Kasım: Nikolas Gronski'nin ölümü.

1935. Efron, Sovyet istihbarat servisi için çalışmaya başlar. *Haziran*: Rus yazarlardan oluşan bir heyet faşizm karşıtı uluslararası bir kongreye katılmak için Paris'e gelir. Pasternak da aralarındaadır.
1936. *Mayıs*: Şiirleri üzerine yapacağı bir konuşma için Belçika'ya davet edilen Tsvetayeva, diğer şiirlerinin yanı sıra *Babam ve Müzesi* ile *Kuzmin ile Hatıralarım*'ı okur.
İspanya İç Savaşı: Sergey, Uluslararası Tugaylar'da savaşmak üzere gizlice asker toplar. Stalin muhaliflerini tasfiye etmeyi amaçlayan Büyük Temizlik dönemi Moskova Duruşmaları'nın başlangıcı.
1937. *15 Mart*: Alya'nın SSCB'ye gidişi. Marina, ölümünün yüzüncü yılı vesilesiyle Puşkin'in şiirlerini Fransızcaya çevirir. *Mon Pouchkine*'in [Benim Puşkin'im] yayımlanışı. Aktris Sonia Holliday'in ölümünden sonra, *Soneçka'nın Hikâyesi*'ni yazar. Sergey Efron, eski bir GPU (SSCB'nin istihbarat servisi) ajanı olan İgnatıy Reys'in cinayetine karışır. *10 Ekim*'de gizlice Moskova'ya kaçmak zorunda kalır.
1938. Tsvetayeva Fransa'da oğlu Mur ile tek başına kalır. Kocas ve kızının yanına gitmek için işlemleri başlatır. *Yaz*: Vanves'daki dairesinden ayrılarak Pasteur Bulvarı, 32 numaradaki Innova otelinde bir oda tutar. *29 Eylül*: Münih Antlaşması. *Çekoslovakya'ya Şiirler*. 1938-1939 kışı boyunca Anna Teskova ile yoğun mektuplaşma.
1939. *15 Mart*: Çekoslovakya'nın Alman ordularınca işgali. *12 Haziran*: Oğluyla birlikte Le Havre'dan Moskova'ya gidişi. Yeniden bir araya gelen aile, yazı, NKVD'nin yurtdışından gelen ajanları yerleştirdiği Bolşevo'da geçirir. *27 Ağustos*: Yirmi yedi yaşındaki Alya'nın tutuklanması. (Alya 1955'te kendisine yapılan suçlamalardan aklanmadan önce on altı yılını hapisnede ve sürgünde geçirir. 1975'teki ölümüne kadar, annesinin yapıtlarını tanıtmak için elinden gelen her şeyi yapar.) *10 Ekim*: Sergey Efron'un tutuklanması.
1940. Pasternak'ın yardımı sayesinde, hayatta kalmak için çeviri yapar. Tsvetayeva kışı ve ilkbaharı Yazarlar Birliği'nin tahsis ettiği bir evde geçirir.

1941. 6 ve 7 Haziran: Anna Ahmatova ile tanışır. 22 Haziran: Alman orduları Sovyetler Birliği sınırını geçer. 18 Ağustos: Tsvetayeva ve oğlu, Tataristan'da, Alabuga'da bırakılır. 31 Ağustos: Marina Tsvetayeva (kendini asarak) kırk dokuz yaşında hayatına son verir. 4 Eylöl: Mur gönölölöl olarak cepheye gider. Temmuz 1944'te Letonya'da öldüröllecektir. 16 Ekim: Sergey Efron idam edilir.

KISA KAYNAKÇA

Nina Berberova, *C'est moi qui souligne*, Rusçadan çeviren: René Misslin ve Anne Misslin, Actes-sud, 1989.

Claude Delay, *Marina Tsvétaeva, Une ferveur tragique*, Plon, 1997.

Henri Troyat, *Marina Tsvétaeva. L'éternelle insurgée*, Grasset, 2001.

Marina Tsvétaeïva, *Des poètes : Maïakovski, Pasternak, Kouzmine, Volochine*, haz. Efim Etkind, çev. Dimitri Sesemann, Des Femmes, 1992.

Marina Tsvétaeïva, *Le ciel brûle* devamında *Tentative de jalousie*, çev. Pierre Léon ve Ève Malleret, önsöz Zéno Bianu, Poésie/Gallimard, 1999.

Marina Tsvétaeïva, *Vivre dans le feu. Confessions*, haz. Tzveran Todorov, çev. Nadine Dubourvieux, Robert Laffont, 2005; *Le Livre de Poche Biblio*, 2008.

Quelqu'un plus tard se souviendra de nous (Poésie/Gallimard, 2010) başlıklı şiir antolojisinde yer alan şiirlerin çevirisi için Ève Malleret'ye de teşekkür borçluyuz.

Kitabın yazarı, çevirmen ve Rus edebiyatı uzmanı Jean-Baptiste Para'ya
verdiği usta tavsiyeler için teşekkür eder.

“Sözcükler seni terk etti.”

Hayatın ve tarihin hoyrathığı bir şairin asi ve dizginsiz ruhuyla birleşince ortaya çıkan trajedinin izini sürüyor
Vénus Khoury-Ghata: Marina Tsvetayeva'nın
yaşarken yarım bıraktığı sözcüklerin izini.

Yayımlanmayan şiirler, terk edilemeyen bir eş,
vazgeçilemeyen sevgililer, şiddetli vicdan azabı ile
şefkat arasında düğümlenen annelik, yoksulluk,
yoksunluk, sürgün ve uzun sürmüş bir intiharın
izdüşümü.

Marina Tsvetayeva ya da Alabuga'da Ölmek
okuru melâle aşına kılan bir roman.

ISBN 978-975-08-5370-8

26 TL

KDV'den
muafır.